CENGİZ AYTMATOV

YOL ARKADAŞI

YOL ARKADAŞI

1. Baskı Günce Yayınları
2. Baskı Günce Yayınları
3. Baskı Ararat Yayınevi

Ararat Yayınevi Kol. Şti. P.K. 819 Sirkeci - İstanbul
Tel: 27 04 71 — 22 43 78
Nuruosmaniye Cad. 24/2 Cağaloğlu - İSTANBUL
Dizgi Baskı: Dilek Matbaası Tel: 26 63 78
Ocak 1976 — İstanbul

CENGİZ AYTMATOV

YOL ARKADAŞI

3. Baskı

Türkçesi:

Zeyyat Özalpsan

Ararat Yayınevi

KAZANMAK

Gazetecilik görevim yüzünden Tien Şan bölgesine gitmiştim. Bundan onsekiz ay evvel bir bahar günü Bölge Merkezi olan Narin'de bulunurken acele bir emirle merkeze çağırıldım. Bir kaç dakika geç kalmam otobüsün kaçmasına sebep olmuştu. Bundan sonraki ilk otobüs ise beş saat sonra kalkıyordu. Yapılacak tek şey yoldan geçen bir araba bulmaktı. Yürüdüm, küçük şehrin kıyısından geçen şoseye çıktım.

Köşeyi döner dönmez benzin istasyonunun önüne park etmiş bir kamyon gördüm. Şoför her halde yeni benzin almış olmalı ki, tankın kapağını kapatmakla meşguldü. Doğrusu bir talih eseriydi bu. Arabanın ön camında SU (Sovyetler Birliği) harfleri olduğundan, bunun anlamı kamyonun uluslar arası hatlarda yolculuk ettiğiydi. Her halde Çinden gelip Ribaçi'deki İT (Uluslararası Ulaştırma) deposuna gidiyordu. Oradan ise Frunze'ye gitmek pek zor bir şey değildi benim icin.

«Hemen şimdi hareket ediyor musun?» diye şöföre sordum. «Beni Ribaci'ye kadar götürebilir misin?»

Ses etmeden dönüp, omuzunun üzerinden yüzüme bakıp doğruldu.

— «Hayır **agai** (*) götüremem,» dedi sakince.

— «Götüremiyeceğinden emin misin? Acele olarak Frunze'ye gitmem emredildi. Çok önemli.»

Şöför, yeniden somurtkan bir yüzle bana baktı.

— «Anlıyorum, **agai.** Gerçekten üzüldüm ama, özür dilerim, yanıma kimseyi almama imkân yok.»

Şaşırdım. Arabada yer olduğu halde, bana yardım etmemesinin sebebi ne olabilirdi?

— «Gazeteciyim. İşim de çok acele. İstediğin parayı verebilirim.»

— «Paranın bu işle ilgisi yok, **agai,**» diye sözümü kesip, ön lâstiğe sert bir tekme attı. «Başka sefer olsaydı, seni bedava da götürürdüm. Ama şimdi imkân yok. Kızma bana. Kısa bir süre sonra başka kamyonlarımız gelecek. Onların hepsi seni alabilir, ben yapamam bu işi.»

Yanındaki yeri bir başkasına ayırdığı açıkça belli oluyordu. Her halde yoldan birisini alacaktı.

— «Peki, ya arkada otursam?»

— «Olmaz **agai.** Çok özür dilerim.»

Endişeli bir yüzle saatına baktı.

Büsbütün şaşırdım. Omuzlarımı silkerek, istasyon görevlisi, yaslı Rus kadınına baktım. Küçük penceresinden, ses etmeden bizi gözlüyordu. Sanki şunları söylemek ister gibi başını salladı:

— «Rahat bırak onu.» Cok garip, diye düşündüm.

Şöför, yerine oturup, dudakları arasına bir sigara sıkıştırdı ve yakmadan, motoru çalıştırdı. Otuz yaşlarında uzun boylu. hafif kambur bir adamdı. Direksiyonu kavrayan inanılmayacak kadar iri ve kuvvetli elleri ile, hafif düsük, yorgun göz kapakları beni şaşırtmıştı. Arabayı, vitese tak-

---

(*) Ağabey

madan evvel eliyle yüzünü sıvazlayıp içini çekti ve huzursuz bir şekilde dağ yoluna baktı.

Çekti gitti sonra.

— «Üzülme,» dedi, dışarı çıkan istasyon görevlisi. «Birazdan başka kamyonlar gelir.»

Cevap vermedim.

— «Derdi var zavallının. Uzun bir hikâyedir bu... Bir zamanlar ulaştırma merkezinde otururdu.»

O sırada Bir Pobeda geldiği için, hikayeyi dinliyecek fırsatım olmadı.

Kamyona, Dolon geçidi yakınlarında yetiştik. Tien Şan'ın şeytan şöförleri için bile fazla olan bir hızla gidiyordu. Dönemeçlerde hızını kesmiyor, yolun kenarına asılı duran kayaların arasından geçerken homurdanıp yokuşlara yırtar gibi saldırıyor, bayırlardan aşağı ise tepe üstü gidecesine kapıp koyveriyordu kendini. Ara sıra ardında sallanan yelkenbezi tentesiyle önümüzde görünüyordu.

Yetişip geçerken dönüp baktım. Acaba ona böyle kelle götürür gibi araba sürdüren ne biçim bir korkuydu? Dağ geçitlerinde sık sık görüldüğü gibi bir dolu başladı. Kamçı gibi şaklıyan yağmurun ve sert dolu parçalarının arasından, şöförün, soluk ve gergin yüzünü gördüm. Elleri, direksiyonu, itimat dolu bir çabuklukla çeviriyordu. Ondan başka kimse yoktu arabada.

Kısa bir süre sonra Kırgızların güneyindeki Oş bölgesine yollandım. Bizim mesleğimizde adet olduğu üzere trene ancak kıl payı ile yetişebildim. İstasyona koşarak girip vagona atladıktan sonra kompartımanımı bulduğum vakit, yol arkadaşım hemen dikkatimi çekmedi. Oturmuş, pencereden dışarısını seyrediyordu. Tren hızlandığı zaman bile, arkasını dönüp bakmadı. Radyoda, Komoz'la (*) bildi-

---

(*) Telli kırgız sazı.

ğim bir parça çalmaya başladı. Bu türkü bana daima, alacakaranlıkta, stepte giden yalnız bir biniciyi hatırlatırdı. Uzun bir yolculuk vardır önünde. Uçsuz bucaksızdır bozkır. Hürce düşünür ve bir türkü tutturur yavaştan. Yüreğindekilerin şarkısını söyler. Tepesinde asılı sessizliğin içinde duyulan tek ses, atının toynaklarının çıkardığı ahenkli tıkırdıysa, yalnız bir adamın düşünecek çok şeyi vardır. Komuz'un telleri hafifçe tıngırdıyordu. Tıpkı, tertemiz taşların üzerine damlıyan sular gibi. Komuz, tepelerin ardındaki serin maviliklerde ,devamlı olarak yere yaklaşan güneşin türküsünü söylüyordu. Ve pelin otları ile sararmış çimenler ağır ağır sallanıp çiçek tozlarını, güneşten kavrulmuş yolun üzerine serperler. Bozkır, biniciyi dinler. Onunla beraber düşünüp, onunla beraber şarkı söyler...

Belki de binici, evvel zaman içinde bu yollardan geçmişti... Ve tıpkı o da bizim gibi, uzayıp giden bozkırın ilerisinde kor rengine bürünmüş batan güneşi, soluk sarıya dönen bozkırı, dağ tepelerinde, son ışınlarla bir an için pembeleşen ve hemen solan karları görmüştü.

Bağların, meyve bahçelerinin, koyu yeşil renkli mısır tarlalarının önünden geçtik. Yeni kesilmiş yoncayla yüklü, çift atlı bir araba aşağı yol kavşağına gelip, tren yolunu kapatan engelin önünde durdu. Üzerinde paltal bir yelek, paçaları sıvalı pantol olan gencecik arabacı ayağa kalkıp geçen trene el salladı gülümsiyerek.

Türkü, güzel bir şekilde trenin ritmine karışıyordu. At toynaklarının sesini, ray eklerine vuran çelik tekerlerin tıngırtısı almıştı artık. Yol arkadaşım, önündeki küçük masaya eğilmiş, yüzünü ellerinin arasına almıştı. Onun da, içinden sessiz bir şekilde, bu yalnız binicinin türküsünü söylediği belliydi. Hangisi olduğunu bilemiyeceğim ama, ya arpacı kumrusu gibi düşünüyor, ya da hayal kuruyordu; ya da üzerinde kolayca silinip atılamıyacak bir kederin izleri

var denebilirdi. Düşüncelerine öylesine derin dalmıştı ki, benim varlığımın farkına bile varmadı. Yüzüne daha iyi bir bakmak istedim. Daha evvel nerede görmüştüm onu? Hatta elleri bile yabancı gelmiyordu bana - kuvvetli, güneş yanığı, uzun ve kemikli parmakları olan eller.

Sonra hatırladım. O gün beni yanına almayı reddeden, kamyon şoförüydü bu. Daha fazla düşünmedim üzerinde, Bir kitap çıkarıp okumaya başladım. Ne faydası vardı hatırlatmanın. Çoktan unutmuş olmalıydı. Üstelik kamyon şoförleri yolda her gördüğü insanı hatırlıyamaz.

Gün ilerledi ve biz konuşmadık. Karanlık olmaya başladı. Adam bir sigara paketi çıkardı, dudaklarının arasına iliştirdiği sigarayı yakmadan, derin derin içini çekip başını kaldırdı, şaşkınlıkla bana bakıp, birden kızarıverdi. Tanımıştı.

— «Sen misin **agai,**» dedi suçlu bir gülümsemeyle.

Elimi uzattım.

— «Yolun uzak mı?»

— «Evet, çok uzak.» Yavaşça nefes bırakıp ilâve etti: «Pamir'lere.»

— «Pamir'lere mi? Öyleyse aynı yolun yolcusuyuz. Ben de, Oş'a gidiyorum. Tatilde misin, yoksa nakil mi?»

— «Evet ona benzer bir şey... Sigara yaksana.»

Sessizce içtik sigaralarımızı. Görünüşe bakılırsa, artık söylenecek söz kalmamıştı. Adam yeniden düşüncelere daldı. Trenin hareketiyle sallanıyor, başı göğsünün üzerine düşüyordu. İlk karşılaşmamızdan bu yana bir hayli değişmişti. Yüzü daha uzayıp, zayıflamıştı, alnını boydan boya kesen derin üç çizgi peydahlanmış, yüzünde devamlı bir gerilimin gölgesi belirmişti.

— «Sanırsam, o gün biraz kırıldıydın **agai,**» dedi birden bire. Pişmanca gülümsüyordu.

— «Ne zaman? Hatırlamıyorum,» dedim, onu daha faz-

la utandırmamak için. Oysa bakışları, öylesine içten, öylesine namusluydu ki, olayı hatırladığımı kabul etmek zorunda kaldım. « Haa, o gün... Önemi yok. Unuttum bile. Her türlü şey gelir yolda insanın başına. Peki ama, senin hatırlamana sebep ne?»

— «Aslında hatırlamam, ama o gün...»

— «Ne oldu? Bir kaza yapmadın umarım.»

— «Hayır. Buna kaza denemez,» dedi yavaşça. Sonra güldü. Daha doğrusu, gülmeye zorladı kendini. «Şimdi seni istediğin yere götürürdüm ama, görüyorsun ya, ben de yolcuyum.»

— «At dediğin aynı nal izine binlerce defa basar. Belki gene bir yerlerde karşılaşırız.»

— «O zaman, ben de arabama alırım seni,» diyip, kafasını salladı.

— «Anlaştık öyleyse, ha?»

— «Söz veriyorum, agai.» Neşelenmişti hafiften.

— «Söyle bakalım, o gün neden almadın beni?»

— «Neden?» diye tekrarladığı zaman yüzü kızardı birden. Sustu. Bir süre sigarasına baktı, derin nefesler almaya başladı sigaradan. Böyle bir soruyu, ortaya atmamam gerketiğiin anlamıştım ama, durumu düzeltecek bir çare de gelmiyordu aklıma. Sigarasını söndürdükten sonra, görünür bir zorlamayla cevap verdi.

— «Alamazdım,» dedi. «Oğlumu gezmeye götürüyordum.»

— «Şöyle yani... Sana nasıl anlatayım, bilmem ki?» Yeni bir sigara yaktı. Heyecanı yatıştıktan sonra, gene o namuslu gözleriyle yüzüme baktı.

Ve hikâyesini anlattı bana.

Vaktimiz boldu. İki gün çekiyordu trenin Os'a varması. Ne üzerine vardım, ne aceleye getirttim, ne de sorularla rahatsız ettim onu. Bir adamın hikâyesine renk vermesi,

kelimeleri yansıtması, arada sırada duraklaması güzel şeydir. Yaratıcılığı öylesine kendimden geçirdi ki beni, sözünü kesemedim. Hikâyesindeki boşlukları doldurabilir, bir çok şeyler açıklardım ya, evvelâ bitirmesini bekledim. Sonra, birden vazgeçtim bu fikrimden. Eminim, en doğru işi yaptım böylece. Bırakalım da, kahramanlar, kendi hikâyelerini kendileri anlatsınlar.

ŞOFÖRÜN HİKÂYESİ

Herşey birdenbire oldu. Terhisimden kısa bir süre sonra oldu her şey. Askerlik görevimi, motorlu birliklerde yaptım. Ondan evvel de kamyon şoförüydüm zaten. On yıl süren bir okul devresinden sonra kamyon sürmeye başladım. Arkadaşım Alibek Canturin benden bir yıl evvel terhis olmuş, Ribaçye motor bakımhanelerinde çalışmaya başlamıştı. Eh, ben de gidip katıldım ona. Alibekle ben öteden beri Tien Şan'ı ve Pamir'leri görmeyi düşlerdik. Bakımhanedekiler iyi karşıladılar beni. Misafirhaneye yerleştirdiler. Altıma da pırıl pırıl bir ZİL çektiler. Tek sıyrıksız. Anlarsın ya. Bir insanı sever gibi seviyordum bu makineyi. En iyi modellerden biriydi. Çok da kuvvetli bir motoru vardı. Gerçeği söylemek gerekirse, her zaman tam yük vuramazdık arabaya. Tien Şan yollarında vurulmaz fazla yük. Dünyanın en dik, boğazı, bayırı, geçidi bol yoludur. Dağlarda su aramadığın kadar ama, gene de su alırdık biz yanımıza. Arabanın ön tarafındaki tahta haç gözüne ilişmiştir belki. Hani onun üzerinde sallanan bir iç lâstik var ya, su doldururuz içini. Bunun nedeni de, motorun bayırlarda, dönemeçlerde fazla kızması. Oysa fazla yük vurulmazdı arabalara. Bana gelince, nasıl fazla yük taşınabilir diye başlangıçta yorar

durordum kafamı. Ama elden hiç bir şey gelmezdi bu bakımdan. Dağlar, her zaman dağdırlar.

İşimi seviyordum. Çevreyi de seviyordum ayrıca. Garaj ve bakımhane, hemen hemen Issik - Kul'un kıyılarındaydı. Yabancı gezginler geldikleri zaman, saatlerce ağızları bir karış açık, gölün kıyısında durduklarında, gururla şöyle düşünürdüm: «Bu bizim İssik-Kul'umuz işte. Hele bir düşünün bakalım, güzellikte bastıracak bir yer var mı burayı?»

Orada ilk işe başladığım zaman, sadece bir şey hoşuma gitmemişti. Bahardı biliyor musun? Kollektif çiftliklerin en civcivli zamanı. Eylül oturumunda alınan kararlardan sonra yapılar kurulmaya başlanmıştı. İyi de iş görüyorlardı ya, fazla kamyonları yoktu ellerinde. Bu yüzden bazılarımızı çiftliklere yardımla görevlendirdiler. Özellikle işe yeni alınanlar daha fazla sürülüyordu bu işe. Ben de yeni olduğum için, uzun yolculuklardan sonra, hay-daa, bir bakıyorsun beni de bir köyden öbürüne yollayıp duruyorlar. Yapılması gereken işler bunlar, biliyorum ama, ben de bir şoförüm her şeyden evvel. Kendim gibi düşünüyorum ZİL'imi, diz boyu çamurlara saplanıp çukurlara daldığı zaman. Sanki bendim bataklara saplanan. Yolların korkulu düşlerden hiç farkı yoktu.

Günlerden bir gün, Kollektif çiftliklerden birine gidiyordum, daha doğrusu yeni yapılan bir inek damı için taş, tahta götürüyordum. Bir dağın eteğinde olan köyün yolu, bozkırdan geçiyordu. Yol fena değildi. Kurumaya başlamıştı. Köye bir taş atımlık bir çukura saplanıverdim işte. O bahar, yol bizim tekerlerin altında öylesine ezilip bozulmuştu ki, bir deve batağa saplanıp kolaylıkla boğulabilir ve de leşi ömrü billah bulunamazdı. Şunu denedim olmadı, bunu denedim olmadı. Hiç bir şeyin faydası yok. Çamur te-

kerleri bir kavramış ki, rezaletten beter. Yani lâfın kısası, iyiden saplanmıştım batağa. Bütün bu sinirin üstüne, direksiyonu da öylesine bir kıvırmışım ki, orada da bir şey tıklamış. Ne olduğunu anlamam için kamyonun altına girmem gerekiyordu. Çamur banyomda bir yandan terlerken, bir yandan da ana avrat düz gidiyordum yola, inişine bayırına, tümüne. Birden ayak sesleri geldi kulağıma. Olduğum yerde sadece bir çift lâstik çizme görebildim. Çizmeler yaklaştılar ve de durup kaldılar. İyiden içerledim? Neden mi? Orada durup dururken seyredilecek bir maskaralık yapmıyordum da, ondan.

— «Hadi bakalım, yelkenle ve beni rahatsız etme,» dedim. Gözümün ucuna da eski bir etek ilişiverdi. Yer yer gübre sıçramış, soluk, eski püskü bir şey. Kocamış bir karı köye gitmek ister her hal, diye verdim kararımı.

— «Yürümen gerekecek, nine» dedim. «Bütün gün uğraştıracak bu meret beni. Beklemenin hiç bir faydası yok.»

— «Nine, değilim.» dedi bir ses, kekeliyerek, ya da güleıek. Pek hatırlamıyorum şimdi.»

— «Peki ya nesin.» dedim, kızgın.

— «Kızım.»

— «Kız mı?» Sonra yeniden bir göz attım çizmelere. Sırf hergelelik olsun diye soruverdim: «Güzel bir kız mı bari?»

Çizmeler, kıpırdanıp, adım atmaya hazırlandılar. O zaman, çabucak, arabanın altından çıktım. Gerçekten güzeldi. Kaşları sert çatılmış, başında kırmızı bir başörtü, omuzlarında kendisine büyük gelen bir erkek ceketi. Babasının olmalı; ince narin bir kız. Konuşmadan bir süre baktı yüzüme. Her halde yağ ve çamur içindeki suratım, görülmeye değerdi.

— «Fena değil! Gerçek güzelmişsin!» diyerek sırıttım. «Bir de ayağında güzel pabuçlar olsa,» dedim doğrulurken, kızdırmak için.

Bir bakış atmadan, sertçe dönüp yola vurdu.

Nesi vardı kızcağızın? Hislerini mi zedelemiştim? Umarım ki böyle bir şey yapmadım. Ardına düştüm ama, sonra iyi olmıyacağını düşündüm bunun. Acele ile aletlerimi toparalyıp, atladım arabaya. Vitesi birleyip boşlıyarak başladım kamyonu sarsalamaya. Tek düşüncem kıza yetişmekti. Motor homurduyor, araba sarsılıp sallanyordu ama, yürümeye hiç de niyetli görünmüyordu. Kıza gelince bir yandan uzaklaşa dursun, tekerler de boşa dönüp duruyordu Belirli bir kişiye değil ya, başladım mı bağırmaya: «Hadi yürü! Yürü dedim rezil! Yürü lan!»

Olanca gücümle gazı kökledim. Motor yeniden homurdanıp kıpırdanmaya, sürünür gibi hareket etmeye başladı. Mucize diyelim ki, kurtuldu çukurdan. Kurtuluş diye buna derler! Arabaya yeteri kadar hızı verip, mendille yüzümdeki çamurları temizledikten sonra, saçlarımı yatıştırdım. Kıza yetiştiğim zaman, yavaşladım. Şöylece uzanıp, açıverdim kapıyı. Beni bile şaşırtan bir rahatlık gelmişti üzerime.

— «Arabanız madam.» deyip, davetkâr bir de hareket yaptım.

Kız, durmadığı gibi, yaptığımın farkına bile varmaz göründü. Bu da aklımı sıçrattı yerinden. Yeniden yetiştim yanına, ama bu sefer şöyle dedim:

— «Gerçekten özür dilerim. Öyle demek istememiştim... Atla arabaya.»

Ama, görmezlikten geliyordu beni.

İşte o zaman arabayı hızlandırıp önüne geçtim ve durdum. Atladım aşağıya, koşa koşa arabanın etrafını dolanıp sağ tarafa geçtim. Açtım kapıyı. Elim tokmakta bekliyo-

rum. Yaklaştı. Gözlerinde ihtiyatlı bir bakış. Hani, acaba rezil şimdi ne yapacak gibilerden, sadece orada durup bekledim. Lâfın kısası, kız ya bana acıdı, ya da bir şeye aldırış etmedi. Sonra başını sallayıp, tek kelime söylemeden bindi arabaya.

Çektik gittik.

Söyliyecek hiç bir şey gelmiyordu aklıma. Kızlarla konuşmak, benim için yeni bir şey değildi ama, her ne sebeptense, dilime kilit vurulmuştu sanki. Bu yüzden gözlerimi yola dikip, sadece arada bir kaçamak bakış attım kıza. Siyah saçları lüle lüle boynuna dökülüyordu. Sırtından kayan ceketi sadece dirsekleri tutuyor ve bana sürünmekten korkarmışcasına, mümkün olduğu kadar uzak oturuyordu. Bakışları sertti ya, ben iyi huylu bir kız olduğundan emindim. Sanki üstüne yazılmıştı bu. Kaşlarını çatmak istemesine rağmen, gerektiği gibi beceremiyordu bu işi. Gözlerini kaçırmadan bakıyordu bana. Bakışlarımız karşılaştı. Gülümsedi. Bu da bana bir şey söylemek için yeterli cesareti verdi.

— «Arabayı tamir ederken neden gelip yanımda durdun?»

— «Sana yardım etmek istedim.» diye cevap verdi.

— «Öyle mi?» Güldüm. «Biliyor musun, gerçekten de yardım ettin bana. Eğer sen olmamış olsaydın bütün gün takılıp kalacaktım orda... Her zaman bu yoldan mı gidersin?»

— «Evet. Çiftlikte çalışıyorum.»

— «İyi öyleyse.» dedim mutluca ama, hemen toparladım kendimi. «İyi bir yol bu.» dememe kalmadı öylesine bir çukura girip çıktık ki, omuzlarımız çarptı. birbirine. Ben homurdandım. O yüzüme güldü. Eh, ben de başladım gülmeye.

— «Biliyor musun, ben çiftliğe gelmeyi hiç istemiyordum.» diye gülerek itiraf ettim. «Eğer yolda senin gibi bir yardımcıya rastlıyacağımı bilseydim, hareket memuru ile kavga etmezdim. Ah, İlyas, İlyas!» dedim sitemli bir sesle. «İlyas benim.»

— «Benim adım da, Asel.»

Köye yaklaştıkça, yol düzeliyordu. Esen rüzgâr kızın başörtüsünü yapraklıyor, saçlarını uçuşturuyordu. Ses etmiyorduk ikimiz de, Ama memnunduk bu sessizlikten. O zaman insanın yüreğinin hafifliyeceğini, mutlanacağını keşfettim. Madem ki yanımda bir kişi vardı ve dirseklerimiz birbirine değecek kadar yakındık. Bir saat evvel varlığından haberdar olmadığım, ama şu anda ondan başka bir şey düşünemiyeceğim birisi vardı yanımda... Asel'in neler hissettiğini bilmiyorum. Bir gülücük vardı gözlerinde. Dur, durak bilmeden arabayı sürmek istiyordum. Bu yolculuk asla bitmemeli, ayrılmamalıydık. O anda, böyle düşünüyordum işte. Köy yoluna girmiştik.

— «Dur, burda ineceğim.» dedi Asel, heyecanla.

Frene bastığım zaman sordum: «Burada mı oturuyorsun?»

— «Hayır ama, burda insem iyi olur.» Şaşkın ve huzursuz bir görünüşü vardı.

— «Olur mu öyle şey. Seni kapına kadar götürürüm.» deyip inmesine fırsat vermeden hareket ettirdim arabayı.

— «Ne olur, dur burda.» diye, Asel yalvardı. «Teşekkür ederim.»

— «Bir şey değil.» diye mırıldanıp pek de şaka olmayan bir edayla ekledim. «Farzet ki yarın aynı yerde gene çamura saplandım. Gelip yardım eder misin bana?»

Daha cevap vermesine meydan kalmadan açılan kapıdan yaşlı ve de son derece heyacanlı bir kadın çıktı dışarı.

— «Asel.» diyerekten bağırdı ya, hemen eliyle kapa-

yıverdi ağzını. «Neredeydin? Hay Allah cezanı versin senin. Çabuk git üstünü değiş. Görücüler burda.»

İyice şaşırmıştı, Asel. Ceketi düşürdü elinden, eğilip aldı ve sonra söz dinler bir şekilde, kuzu kuzu takıldı anasının peşine. Kapının yanına varınca dönüp bana baktı ama, gereğinden çabuk kapandı kapı, gürültüyle. Ve ben ancak o zaman, kapının önündeki direğe bağlı, terden dumanı tüten atların farkına varabildim. Baktım, kerpiç duvarın üzerinden; bir kaç kadın çalışıyordu avlunun göbeğinde. Koskoca bakır bir semaver, dumanlar salıyordu bacasından. Sundurmanın altında iki adam, bir koyunu süslüyordu. Evet. Bura âdetlerine göre, görücü karşılamasıydı bu. Benim için yapacak bir iş yoktu. Gidip yükümü boşaltmak zorundaydım.

Depo'ya döndüğüm zaman, iş günü bitmiş sayılırdı. Makinemi yıkayıp, garaja çektim. Uzun bir süre takıldım orada ve yapılması gereken sürüyle iş buldum. Neden böyle yüreğimin derinine saplanmıştı bu olay. Tokatlanıyordum sanki Depoya kadar, yol boyunca, kendi kendimle tartışıp durmuştum: «Nedir içini kemiren böyle? Ne biçim bir delisin sen? Her şeyden evvel, bu kız senin neyin oluyor? Sevgilin mi? Kız kardeşin mi? Tesadüfen yolda karşılaşıp, köye kadar getirdiysen, ne olmuş yani? Oysa ayrılmış aşıklardan farkın yok. Belki senle ilgilenmez bile. Vız geliyorsundur ona. Resmen bir nişanlısı var onun, sana gelince solda sıfırsın be! Kişi yolda rastladığı her şoförü hatırlayamaz. Bir şey ummaya hiç hakkın yok. İnsanlar nişanlanır. Düğünleri yapılır sonra. Peki sen neresindesin bu işin? Siktir et! Sen direksiyonuna sarıl da kendi işine bak bakalım!»

Ama işin belâsı neydi biliyor musun? Kendime ne dersem diyeyim, bir türlü. Asel'i düşünmeden edemiyordum.

Garajda yapacak işim kalmamıştı. Misafirhaneye dönebilirdim. Gürültülü, canlı bir yerdi orası. Hatta bir eğlence

odamız bile vardı. Ama hayır! Çamurluğun üzerine uzanıp, ellerimi başımın altına koydum. Bizim şoförlerden biri olan, Cantay da arabasında bir şeylerle uğraşıyordu. Şoför mahallinden kafasını uzatıp sordu.

— «Gündüz gözüylen ne düşlüyorsun, yiğit?»

— «Para.» diye yapıştırdım cevabı.

Sevmezdim bu herifi. Gerçek bir para yiyicisiydi. Kurnaz olduğu kadar da kıskançtı üstelik. Misafirhanede bizlerle beraber kalmıyordu da, karının birinin yanında bir oda kiralamıştı. Dedikodulara bakılacak olursa, ev sahibesiyle evlenmeğe söz vermişti. Böylece, hiç olmazsa bir ev sahibi olacaktı.

Ona arkamı döndüm. Bizim oğlanlar bahçede bir oyuna başlamışlardı musluğun yanında. Delikanlılardan biri kamyonunun tavanına çıkmış, elindeki hortumdan, diğerlerinin üzerine su sıkıyordu. Kahkahalarla gülüyordu herkes. Tazyikli suydu püsküren. Adamın üzerine doğrudan gelse, yere yıkardı hani. Herifi al aşağı etmek istiyorlardı ama, o arabanın damında, danseder gibi hoplayıp sıçrıyarak yanına kimseyi yanaştırmıyor, hortumun ucunu da hafif makineli gibi kullanıp, şoförlerin kasketlerini uçuruyordu kafalarından. Birden, hortumun ucu havaya kalkınca, gök kuşağı renginden sular dökülmeye başladı yerlere. Ne şeytanlık düşünüyordu rezil? Bakınca, anladım durumu. Kadica'yı gördüm. Hareket görevlimizdi bizim. Orda durmuş bakıyordu. Çığlık atıp kaçacak karılardan değildi o. Kadica, bütün erkeklerin, kendisine hayranlıkla baktığının farkındaydı üstelik. Kendinden, itibarından emin olduğundan öyle kolay oyuna gelmesi pek düşünülemezdi. Sakin ve serinkanlı duruyordu orda. Cesaret edemezsiniz, nerde sizlerde o yürek, demek istiyordu bakışlarıyla. Ağzının ici firkete dolu, hafiften gülümseyip saçlarını yapıyordu. Gümüş gibi incecik sular döküldü üzerine. Delikanlılar gülüp, hortumu tuta-

nı kızıştırmaya başladılar.

— «Islat şunun gerisini be!»

— «Yıkıver yere!»

— «Kolla kendini Kadica!»

Delikanlı, hortumla daha fazla maskaralık etmeye cesaret edemedi. Yerinde ben olsaydım, tepeden tırnağa öylesine bir ıslatırdım ki onu, yağmurda kalmış sıpaya dönerdi ve de hiç kızmazdı buna. Gülüp geçerdi. Bana diğerlerinden başka türlü davranırdı. Her zaman farkederdim bunu. Benimle daha az resmi hatta az buçuk çapkın bile olurdu. Üstelik kendisiyle kırıştırmam ve saçlarını okşamam, hoşuna da giderdi. Onda en beğendiğim taraf benimle sık sık kavga etmesiydi. Ama çabucak yatışır, hatta haklı olsa bile gene ses etmezdi. Ara sıra sinemaya götürdüğüm de olurdu. Çıkınca evine bırakırdım. Yolumun üzerinde otururdu zaten. Ayrıca herkes onunla, yazıhanesinin penceresinden konuşurken, ben kapıyı bile vurmadan dalardım içeri.

Fakat o anda hiç ilgimi çekmiyordu. Eğlensindi bakalım delikanlılar.

Kadica, son firketesini de taktı saçlarına.

— «Yeter artık rezilliğiniz. Kesin bakalım.» diye verdi emrini.

— «Emredersiniz efendim.» dedi hortumlu delikanlı. Elini kaldırıp, asker gibi bir de selâm çaktıktan sonra, kahkahalar arasında yaka paça al aşağı edildi.

Kadica, garaja geldi sonra. Cantay'ın kamyonunun yanında durdu. Birini arar gibi bir hal vardı üzerinde. Garajı ayıran telörgü yüzünden beni görmedi evvelâ. Cantay, kafasını şöfö mahallinden çıkarıp tanış bir sesle: «Merhaba güzelim.» dedi.

— «Ooo, sen misin Cantay?»

Beriki. sırıtarak bacaklarına baktı kadının. Kadica, kızmış gibi omuzlarını silkti.

— «Bırak göz süzmeyi.» deyip hafiften çenesine vurdu adamın.

Cantay'dan başka biri olsaydı, hakaret olarak kabul ederdi bunu. Sanki öpülmüş gibi memnun içeri çekti kafasını yeniden.

O zaman beni gördü.

— «Dinleniyor musun, İlyas?»

— «Kuştüyü yataktan yumuşak.»

Yüzünü tellere yaslayıp, dikkatle bana baktı.

— «Odama gel, dedi çabucak.»

— «Pekâlâ!»

Çekti gitti. Ayağa kalktığım zaman, Cantay, yeniden uzattı kafasını.

— «Tam sana göre olgun bir parça.» diyerek, anlayışlı anlayışlı göz kırptı.

— «Evet ama, sana göre değil.» dedim üstüne basa basa.

Alınıp kavga çıkaracağını sanıyordum. Aslında kavga etmek benim eğlence şekillerimden biri değildir ya ,yüreğim öylesine ağırlaşmıştı ki, bu bile bir avunma olabilirdi benim için.

Oysa, Cantay, üzerine alınmadı bile..

— «Boş ver.» diye mırıldandı. «Bekliyelim görürüz.»

İçeri girdiğimde kimse yoktu odada. Ne şeytan işiydi bu? Nereye saklanmıştı? Geçip gitmek için döndüğüm zaman, nerede ise çarpıyordum, Kadica'ya. Kapıya yaslanmış, başını arkaya atmıştı. Pırıltılar vardı yarı kapalı gözlerinde. Bir alev gibi yüzümü yalıyordu nefesi. Artık biraz fazlaydı bu benim için. Ondan yana sokuldum ya, birden geri çekildim. Çok garip bir his doldurmuştu içimi. Asel'e ihanet ediyordum sanki.

— «Neden görmek istedin beni?» diye sordum yüzümü asarak.

Hiç ses etmeden bana baktı.

— «Neden.» dedim, sabırsız bir inatla.

— «Son zamanlarda bana pek dostça davranmadığının farkındaydım.» dedi kırgın bir sesle. «Belki de başka biri çelmiştir gönlünü.»

Birden bozuluverdim. Neden bana sokulmak istiyordu? Bir şey öğrendiyse nereden öğrenmişti?

Pencere vuruldu sertçe. Yüzünde sahte bir sırıtma, Cantay'ın kafası belirdi.

— «Lütfen şunu alır mısın, hareket memuru yoldaş.» dedi hakaret edercesine, Kadica'ya bir kâğıt uzattı.

Kadın, kâğıdı alıp, kızgınca baktı adama.

— «Ya senin emirlerini kim alacak.» dedi bana hırlarcasına. «Özel davetiye mi yollamak lâzım zatınıza?»

Beni kenara iterek, masasından tarafa seyirtti.

— «Al. dedi» ve yol emrimi uzattı.

Baktım. Aynı kollektif çiftlik. Yüreğim büzüldü birden. Nasıl gidebilirdim oraya? Üstelik biliyordum ki, Asel... Her neyse, neden beni diğerlerinden daha sık yolluyorlardı bir çiftlikten eöbürüne?

— «Gene mi çiftlik?» diyerek patladım. «Gene mi hayvan tersiyle ,tuğla? Gitmiyorum.» Sonra, fırlatıp masasının üzerine attım. «Çamurlara batmaktan bıktım usandım. Biraz da öbürleri baksın bu yolların tadına. Değişiklik olur.»

— «Bağırmana lüzum yok. Elimde bir haftalık emir var. Gerekirse, daha da uzatırım.» Kadica gerçekten kızmıştı bu sefer.

— «Gitmiyorum.» diye tekrarladım büyük bir serin kanlılıkla.

Her zaman olduğu gibi, birden gene yumuşayıverdi.

— «Pekâlâ.» dedi kâğıdı eline alıp. «Şeflen konuşurum.»

— «Eh gitmiyorum.» diye düşündüm. «Bir daha Asel'i hiç görmiyeceğim.» Daha kötü hissettim kendimi. Ömrüm boyunca pişman olacağımı biliyordum üstelik. Pekâlâ. Gidecektim işte. Ne olursa olsun bakalım.

— «Ver şunu bana.» diyerek. Kadica'nın elinden, kaparcasına aldım kâğıdı.

Cantay, kıkırdadı.

— «Büyük anana hatırlat beni!»

Cevap vermedim. Tanrı biliyor ya, nasıl bir yumruk patlatmak istiyordum rezile. Kapıyı çarparak kapayıp, mi safirhane'nin yolunu tuttum.

★

Ertesi gün, yolda aramaya başladım. Tekrar görecek miydim, kırmızı başörtülü güzel akçakavağımı benim? Benim bozkır akçakavağım. Babasının ceketi sırtında, ayaklarında lâstik çizmeleriyle güzel bir akçakavaktı. Diyeceksin ne fark eder? Ben biliyordum ya nasıl olduğunu.

Neden dönüp de öylesine bakmıştı bana?

Arabayı sürdükçe bir yandan yolu gözlüyordum ama, görünürlerde yoktu. Köye girdiğim zaman, kapısının önünde yavaşladım. Belki evdeydi. Nasıl dışarı çağırabilirdim onu? Sonra çıksa ne diyecektim? Hayır, kader karşılaşmamızı istemiyordu. Gaza bastım ve sürdüm makineyi, yükümü boşaltmak için. Tek umudum, geri dönerken onu yolda görmekti. Ama görmedim. Sonra yoldan sapıp süthaneye gittim. Ana yoldan bir hayli içerde olduğu gibi, köyden de uzaktı süthane. İlk gördüğüm kızla konuştum. Hayır. Asel o gün işe gelmemişti. «Benimle yolda karşılaşmak istemediği için, işe gelmeyip evde kalmayı tercih etti.» diye kar-

verdim ve bu düşünce yüreğimi burdu. Depo'ya döndüğüm zaman kendimi yıkılmış hissediyordum.

Ertesi sabah, gene aynı yola vurdum. Artık onu görmeyi umut etmiyordum bile. Gerçekten de, ona ne gibi bir iyiliğim olabilirdi? Nişanlı bir kızı neden rahatsız edecektim? Ama bir türlü her şeyin bittiğine de inandırmak istemiyordum kendimi. Öyle ya günümüze dek bütün köylerimizde, ana babalar kızlarını genellikle onların isteğine karşı olarak evlendirirlerdi. Gazetelerde yüzlerce defa okumuştum bunu. Ne olmuş okumuşsam yani? Testi kırıldıktan sonra ağlamak fayda etmezdi işte. Evlendireceklerdi onu. Bu işi bozmak da pek o kadar kolay değildi. Alt üst olacaktı bütün hayatı... İşte böylesine düşünceler dolanıyordu kafamda.

İlkbahar ilerlemişti. Alev rengi lâleler kırmızı bir halı gibi dağların yamaçlarına yayılmıştı. Çocukluğumdan beri severdim lâleleri. Bir kucak dolusu toplayıp, ona götürmeyi düşündüm ama, nerede bulacaktım, Asel'i?

Ve birden belirdi yolun üzerinde - Asel. Gözlerime inanamadım. Ona ilk defa rastladığım yerde, yolun kenarındaki iri bir taşın üzerine oturmuş birilerini bekliyordu. Arabayı sürdüm. Utangaç, şaşkın bir şekilde birden ayağa fırladı. Baş örtüsünü çekiştiriyordu, ellerinin arasında buruşturuyordu. Bu sefer üzerinde güzel elbise, ayaklarında yeni pabuçlar vardı. Hem de yüksek topuklu. Nasıl yürümüştü o kadar yolu bu ayakkabılarla? Frene bastığım zaman, heyecandan sanki, yüreğim boğazıma tıkanıp kalmıştı.

— «Merhaba, Asel.»

— «Merhaba.» dedi yavaş sesle.

Arabaya binmesine yardım etmek istedim ama, o dönüp yolun aşağısına doğru yürümeye başladı. Demek binmiyecekti. Kapıyı açık bırakıp arabayı yanında sürmeye başladım. Bir süre böylece gittik. O yolun kıyısında yürüyordu,

ben ise direksiyonun ardında araba sürüyordum. Konuşmuyorduk. Söylenecek ne vardı ki?

— «Dün süthaneye gittin mi?» diye sordu.

— «Evet, neden sordun?»

— «Hiç. Gitmemelisin oraya.»

— «Seni görmek istedim.»

Cevap vermedi.

O Allahın belâsı görücüler, gerçekten huylandırıyordu beni. Durumu öğrenmek için, meraktan ölecektim nerdeyse. Korktuğum için, sormaya da bir türlü cesaret edemiyordum. Cevabını işitmekten ürküyordum.

— «Doğru mu?» diye sordum.

Başını salladı. Direksiyon, ellerimin altında titremeye başlamıştı.

— «Düğün ne zaman olacak?»

— «Yakında.» dedi yavaşça.

Sür bir yerlere arabayı. Hem de çabuk! Ama tam tersine. Gaza basacağım yerde, debriyaja basıp motoru boğdum. Makine homurdanırken, Asel yolun kenarına sıçradı. Özür bile dilemedim ondan. Bunları düşünecek halim yoktu.

— «Demek artık birbirimizi göremiyeceğiz?»

— «Bilmiyorum. En iyisi görmemek.»

— «Ama ben... Ne olursa olsun, seni görmeye çalışacağım.»

Sustuk. Belki ikimiz de aynı şeyleri düşünüyorduk ama sanki görünmez bir duvar bizi ayırıyordu birbirimizden. Ne ben direksiyonu bırakıp onun yanına gidebiliyordum, ne o arabaya biniyordu.

— «Asel, boşlama beni. Seni rahatsız etmem. Arada bir uzaklık bırakırım seni görebilmek için. Söz mü?»

— «Bilmiyorum. Belki...»

— «Atla yanıma, Asel.»

— «Hayır. Gitsen iyi edersin. Köye geldik bile.»

Ondan sonra bir iki defa, tesadüfen gene yolda karşılaştık. «Yürüyüş» ümüz aynı şekilde oldu. O yolun kıyısından gidiyordu, ben araba sürüyordum. Böylesine bir beraberlik beni deli ediyordu ama, zorlan onu yanıma oturtamazdım, değil mi?

Bir defa olsun ona, evleneceği adamın kim olduğunu sormadım. Üstüme vazife olmadığı gibi, bilmek de istemiyordum ayrıca. Dediğine bakılacak olursa, adamı pek fazla tanımıyordu. Anasının uzaktan akrabasıymış ve dağlardaki bir odun kampında otururmuş. Geleneksel bir şekilde aileler aralarında kız alıp verdiğinden nesiller boyudur akrabalığı sürdürüyorlarmış. Asel'in ailesi, onun dışardan biriyle evlenmesine izin vermezmiş asla. Benimle evlenmesi, akla bile getirilemiyecek bir düşünceymiş. Neydim ben? Adi bir kamyon şöförü. Yeri yurdu cinsi cibilliyeti belli olmayan bir adam. Üstelik en ufak bir akrabalık bağım bile yoktu. En akıllıca iş, evlenme teklif etmememdi.

O günlerde, pek konuşkan değildi Asel. Düşünceleri daha fazla meşgul ediyordu kendisini. Bana gelince, bütün umutlarımı yitirmiştim. Kaderi tayin edilmişti bir kere ve bu karşılaşmamız hayatında hiç bir şeyi değiştirmeyecekti. Oysa tıpkı çocuklar gibi gerçeğin böyle olmadığına kendimizi inandırıyor ve elimizden başka bir şey gelmediği için görüşmeğe devam ediyorduk. Bunun dışında yaşamanın hiç bir değeri olmadığını hissediyorduk her ikimiz.

Böylece, beş gün geçti, bir sabah, garajdan tam hareket etmek üzereyken acele yazıhaneye çağrıldım.

— «İyi haberlerim var sana.» dedi Kadica, gülümsiyerek. «Sinkiang hattına nakledildin.»

Yıkıcı bir haberdi bu. O günler içinde, başka bir yerde çalışacağımı aklıma bile getirmemiştim. Günler alırdı Çin'e gitmek. O zaman nasıl görecektim, Asel'i? Sonra ona

bir haber bile salmadan, ortadan kaybolmama da imkân yoktu.

— «Memnun olmadın mı?» diye sordu. Kadıca

Kekeledim: «Peki ya çiftlik ne olacak? Yapılacak bir sürü iş var orda.»

Kadica gerçekten şaşırmıştı.

— «İyi ama, bıkıp usandığını söylemiştin.»

— «Ne olmuş bıktıysam.» dedim, kabaca.

Bir iskemle çekip oturdum. Allem ediyor, kallem ediyor bir türlü karar veremiyordum.

Cantay girdi içeri top gibi. Görünüşe bakılacak olursa Kollektif çiftliğe o gidecekti. Doğrulup dinlemedim. Köy yollarında kazanılacak para olmadığı için, itiraz edeceğini sanıyordum onun. Oysa böyle bir şey olmadığı gibi şunları da söyledi:

— «İstersen beni, dünyanın öbür ucuna yolla, Kadica. Kuzuların tam kesim zamanı başladı köylerde. Bir tane de sana getireyim mi?»

Ancak, o zaman benim farkıma vardı.

— «Özür dilerim,» dedi, «galiba araya girdim.»

— «Çık dışarı be!» diye tısladım dişlerimin arasından.

Kadica gelip, omuzuma dokundu.

— «Ne sallanıp duruyorsun, İlyas. Kımılda biraz.»

— «Çiftliğe gitmem lâzım. Ne olur beni oraya yolla, Kadica.»

— «Aklını mı kaçırdın sen? Nasıl yollarım seni oraya, elimde emir yokken.» Bunları söyledikten sonra, hayretle yüzüme baktı. «Nasıl bir eğlence var orda?»

Kelime söylemeden, dışarı çıktım ve yürüdüm garaja doğru. Yanımdan hızla geçen Cantay, anlayışlı bir şekilde sırıtıp göz kırptı. Ramak kalmıştı, çamurluğun çarpmasına.

Elimden geldiği kadar oyalandım içerde. Yapacak bir

şey yoktu. Arabayı yükleme rampasına yanaştırmam gerekiyordu. Kuyruk da uzun değildi.

Diğer şöför arkadaşlar, sigara içmek için yanlarına çağırdılar ama, ben arabada kalmayı tercih ettim. Gözlerimi kapayıp, beni yolun kenarında bekleyen, Asel'i düşledim. Yarın, öbür gün aynı yerde bekleyen Asel... Ne düşünecekti hakkımda acaba?

Sıram geliyordu. Önümdeki kamyonu yüklemeye başlamışlardı bile. Bir dakikam vardı: «Affet beni, Asel. Affet beni güzel akçakavağım, benim,» diye geçirdim içimden, Sonra aniden, şimşek gibi bir düşünce parladı kafamda: «Daha vaktim var.» dedim kendi kendime. «Gider ona, haber verir, sonra dönerim buraya. Yola bir kaç saat geç çıksan ne olur? Sonra açıklamaya çalışırım şefe. Belki anlar. Anlamazsa da canımı alacak değil ya... Cehennemlik eder beni herhalde. Ama elimde değil. Gitmem gerek.»

Motoru çalıştırdım, geri geri çıkmak istedim ama, sıraya giren başka bir kamyon araya sıkıştırmıştı beni. Aynı anda, öndeki arabanın yüklenmesi bitti. Sıra benimdi artık.

— «Hadi, İlyas, geç vincin altna.» diye makinist bağırdı.

Tepemdeydi vinç ve artık çok geçti. İhraç malı yüklü bir kamyonla hiç bir yere gidemezdim. Neden daha evvel düşünememiştim bunu? Görevli kâğıtlarımı uzatıyordu. Yan camdan baktım. Tepemden sallanan yük, iniyor, gittikçe kamyonun kasasına yaklaşıyordu.

— «Dikkat edin!» diye bir nara atıp fırladım ileri ve gelen yükün altından kurtuldum. Motorum çalışıyordu. Ardımdan, ıslık, sesleri, bağırışmalar, küfürler duydum.

Uçar gibi geçtim, depoların, tahta kulübelerin, kömür yığınlarının yanından. Sıkıca kavramıştı ellerim direksiyonu. Yol kıvrıla büküle önümde dansediyor, kamyon sağa

sola savruluyor, ben bir yandan bir yana sallanıyordum ya, böyle şeylerin yabancısı değildim.

Az sonra, yetiştim Cantay'a. Gelenin kim olduğunu anlamak için kafasını çıkardı. Beni görmesiyle de gözleri yerinden uğrayacaktı nerdeyse. Acelem olduğunu anlamıştı. Geçmek istiyordum ama, Cantay yol vermiyordu bir türlü. Yoldan çıkıp tarlaya vurdum. Bu sefer beni salıvermemek için, o da hızını arttırdı. Bir türlü yola girmeme fırsat vermiyordu. Atbaşı yarışıyorduk. O yolda, ben yolun kenarında. Korkuyla direksiyonlara sarılmış, iki yaban hayvanı gibi birbirimizi süzüp, küfürler ediyorduk.

— «Nereye gidiyorsun be! Sebep ne buna.» diye bağırdı.

Yumruğumu salladım. Arabam yüklü olmadığı için de sonunda önüne geçip yüklendim gaza. Cantay arkalarda kaldı.

Asel yoktu. Köydeki evlerinin önüne geldiğim zaman, sanki bütün yolu koşmuş gibi, nefes nefeseydim. Ne avlularında, ne de sokakta kimsecikler yoktu. Kapının önündeki direğe, eğerli bir at bağlıydı. Ne yapabilirdim? Beklemeye karar verdim. Nasıl olsa kamyonu görür, dışarı çıkardı. Motor kapağını kaldırıp, arabayı tamir eder gibi numara yapmaya başladım ama, gözümü kapıdan ayırdığım yoktu. Fazla beklememe de lüzum kalmadı zaten. Asel'in anası yanında, yaşlı kara sakallı, iri yarı bir adam olduğu halde dışarı çıktı. İki kadife kaftanı üst üste giymişti adam. Elinde iyi cins bir kırbaç tutuyordu. Yüzünün kızarıklığına bakılacak olursa, sıcak çay içmişti az evvel. Beraberce, atın yanına doğru yürüdüler. Kız anası, dizginleri saygı ile tutup, ihtiyarın ata binmesine yardım etti.

— «Yaptığınız bu hayırlı işe mutlu olduk,» dedi. «Pazarlığımız bakidir. Üzülmeyin bu konuda. Hiçbir şey esirgemeyiz kızımızdan. Tanrıya şükür, o kadar yoksul değiliz.»

— «Gönlünüzden ne koparsa makbulumuzdur, baybiçe (*).» dedi adam, eğere iyice yerleşip. «Tanrı mutlu kılsın ikisini de. Çeyize gelince, her ikisi de öz be öz bizim etimiz ve kanımızdan. Ayrıca ilk defa akraba olmuyoruz... Haydi Tanrıya emanet ol, baybiçe. Cumaya olacak demek.»

— «Evet Cumaya muhakkak Kutsal gündür. Talihin açık olsun. Karına selâmlarımı söyle.»

— «Ne tasarlıyorlar, Cuma günü?» diye düşündüm kendi kendime. «Nedir günlerden bugün? Çarşamba... Yani Cumaya kız alıp götürecekler mi? Allah belâsını versin bu eski geleneklerin. Daha ne kadar zaman gençlerin hayatını rezil etmeye devam edecekler?»

Yaşlı adam, atını dağlardan tarafa, tırısa kaldırdı. Aselin anası ihtiyar gözden kaybolana kadar arkasından baktı, sonra benden tarafa döndü.

— «Gene mi sen? Kervansaray mı burası be! Duramazsın kapımın önünde. Hadi, yallah bakalım. İşittin mi ne dediğimi? Bas git buradan.»

Demek daha şimdiden, bir şeylerden şüpheleniyordu kadın.

— «Motor bozuldu.» diye mırıldandım. Yeniden kafamı soktum kapağın altına. Yağma mı vardı yani? Onu görmeden bir yerlere adım atmaya niyetim yoktu.

Kadın biraz daha homurdandıktan sonra, içeri girdi.

Şoför mahalline girip, bir sigara yaktım. Nereden çıktığı belli olmayan küçük bir kız geldi koşarak kamyonun çevresinde bir dolandı. Kardeşi miydi acaba? Benziyordu biraz.

— «Asel, gitti.» diyerek seyirtti.

Yakaladım kolundan. «Nereye?» dedim, «Nereye gitti?»

— «Ne bileyim ben? Bıraksana kolumu.» Silkinip kur-

(*) Kadınlar için kullanılan bir saygı terimi.

tulduktan sonra da dilini çıkardı.

Motor kapağını çarparak kapayıp, arabaya atladım. Nereye gidip, nerede arıyacaktım onu? Geri dönme zamanım da gelmişti. Yolun kenarından sürüp bozkıra vurdum. Bir hendeğin yanından geçerken nereye gideceğimi bilmediğim için, arabayı durdurup, aşağı atladım. Sonra sırtüstü uzandım toprağa. Ne biçim bir gündü bu? Asel'in izine bile rastlamamış, ilk uzun yolculuğumu daha başından berbat etmiştim, acemice. Bu düşünceler, sağır ve kör etmişti beni dünyaya karşı. Ne kadar yattığımı bilmiyorum orada. Sonunda kafamı kaldırdığım zaman, kamyonun öbür tarafında bir çift bacak gördüm. Yüksek topuklu iskarpinler vardı ayaklarında. Hemencecik tanıdım. Asel'di. Yüreğim çatlıyacakmış gibi atmaya başladı. Öylesine mutluydum. Dizlerimin üzerine doğruldum ama, ayağa kalkamıyacak kadar kesik hissediyordum kendimi. Ona ilk rastladığım yerdi burası.

— «Var git yoluna, nine.» dedim ayakkabılara.

— «İyi ama, nine değilim ben.» Asel de katılmıştı oyuna.

— «Ya nesin, öyleyse?»

— «Kızım.»

— «Güzel bir kız mı?»

— «Gel de gör!»

İkimiz de gülmeye başladık. Ayağa kalkıp ondan taraf koştum. O da benden yana seyirtiyordu. Yüz yüze geldik.

— «Dünyanın en güzel kızı.» dedim, «Nereden bildin burada olduğumu?»

Kısa etekli elbisesi ile, gerçekten rüzgârda sallanan ince narin bir akçakavağa benziyordu.

— «Kitaplıktan geliyordum. Teker izlerini gördüm yolda.»

— «Gerçek mi?» Bu benim için öylesine önemliydi ki.

Hani beni sevdiğini söylemesinden bile önemli. Demek düşünüyordu beni. Teker izlerimi arıyacak kadar aklındaydım.

— «Beni bekliyeceğini düşünerek, koştum buraya...»

Elini tuttum.

— «Atla içeri. Asel. Gezelim biraz.»

Sevinçle kabul etti. Değişmişti. Ben de değişmiştim ya. Bütün dertlerimiz, kederlerimiz yok oluvermişti. Yolun, gökyüzünün ve mutluluğumuzun dışında hiçbir şey yoktu bizim için. Kapıyı açıp, yardım ettim binmesine. Sonra geçip, yerime oturdum.

Neden ve nasıl olduğunu bilmeden, yolun bizi götürdüğü yere gidiyorduk. Hiç de endişelendirmiyordu bu bizi. Orada birlikte oturmak, ellerimizin birbirine değmesi, yeterli mutluluktu. Hele gözlerimizin karşılaşması. Asel ordu şapkamı düzeltti. İki yıldan fazladır kullanıyordum onu.

— «Böyle daha iyi», dedi sevgiyle omuzuma yaslanarak.

Kamyon, kuş gibi uçuyordu bozkırda. Tüm dünya canlanıvermişti birden. Her şey bizi karşılamak için acele ediyordu. Dağlar. tarlalar ve ağaçlar... Rüzgâr yüzümüzü kamçılıyor, biz uçmamıza devam ediyorduk. Güneş pırıl pırıl gökyüzünde, gülüyorduk. Hava pelin otu ve lâle kokuyordu. İçimize bu hürriyet havasını doya doya çekmek ne güzeldi.

Eski bir mezarlığın yıkıntıları arasından havalanan bir çaylak, bozkırın üzerinde alçaktan uçarak, sanki yarışa davet etmek ister gibi meydan okuyordu bize.

İki binici, korkuyla kenara çekildiler. Sonra hayvanları mahmuzlayıp peşimize düştüler. «Dur! Dur!» diye naralar savuruyor, hayvanlarını, karınları yola yapışana kadar kamçılıyorlardı. Tanımıyordum binicileri. Belki, Asel tanıyordur diye düşündüm. Az sonra bir toz bulutunun ardında kaybol-dular.

İlerimizde, bir araba, kenara çekilip yol verdi. Omuz

omuza sarılmış genç bir çift ayağa kalkıp, dostça el salladı.

Pencereden uzanıp, «Eyvallah!» diye bağırdım.

Bozkır, ardımızda kalmış, asfalt yola çıkmıştık.

Göl uzakta olamazdı. Yoldan çıkıp, fundaların, otların arasından sürmeye başladım kamyonu. Kıyıya doğru gidiyorduk. Suyun hemen üzerindeki bir tepecikte durduk.

Mavi, beyaz dalgalar, el ele, sarı sahile vuruyordu. Güneş dağların ardında batmaya başladığından uzaktaki sular pembeleşiyordu hafiften. Tepeleri kar kaplı sıra dağlar da kızarmaya yüz tutmuştu. Kara bulut kümeleri geçiyordu dağların üzerinden.

— «Bak, Asel, kuğular.»

Kuğular, İssik-Kul'a yalnız güzleri ve kışları gelirlerdi. Baharda pek ziyaret etmezlerdi bu tarafları. Halk, Kuzeye uçan, Güneyli kuğuları derdi bunlara, Sözde mutluluk getirirlermiş...

Beyaz bir kuğu sürüsü, tur atıyordu gölün üzerinde. Havalanıp, açık kanatlarla kendilerini bırakıyor, suyun üzerine konduktan sonra, arkalarında köpükler bırakarak daireler çizip, yeniden havalanıyorlardı. En sonunda uzun bir zincir meydana getirerek, hep beraber kanat çırpıp, geceyi geçirmek üzere, gölün, kumlu sahillerine doğru uçtular.

Arabanın içinde oturmuş, ses etmeden kuğuları seyrediyorduk. Sonra birden sanki aramızda her şey halledilmiş gibi konuştum.

— «Kıyıdaki damları görüyor musun? Bizim depo işte orası. Evimiz de bu.» dedim arabayı gösterip. Sonra gülmeye başladım. Onu götürecek hiç bir yerim yoktu.

Asel, bir süre gözlerimin içine baktıktan sonra, gülücükler ve gözyaşları ile sokuldu.

— «Sevgilim, bir tanem benim. Eve filan ihtiyacım yok. Sadece ilerde, anam ve babam anlayabilseler. Biliyo-

ı'um, hiçbir zaman unutamıyacaklar bunu... Ama başka türlüsü elimde değil.»

Çabuktan bastırıyordu karanlık. Gökyüzüne yayılan bulutlar, suyun üzerine sarkmaya başladılar. Göl durulup, kararıyordu. Dağlarda birisi sanki bir elektrik şalteri ile oynuyodu. Gözleri kamaştıran bir ışık parladı. Fırtına patlamak üzereydi. Şaşılacak bir şey değildi demek, kuğuların yolculuklarına ara verip, burada bir sığınak aramaları. Dağları aşarken bir fırtınaya tutulmanın ne demek olduğunu iyi biliyorlardı.

Şimşekler çakıyordu peşpeşe. Yağmur gürültülü bir şekilde yeryüzünü dövmeye başladı. Kabaran gölün suları, yuvarlana yuvarlana gelip kıyıya vurdular. İlk, bahar fırtınasıydı bu. Ve bizim beraber olduğumuz ilk gece, Birbirimize iyice sokulmuş, fısıldaşarak konuşuyorduk. Camlardan, kapılardan sular akıyordu aralıksız. Ara sıra çakan bembeyaz şimşekler kara bir ağız gibi açılmış gölü aydınlatıyordu. Asel'in ne korkmuş, ne de üşümüş bir hali vardı ama, ben gene ceketimi çıkarıp onu sardım, sarmaladım. Bu, kendimi büyük ve kuvvetli hissetmeme sebep oldu. Daha evvel, hiç düşünmemiştim, böylesine şefkatli olabileceğimi. Ayrıca, bir kimseyi koı'umamın da güzelliğinden haberim yoktu. Kulağına fısıldadım, Asel'in. «Kimsenin seni üzmesine meydan vermiyeceğim, kırmızı başörtülü güzel akçakavağım benim.»

Fırtına başladığı gibi, birden bitti ama, göl hemen duruıamıyordu. Sular hâlâ heyecanlıydılar ve bir' yağmur yağıyordu inceden.

O zamanlar en kıymetli malım olan, küçük bir radyom vardı. Beraberimde taşıı'dım hep. Açtım. Dün gibi hatırlıyorum. Frunze istasyonu, **Chalpon** balesinin naklen neşriyatını yapıyordu. Dağların ardından gelen müzik arabanın içini doldur'du. Kahramanları harekete geçiren aşk kadar kuvvet-

li bir müzikti bu. Birden bir alkış tufanı koptu. Halk deliler gibi bağırıyor, sanatçıların adını çağırıyor, belki de onlara çiçekler atıyordu ama, onlardan hiçbiri, balenin tadını kamyonun İssik-Kul'un kızgın sularının kenarına çekmiş benim kadar çıkaramamıştı. Öylesine emindim bundan. Bizim, aşkımızın üzerineydi bale. Mutluluğunu aramaya çıkmış, Cholpon kızın kaderi etkilemişti bizi. Benim sabah yıldızım, benim Cholpon'um yanımdaydı. Gece yarısına doğru kollarının arasında uyudu ama, ben uzun bir süre heyecanımı yatıştıramadım. Yüzünü ellerimin arasına almış, İssik-Kul'un derinliklerinden gelen komurtuları dinledim.

Ertesi sabah, depoya döndüğüm zaman, iyice bir haşlandım ama, durumun önemini gördüklerinden affettiler beni. Hele vincin altından gazlayıp gitmem çevrenin dilinden düşmedi uzun bir süre.

Çin'e ilk yolculuğumu yapacaktım. Asel'i de götürmeye karar verdim. Plânım kızı, yolun üzerinde oturan arkadaşım Alibek Canturin'in yanına bırakmaktı. Narin, ulaştırma merkezinin yanında otururdu. Sınırdan uzak değildi. Yolum oradan her geçişte uğrardım dostuma. Alibek'in karısı da iyi bir kadındı. Severdim onu.

Yola çıktık. İlk işim, geçtiğimiz bir mağazadan, Asel'e elbise almak oldu. Üzerindekinden başka giyecek bir şeyi yoktu. Bir de çiçekli atkı aldık. Çok iyi etmişiz atkıyı almakla. Yolda, bizim yaşlı sürücülerden aksakal (*) Urmatake'ye rastladık. Durmam için işaret verdi. Oysa yolum uzundu. Arabadan atlayıp, selâmlamaya gittim.

— «Selâm aleyküm, Urmat ake.» dedim.

— «Aleyküm selâm, İlyas. Koluna inen kartalın bağı kuvvetli olsun.» dedi geleneklere göre. «Tanrı size başarı ve mutluluk versin.»

(*) Saygı değer yaşlı adam.

— «Teşekkür ederim ama, durumumuzu nereden öğrendin Urmat ake?»

— «İyi haber, istenmiyen şeyler gibi yerde mi kalır hey evlât! Ağızdan ağıza, yol boyu yayılmış ki bilmeyen yok.» Gerçekten şaşırmıştım.

Yol üstünde konuşuyorduk ama, Urmat-ake bir kere olsun Asel'in oturduğu kamyona göz bile atmadı. Neyseki Asel, çabuk davranıp gerekeni yaptı. Atkıyı başına koyup, sardı yüzünü. Urmat-ake, şefkatle gülümsedi.

— «Her şey yolunda şimdi. Geleneklere hürmet ettiğin için, teşekkür ederim kızım. Bundan böyle gelinimizsin. Depodaki bütün aksakallıların gelini. Al bakalım, İlyas bu da karının yüzgörümlülüğü.» Para uzattı bana. Almazsam kırılacağı için, geri çevirmedim.

Yeniden düştük yola. Asel başından atmadı atkıyı. Ne zaman birini görsek, eski Kırgız evlerinde âdet olduğu gibi yüzünü kapadı. Sonra, beraberce güldük bu işe Atkı başındayken, daha da güzel göründü bana.

— «Güzel gelinim. Gözlerini kaldır da öp beni.» diye yakardım.

— «Olmaz,» dedi gülerek, «ya aksakallar görürlerse?» Sonra bir öpücük kondurdu yanağıma.

Yolda her rastladığımız kamyon, durdurdu bizi. Sürücüler sadece çiçek değil hediyeler de verdiler. Başka bir şey daha yaptılar. Herhalde Rus meslekdaşların fikriydi bu. Köylerde düğün olduğu zaman, arabaları süslerler. Bizimki de, kırmızı, mavi, yeşil kurdeleler, ipek mendiller ve çiçeklerle donatıldı bir güzel. Öyle ki, kamyon sanırım, millerce öteden görünürdü bu alacalı haliylen. Mutluyduk ve ben arkadaşlarımla iftihar ediyordum. Kötü günde dost, gerçek dosttur, deyimi doğrudur ama, dostun değeri mutlulukta da aynı oluyordu.

En iyi ve en eski dostum, Alibek Canturin'e de yolda

rastladık. Benden iki yaş büyük, koca kafalı iri yarı bir adamdır Alibek. Aklı başında, duygulu, ciddi ve mükemmel bir sürücüdür. Herkes hürmet eder kendisine. Doğrusu ya, ne söyliyeceğini merak ediyordum.

Alibek, hiç ses etmeden bir süre baktı kamyona. Sonra gidip Asel'in elini sıkarak mutluluklar diledi.

— «Ver bakalım şu yol emrini bana,» dedi. Şaşırmıştım ama, uzattım kâğıdı. Kocaman harflerle: «Evlenme seyahati, No. 167» yazıverdi. Seri numarasıydı bu.

— «Ne yapıyorsun be,» dedim şaşkın. «Resmi bir kâğıt olduğunu bilmiyor musun bunun?»

— «Tarihe geçecek bu yolculuk.» dedi başını sallıyarak. «Ne o yani? Bizim memurların insan olmadığını mı sanıyorsun? Ver bakalım elini şimdi.» Sonra bana ayı gibi bir sarılıp, öptü iki yanağımdan. Her ikimiz de gülmeye başladık. Arabalarımıza binip, ayrılmak üzereyken, birden sordu Alibek.

— «Nerede oturacaksınız?»

— «Evimiz bu.» dedim, kamyonu gösterip.

Omuzlarımı silktim. Gidecek yerimiz yoktu ki.

— «Ne? Arabada mı kalacaksın? Çocuklarını da burda yetiştireceksin demek. Bak buraya. Benim eve yerleşirsin. Müdüriyetle konuşur, ben de kendi evime çıkarım.»

Ribaçi'de bir ev yapıyordu, Alibek. Depodan da uzak değildi. Boş zamanlarında gider yardım ederdim ona.

— «İyi ama, daha oturulacak gibi değil, evin.»

— «Boş ver. Yapılacak az buçuk bir şey kaldı. Mesken sıkıntımızı bildiğin için, daha iyi bir teklif geleceğini hiç sanma.»

— «Teşekkür ederim, Alibek. Bundan daha güzel bir şey düşliyemezdik zaten.»

— «Seni de adam ederiz bu ara. Dönüşünde beni bek-

le. Karılarımızla konuşur, bir karara varırız.» Asel'den tarafa bir göz kırptı.

— «Evet, karılarımız.»

— «Neşeli olsun yolculuğunuz.» diye bağırdı ardımızdan.

Hey Allah! Gerçekten düğün seyahatiydi bu. Hem de seyahatların en güzeli.

Her şeyin böylesine iyi sonuçlanması sevindiriyordu beni. Yolda bir olay geçmeseydi mutluluğum tam olacaktı.

Cantay'ın kamyonu çıktı, bir dönemeçten. Kadica oturuyordu yanında işaret etti, Cantay. Fren yapıp durdum. Yanyanaydı arabalar, nerdeyse sürtünecektik.

— «Ne bu yahu? Düğün filân mı var?» diye arabadan uzanan, Cantay sordu.

— «Evet,» dedim.

— «Yok canım.» dedi inanmazca ve Kadica'dan tarafa bir göz attı. «Bizim de onu, aramadığımız yer kalmadı.»

Yüzü, bembeyaz olan Kadica'nın şaşkın bir hali vardı.

— «Nisanlın mı?» diye Cantay, sonunda sorabildi.

— «Hayır, karım.» dedikten sonra, kolumu Asel'in boynuna doladım.

— «Öyle mi?» dedi şaşkınlığı artan, Cantay. Haberin iyi mi, kötü mü olduğunu çıkaramamıştı sanki. «Eh tebrik ederim öyleyse. Candan, yürekten tebrik ederim.»

— «Teşekkürler.»

— «Gerçekten akıllısın.» dedi Cantay. «Kızı, başlık parası vermeden aldın değil mi?»

— «Budala.» diye küfrettim, «hadi bas git.»

Ne kadar sınırlıdır bazı insanlar değil mi? Sürüyle küfürler etmek istiyordum oan. Kafamı pencereden uzattığım zaman, Cantay'ın arabanın yanında yüzünü ovaladığını gördüm. Kadica, tarlalara doğru koşuyordu. Adam yumruğunu, ondan tarafa sallayıp bağırdı. Kadın kendini otların arasına

atarak, yüzünü kapadı elleriyle. Ne olup bittiğinden gerektiğince haberim yoktu ama, onun hesabına üzüldüm. İşin asıl kötü tarafı, bütün bu olanlardan, bir dereceye kadar kendimi suçlu tutuyordum. Bu konuda, Asel'e bir şey söylemedim.

Bir hafta sonra, ulaştırma merkezindeki küçük kulübeye yerleştik. Kamyon şoförleri ve aileleri, benzin istasyonu görevlileri için yapılmış iki, odalı evlerden biriydi bizimki de. Yeri güzeldi. Tam ana yolun üzerinde. Üstelik bölge merkezi olan Narin'den uzak değildi. Oradan alış veriş ettiğimiz gibi sinemaya da gidebiliyorduk. Üstelik hastahane de vardı. Yolumuzun tam yarısında olması, ayrı bir çıkardı bizler için. Genellikle, Ribaçi'den Sinkiang'a gidip geldiğimiz için şoförler yol üzerinde, kendi evlerinde dinlenmek fırsatını buluyordu. Hemen hemen, Asel'i her gün görüyordum. Ne kadar acelem olursa olsun, vaktin geçliğine bakmadan muhakkak eve uğramayı başarıyordum. Biliyordum cünkü, Asel'in merak edip beni beklediğini. Eve eşyalar da almaya başlamıştık. Yani kısacası, oturduğumuz yer bir yuvaya benziyordu yavaştan. Asel'in de eğer isterse çalışmasına karar verdik. Köyünde devamlı olarak çalıştığı için evde boş otırup tembellik etmek canını sıkıyordu. Sonra birden, bizi çok sevindiren bir şeyin farkına vardı. Çocuğu olacaktı.

Bebek doğduğu zaman, ben, Çin'den dönüyordum. Asel'i, Narin'deki doğumevine bırakmıştım. Yorgun ve sinirli, vardım oraya. Oğlandı. O gün karımı göstermediler elbet. Dağlara sürdüm arabayı. Kıştı. Karlardan ve kayalardan başka birşey yoktu çevrede. Bu siyah ve beyaz görüntü serseme çevirmişti beni. Dolon geçidine kadar çıktım. Yükseklik korkunçtu. Bulutlar geçiyordu altımdan ve dağlar kafalarına kukuleta geçirilmiş cehennem zebanileri gibiydi-

ler. Arabadan atlayıp temiz havayı çektim içime ve haykırdım sesimin gücüyle:

— «Hey dağlar, ulu dağlar! Bir oğlum oldu!»

Dağlar cevap vermekte aceleciydi.

Sesim yuvarlana yuvarlana yankılar yaptı bir tepeden öbürüne.

Samat, adını taktık oğlana. Ben seçmiştim bu ismi. Bütün konuşmamız, Samat üzerineydi: Bizim Samat'ımız, küçük oğlumuz, Samat ilk defa gülümsedi, Samat'ın dişi çıktı... Genç ana babaların nasıl konuştuğunu bilirsin.

Mutluyduk, birbirimizi seviyorduk ve sonra dertler başlayıp, belâlar geldi...

★

Dertlerin, belâların köklerine kadar inmek şimdi çok zor. Her şey o kadar alt üst, öylesine korkunç bir şeklinde karmakarışık ki... Dertleri neyin başlattığını biliyordum ama, ne faydası var?

Adama tesadüfen yolda rastladım ve ayrıldığımız zaman her ikimizin de aklından yollarımızın bir daha kesişeceği düşüncesi geçmedi.

Güzün sonlarıydı. Hava iyiden kötüleşmişti. Yağanın kar mı, yağmur mu olduğu belli olmuyordu. Rutubetli ıslak, pis havalar sürüp gidiyordu işte. Keşkülden kalın sis denilebilir. Asılıp kalıyordu dağların yamaçlarına. Cam sileceklerim durup dinlenmeden çalışıyordu. Dağlarda, Dolon geçidi yakınlarında bir yerdeyim. Dolon, Dolon, ah Dolon! Tien Şan devi seni! Öyle çok olaylar ilgili ki onunla. Yolun en çetin, en tehlikeli yeridir, Dolon geçidi. Yol ilmek ilmek, kangal kangal yükselir. Gök yüzüne uzanan, düz bir duvara tırmanırsın sanki. Tekerlerin, bulutları çiğner. İleri doğru eğilemezsin. Oturduğun yerde perçinlen-

mişsindir. Sonra birden tepe üstü bir taş gibi kapıp koyverirsin kendini boşluğa ki hiç bir şey koparıp alamaz seni direksiyonun başından. Havaya gelince, hepten kızmış deveden farkı yoktur. Dolon'un umurunda değildir yaz veya kış olması. Canı çektiği zaman tuzağını hazırlayıp bastırır doluyu, yağmuru, kar fırtınasını. Böyledir işte bizim, Dolon'umuz. Ama biz Tien Şan'lılar alışığızdır onun şımarıklıklarına. Yiğitlenip, geceleri bile çıkarız... Şimdi hatırlıyorum nasıl olduğunu. Ama insan her Allahın günü, gecesi oroda çalışırken pek farkına varmıyor bunun.

Dolon yakınlarındaki boğazlardan birinde, sollayıp bir kamyonu geçmiştim. Çok iyi hatırlıyorum, GAZ-51'di. Doğrusunu söylemek gerekirse, geçmemiştim arabayı. Orada duruyordu. İki adam tamir etmeye uğraşıyordu. Bir tanesi yolun üzerine çıkarak, elini kaldırıp durdurdu beni. Üzerinde sırılsıklam olmuş, yelken bezinden bir yağmurluk vardı. Kukuletasını geçirmişti başına. Kırk yaşlarında kadardı. Kahverengi, fırça gibi bıyıklıydı. Yüzü sıkıntılı, gözleri sakindi adamın.

— «Beni yol-bakım istasyonuna kadar götürür müsün, yiğit?» diye sordu. Oradan bir traktör alıp, şu makineyi çektireyim. Motor ölüverdi.»

— Elbette. Atlayın arabaya. Biz halledemez miyiz acaba.» deyip indim kamyondan.

,— «Yapacak hiç bir şey yok. Hiç bir hayat alâmeti göstermiyor.» dedi şoför ve sert bir hareketle, motor kapağını çarparak kapadı. Soğuktan iki büklüm olup, morarmıştı fıkara. Bizim bu taraflı olmadıkları belliydi. Bir şehir adamı olmalıydı ki umutsuzluk içinde görüyordu dünyayı. Frunze'den bakım istasyonuna yük çekiyorlardı. Nasıl yardım edilebilirdi kendilerine? Birden, delice bir fikir geldi aklıma. Evvelâ geçidin üzerindeki gökyüzüne baktım. Hava kararmaya, bulutlar alçalmaya başlamıştı. Tehlikeyi göze almaya

karar verdim. Pek öyle parlak bir fikir değildi ama işe karışan tehlike heyecanlandırmıştı beni. Düşmana saldırmak gibi bir şey olacaktı bu.

— «Frenlerin sağlam mı?» diye şoföre sordum.

— «Sanırsam sağlam, frensiz yola çıkacağımı mı sandın? Sana motorun bozulduğunu söyledim.»

— «Çekme halatın var mı?»

— «Elbette var. Neden sordun?»

— «Bağla o zaman benim kamyona çekeceğim sizi.»

İkisi birden, kımıldanmadan, hayretle yüzüme baktılar.

— «Aklını mı kaçırdın? diye şoför yavaşça sordu.

Ben böyleyimdir işte. Aklıma bir fikir gelmiye görsün. İster iyi olsun, iste rkötü, sonuna kadar götürürüm.

— «Buraya bak arkadaş. Dediğimi yap. Yemin ederim götürürüm sizi.

Şoför teklifimi kabul etmedi.

— «Boş ver. Bu yolda, başka kamyonu çekemiyeceğini bilmen lâzım. Böyle bir şey düşünülemez.»

Sanki benim için hayatî önemi olan bir şeyi reddetmişti.

— «Korkak eşşeğin birisin sen.»

Daha sonra, yol bakımhanesinin şefi olduğunu öğrendiğim adamla konuştu. Beriki bana bakıp, şoföre kamyonu bağlamasını söyledi.

— «Sen sorumlusun bundan, Baytemir-ake.»

— «Hepimiziz,, dedi adam kısaca.

Hoşlanmıştım ondan. Böyle bir adam, hemen hürmetini kazanır karşısındakinin.

Böylece, onların kamyonunu çekmeye başladım. Başlangıçta her şey iyi gitti. Ama Dolon bayırında yol, motor için serttir. Devamlı olarak tırmanırken birden sert inişler çıkar karşına. Motor inleyip, homurdanmaya başladı, kulakları sağır edercesine. Yok öyle şey diye düşündüm. Son

damlana kadar sıkıp suyunu çıkaracağım, senin. Daha evvelinden, yol ne kadar dik olursa olsun: Dolon'a çıkarken motorun hiç bir zaman şişmediğine dikkat etmiştim. Daima yedek kuvveti vardı. Arabaları çok dikkatle yükler, hiç bir zaman ağırlığın yüzde yetmişinden fazlasını sarmazdık. Elbette ki, o zaman bunu düşündüğüm yoktu. Delice bir kuvvet, kor gibi yakıyordu beni. Kazanmam gereken bir kumardı bu: Onları götürecektim oraya. Oysa, sandığımdan da zor bir işti bu. Kamyon zorlamadan, çektiği yükün ağırlığında titremeye başlamıştı. Sileceklerine rağmen, yaş bir pislik camları örtmüştü. Alçaktan uçan bulutlar üzerime geliyor, tekerler bulutları çiğneyerek ilerliyordu. Yüreğimin ta derinliklerinden kendime, böyle bir işe burnumu soktuğum için, küfretmeye başlamıştım. Ya bu adamlar bir kazaya kurban gidip ölürlerse ne halt ederdim ben? Sırtıma binen yük, motora binenden çok daha fazlaydı. Üzerimdeki her şeyi çıkardım. Şapkamı, paltomu, ceketimi, kazağımı. Tek bir gömlekle kaldığım halde, göbek taşına oturmuşum gibi, vücudumun dört bir yanından ter fışkırıyordu. Şaka değildi bu kamyon, bir de yükü biraz fazlaydı doğrusu. Baytemir, arabanın basamağına çıkmış, bize oradan yardım ediyor, bana ve öbür şoföre işaretler vererek yol gösteriyordu. Dönemeçleri kıl payı ile döndüğümüz vakitler, onun artık basamakta kalamıyacağını, yere atlayıp, kendini tehlikeden kurtaracağını düşünüyordu. Oysa, yerinden bile kımıldamadı. Kapıya sıkıca tutunmuş, vücudu gergin, uçmaya hazır, altın bir kartal gibi duruyordu basamağın üzerinde. Yüzüne bir göz attım-öylesine sakindi ki, insan granitten yontulmuş sanırdı. Yağmur damlaları yüzünden akıyor, bıyığına takılıp kalanlar, pırıl pırıl parlıyordu. O dakika, rahatladı tüm düşüncelerim.

Bir bayırımız kalmıştı. Onu da atlattıktan sonra kazanıyorduk kavgayı. Baytemir'in bağırması ,beni kendime ge-

tirdi birden: «Dikkat et! Bir kamyon geliyor sağa al arabayı!»

Yolun sağına çekildim. Biri geliyordu dağdan aşağı- Cantay'ın kamyonuydu. Elbetteki çenesini tutmayıp gevezelik edecek ve bakım şefi de canıma okuyacaktı benim. Gittikçe yaklaşıyordu, Cantay. Kaşları çatık, uğraşıp duruyordu direksiyonun ardında. Öylesine yakın geçtik ki birbirimize, neredeyse çamurluklarımız sürtünecekti. Cantay, beni görünce, kırmızı şapkalı kafasını tehdit eder gibi sallamaya başladı. «Cehenneme kadar yolun var,» diye düşündüm, «konuş istediğin kadar.»

Son bayırı tırmanıp, dik bir yokuştan inince, bakım istasyonuna sapan yola geldik. Becermiştim işi. Motoru durdurduğum zaman hiç bir şey duymuyordum. Kendi düşüncemе göre, sağır olan ben değildim. Tabiat dilsiz olmuştu. Tek bir ses bile yoktu. Dışarı çıkıp, basamağın üzerine oturdum, nefes almak için. Yorgunluğum bir yana, basıncın da etkisi vardı üzerimde. Baytemir ceketimi hemen sırtıma atıp şapkamı, kulaklarıma kadar başıma geçirdi. Öbür şoför sendeliyerek indi arabadan. Yüzü bembeyazdı. Sallanarak yanıma gelip sigara paketini uzattı. Elim titriyordu, sigarayı aldığım zaman. Sigaralarımızı yaktıktan sonra, hepimiz, yavaştan kendimize gelmeye başladık. O kuvvet duygusu, yeniden salındı yüreğime.

— «Kim dedi beceremem.» diye naralanıp, şoförün omuzuna öylesine vurdum ki, fıkara sendeliyerek kıç üstü oturuverdi yere. O anda, üçümüz birden ayaklanıp, birbirimizin sırtını okşamaya, boynuna sarılmaya başladık. Bir avuç mutlu deli gibi bağırıp, kahkahalarla gülüyorduk.

Sonunda, yatışıp, birer sigara daha içtik. Elbiselerimi giydim. Saatime bir göz attığım zaman, acele etmem gerektiğini anlamıştım.

— «Eh,» dedim, «yolcu yolunda gerek. Ben gideyim artık.»

Baytemir'in kaşları çatıldı.

— «Hayır, benim evime gel ve misafirim ol.»

Oysa vaktim yoktu.

— «Teşekkür ederim ama, imkânsız,» dedim. «Yolun üzerindeki evime uğramak istiyorum. Karım bekler.»

— «Gitme, yahu! Bir şişe patlatırdık.» diye yalvardı yeni arkadaşım olan şoför.

— «Rahat bırak, onu.» dedi Baytemir, kısaca. «Mademki karısı bekliyor. Ha, senin adın nedir yahu?»

— «İlyas.»

— «Git evine, İlyas.» «Yardımına teşekkür ederiz.»

Baytemir, basamağa atlayıp, ana yola kadar geçirdi beni. Sonra elimi sıkıp atladı arabadan.

Yolu dönerken arkama baktım. Baytemir, hâlâ yolun ortasındaydı. Başı önüne düşmüş, kasketi ellerinde. derin düşüncelere dalmıştı sanki.

Hepsi bu kadar işte.

Asel'e fazla bir açıklama yapmadım. Sadece, yolda, birilerine yardım etmem gerektiğini anlattım. Karımdan saklı hiç bir şeyim yoktu ama, böyle bir olayı bu ara bilmemesi daha iyi olurdu. Durup dinlenmeden merak ediyordu beni. Ayrıca, bir daha böyle delice oyunlara girmemeye de karar vermiştim, kendi kendime. Hayatta sadece bir kere olan olaylardan biriydi bu. Bir kamyonu ardıma bağlayıp geçidi aşırmıştım. Eğer dağda üşütmemiş olsaydım, ertesi gün belki de bütün olup bitenleri unutacaktım. Geri dönecek kadar iyi hissetmiyordum kendimi. Eve gelir gelmez bayılmışım. Kâbuslar içinde, bir kamyonu Dolon geçidine çekmekten başka bir şey hatırlamıyordum. Kar tipisi yüzümü kavuruyordu. Öylesine heyecanlıydım ki nefes bile alamaz olmuştum. Direksiyonu çevirmeye uğraşıyordum ama,

sanki pamuk ipliğinden yapılmış gibi eğilip bükülüyordu ellerimin altında. Önümde geçit ve ucu bucağı bitmeyen yol vardı. Arabanın radyotörü, gökyüzüne dikilmiş, durup dinlenmeden tırmanıyorduk. İnleyip homurdanıyordu motor ve sonra bir uçurumun kenarından boşluğa uçuyorum... Her halde nöbetin etkileriydi bunlar. Ancak üçüncü gün kendime gelebildim. İki günü daha yatakta geçirdikten sonra, kendimi geri dönecek kadar iyi hissediyordum ya, Asel, lâfını bile işitmek istemiyordu böyle bir şeyin. Karımın yüzüne baktığım zaman, gerçekte hangimizin hastalandığını merak etmeye başladım. Solup sararmıştı, mavi halkalar vardı gözlerinin altında. Öylesine zayıflamıştı ki, bir üfürüklük yel, önüne katıp götürebilirdi onu. Hayır, diye düşündüm. Olmaz böyle şey. Ben burada hasta numarası yapacağım, o da bana hastabakıcılık edecek, öyle mi? Bir değişikliğe ihtiyacı vardı. Kalkıp giyinmeye başladım.

— «Asel.» dedim yavaşça, çocuğu uyandırmamak için. Samat'a bakacak birini bul da, seninle sinemaya gidelim.»

Üzerime gelip, yatağa iteledi beni ve yüzüme bakmaya başladı. Sanki çok uzun süren bir ayrılıktan sonra, ilk defa görüşüyorduk. Göz yaşlarını tutmaya çalışıyordu ama, bükülen dudakları ile, kirpiklerine asılı kalmış damlacıklara ne diyelim? Birden yüzünü, göğsüme bastırarak ağlamaya başladı.

— «Ne oldu, Asel? Neyin var?»

— «Hiç bir şeyim. İyileşmene o kadar sevindim ki.»

— «Ben de öyle ama, bu kadar heyecana ne lüzum var. Biraz rahatsızlanırsam ne olur yani? Hiç olmazsa bu şekilde yanında kalıp, Samat ile istediğim gibi oynama fırsatını elde ettim.» Samat, emeklemeye başlamıştı. Bugüne yarına kalmaz yürümeye başlardı. Bebelerin en hoş oldukları zamandır bu yaşlar. «Eğer gerçeği bilmek istiyorsan, yeniden hasta olmaya hiç bir itirazım yok.»

— «Hayır, hayır. Senin hasta olmanı istemiyorum.»

Samat, uyandı. Asel uykulu, sımsıcak bebeyi yatağımıza getirdi. Samat küçük bir ayı yavrusu gibi üzerimize tırmanıp duruyordu. İyi vakit geçirdik birlikte o gece.

— «Böyle eğlenirken, ağlar mı insan?» dedim. «Yakında gider, anamı babamı da görürüz. Samat'a bir bakmaları seni affetmeye yeter de bütün geçmişi unuturlar. Bak görürsün, yalanım var mı?»

Evet, gerçekten bir ziyaret yapmak istiyorduk onlara. Bu gibi vak'alarda olduğu üzre, kasket elimizde, boynu bükük. Ama evvelâ izin almam ve tüm akrabalara, hediyeler temin etmem gerekiyordu. Eli boş gitmek hiç olmazdı.

Bu arada, kış da gelip çatmıştı. Tien Şan dağlarında sert olur kış. Kar bastırması, tipi fırtınaları, çığlar. Bu bizim derdimize dert katar ama, asıl zorlananlar yol bakımı işçileridir. Çığ düşüp de tehlike geçtikten sonra, onlara düşer, karı kaldırıp yolu temizlemek. Doğrusunu söylemek gerekirse o kış, pek öyle belâlı olmamıştı, ya da ben farkına varamamıştım. Biz kamyon sürücüleri fazla meşgul kişilerizdir, bilirsin. Üstelik motor depomuzun fazla çalışmaya ihtiyacı vardı. Daha doğrusu şoförler gönüllüce girdiler bu işe. İlk ben müracaat ettim. Bütün belâların gelmesine sebep olduğu halde bugün bile pişman değilim. Şöyle başladı işler.

Bir akşam, depoya geri dönüyordum. Asel, Alibek'in karısına verilmek üzere bir paket teslim etmişti bana. Karpılarının önüne gidip düdük öttürdüm. Karısı çıktı dışarı.

— «Nerede, Alibek,» diye sordum.

— «Ne demek, nerede? Tren istasyonunda tabiî. Herkes gibi. Denilene bakılırsa tren gelmiş bile.»

Neden bahsettiğinden haberim yoktu. O zaman açıkladı bana. Çindeki bir şirketin işçileri telgraf çekerek, sipariş edilen malzemenin acele gönderilmesini istemişler.

Ne olduğunu, daha iyi öğrenmek için, arabayı çabucak, demiryolu istasyonuna sürdüm. Boşalan yükler, göle açılan bir aralığa yığılmıştı. Her şeyin üzerine insana huzursuzluk veren bir alacakaranlık çökmüştü. Rüzgâr, adamın iliklerine işliyor, direklerdeki lâmbalar, sağa sola sallanırken kar, duran vagonların çevresinde fır dollanıyor, Lokomotifler, vagonları sıraya sokuyordu. İlerdeki bir vinç, demir çengellerle bağlanan yükleri havada sallıya sallıya bir yerden öbürüne aktarmaktaydı. Singiang'da kurulacak bir yapımhane için boşaltılan mallardı bunlar. Daha evvel bir kısım malzemeyi teslim etmiştik.

Etraf kamyonlarla doluydu ama, daha kimsenin yüklediği yoktu. Bir şey bekler hali vardı herkesin. Şoförlerden kimisi arabalarının içindeydi. Kimisi çamurluklara çöreklenmiş, bazıları da rüzgârdan korunmak için, tahta kasaları siper etmişti kendilerine. Merhaba dediğim zaman, kimse cevap vermek lüzumunu hissetmedi. Sessizce oturmuş sigara içiyorlardı. Onlardan biraz ötede, Alibek'i görünce yanına gittim.

— «Ne oluyor burda? Ne yazıyordu telgrafta?»

— «İşi daha evvel yapmamız isteniyor.»

— «Pekâla, ne olmuş?»

— «Herşey bize bağlı. Şu malzemeye bak bir kere. Daha da gelecek. Ne kadar sürer bunu teslim etmemiz? Oysa karşı taraf acele istiyor malzemeyi. Bize güveniyorlar, günleri sayıyorlar.»

— «Bütün bunlar sanki benim kabahatımmış gibi konuşuyorsun. Ne suçum var benim bunda?»

— «Demek senin davranışın bu. Başka bir memleketten filân mı geliyorsun yoksa? Yahut ne derece önemli olduğunu anlamıyorsun.»

— «Hadi be, delirmişsin sen.» deyip, yanından uzaklaştım.

İlerden, deponun şefi, Amanyolov geliyordu. Sigarasını adamlardan birinin çaktığı kibritle yakarken, alevi korumak için, yakasını siper etmişti. Amanyolov, gözlerini hepimizin üzerinde gezdirdi.

— «Telefon edip, bakanlıkla temasa geçeceğim, belki bize yardımcı gönderirler. Ama buna güvenmek olmaz, yoldaşlar,» dedi. «Henüz ne yapacağımızı bilemiyorum...»

— «Gerçekten zor bir mesele, Amanyolov yoldaş,» dedi bir ses. «Yük çok büyük. Bir kaç sandıktan fazla yükliyemeyiz. Hiç durmadan çalışsak, bahara kadar ulaştıramayız bunları.»

— «Bütün mesele de burada.» dedi Amanyolov. «Şimdi evlerinize gidin de düşünün bakalım.»

Arabasına binip gitti ama, bizimkilerden kimsenin, kımıldanmaya niyeti yoktu. Karanlık köşelerden birinde oturan, şoförlerden biri, yavaş sesle, hiç kimseye hitap etmeden konuştu.

— «Bok götürürüz. Bir koyun postundan iki ceket çıktığı nerde görülmüş? Daha evvel düşünselerdi bu zorlukları.» Bunları söyliyen, ayağa kalkıp sigarasını ezdikten sonra, kamyonuna doğru yürüdü.»

— «Her zaman böyle yaparlar zaten.» diye bir başkası destekledi gideni. «Su gırtlaklarına yükseldiği zaman, hep bizim yardımımızı isterler. Ancak o zaman iyi kişilerizdir, biz.»

— «Kardeşçe bir yardımdan bahsedilirken, bohçacı karılar gibi ne dırlıyorsunuz be!» diye bir başkası atıldı.

Ben tartışmaya katılmıyordum. Birden, Dolon geçidine çektiğim arabayı hatırlayıp o eski heyecanı duydum.

— «Bense bunun çok kolay olduğunu sanıyorum.» diye bağırdım kalabalığın göbeğine. Bütün yapacağımız, treyler takmak ardımıza.»

Kimse kımıldanmadı. Hatta bazıları, benden tarafa

bakmadılar bile. Böyle bir şeyi, aklını yitirmiş bir aptaldan başka kimse teklif edemezdi onlarca.

Cantay, hafiften bir ıslık çaldı. «Bak sen hele!» Sesini tanımıştım.

Onlara, geçenlerde, kamyonu nasıl bağlayıp çektiğimi analtmak istiyordum ama, kimsenin bana fırsat verdiği yoktu. İri yarı bir adam sandıklardan birinin üzerinden inerek, çıkardığı eldivenleri, yanında duran şoföre verip yanıma yaklaşarak, yakamdan kavradığı gibi kendine çekti.

— «Hele bir, hoh, de bakalım.»

Yüzüne hohladım.

— «İçkili değil,» dedi adam, şaşalamış bir şekilde. Sonra yakamı bıraktı.

— «Öyleyse, delinin teki olmalı.» diye arkadaşı lâfa karıştı. Her ikisi de arabalarına binip, çekip gittiler. Diğerleri ses etmeden, evlerine gitmek için kıpırdandılar. Hayatımda ilk defa, böylesine eşşekçe hissediyordum kendimi. Utancımdan, şakaklarıma kadar kızardım.

— «Durun, gitmeyin... bir dakika.» diye bir şoförden öbürüne saldırıyordum. «Doğru konuşuyorum. Bir treyler takmakla mümkün olur bu.»

Eski sürücülerden bir aksakal, kırılmış gibi benden tarafa döndü.

— «Ben direksiyonun başına geçtiğim zaman, sen daha altına işiyordun, delikanlı.» dedi. «Senin Tien Şan dağları dediğin dans meydanı değildir. Haline üzüldüm doğrusu. Hadi bizi daha fazla güldürme kendine.»

Adamlar, alaycı gülücüklerle, kamyonlarına yönelince, tüm dünyaya duyuracak bir şekilde bağırdım.

— «Bir de kendinize şoför diyorsunuz, ha! Ulan kocakarı tayfasından farkınız kalmamış sizin.»

Tıpkı kavga çıkarmak istermiş gibi, yapılan budalaca

bir davranıştı bu. Bir ara durakladıktan sonra üzerime saldırdılar.

— «İnsanların hayatı ile oynamak, vız mı geliyor sana?»

— «İcatçımız ikramiye peşinde be!» diye Cantay bağırdı.

Bağırışmalar tehlikeli bir şekil almaya başlamıştı. Ben gerileyip bir kasaya sırt vermiş durumdaydım ve beni bir et yığını haline getirene kadar dövmelerinden korkuyordum. Bu yüzden eğilip bir tahta aldım elime.

— «Geri çekilin be!» diye bağıran birisi, kalabalığı yararak ilerlemeye başladı. Alibek'ti gelen.

— «Susun.» diye gürledi. «İlyas konuşacak şimdi.» Sonra bana döndü. «Sen de lâfı fazla uzatma.»

— «Ne faydası var.» dedim nefes nefese. «Koparmadık düğme mi bıraktılar? Pekalâ. Ben yüklü bir kamyonu çekerek geçitten aşırıp, yol bakım merkezine kadar götürdüm. Hepsi bu!»

Adamlar bu işten şüpheliydiler ama, ses etmiyorlardı da.

İçlerinden biri sordu: «Peki götürdün mü oraya?»

— «Evet. Dolon'dan geçirip, yol bakım merkezine götürdüm.»

— «Bak sen şu işe.» diye hayret etti içlerinden birisi.

Bir başkası bağırdı: «Boş verin be uluyor sadece.»

— «Ben değil, sadece köpekler ulur. Cantay, çekerken gördü. Heeey, Cantay sen göıdün çekerken. Anlatsana şunlara.»

Oysa, Cantay ses etmedi. Yer yarılmış da içine girmişti sanki. Tevekkelli haklıymışım ondan nefret etmekte. Her neyse. Bir şey farkettirmedi bu. Yeni bir tartışma başlamış, sürücülerden bazıları beni destekleyip savunmayı gö-

ze almışlardı ki, bu işe inanmayanlardan birisi hepsinin bocalamasını bir kalemde silip attı.

— «Bütün bunların hepsi, boş lâf.» dedi ters, ters. «Birisi bir kere, bir şey yaparsa ne çıkar bundan? Çocuk değiliz hiç birimiz. Bizim yolumuzda treyler çekmek yasaktır. Hiç kimse de böyle bir işi onaylamaz. Bu teklifi bakım şefine hele bir söylemeye cesaret edin. Adam sizi öyle bir sıvar ki, nerden geldiğinizi şaşırırsınız. Sizin yüzünüzden kodese girmek hiç işine gelmez onun... Bu da meseleyi halleder sanırım.»

— «Boş versene be! Tasdike kimin ihtiyacı var.» dedi başka bir adam. «İvan Stepaniviç, bindokuzyüz otuz yıllarında, bir buçuk tonluk kamyonu ile ilk defa bu geçidin yolunu açtı. Bu arada da hiç kimsenin iznini almaya lüzum görmedi. Kendisi burda işte. O anlatsın...»

— «Evet, yolu ben açtım.» dedi İvan Stepanoviç. «Ama bu işte bazı şeyler beni düşündürüyor. Bu güne dek, kimse ardına bir treyler bağlayıp geçidi aşmayı denemedi. Hattâ yazın bile yapılmadı bu iş. Oysa şimdi kışın içindeyiz.»

Alibek, buraya kadar ağzını açıp ses etmedi, şimdi konuşması gerektiğini anlamıştı.

— «Yeteri kadar tartıştık.» dedi. «Bundan daha evvel yapılmamış ama, ortaya atılan fikir, düşünülmeye değer. Senin dediğin gibi olmaz bu iş, İlyas. Bağla, atla ve yallah! Evvelâ bunu hazırlamamız lâzım. İyice düşünmek bu işin uzmanlarına danışmak gerek. Ancak ondan sonra deneme-ler yapılabilir. Lâflarla hiç bir şey isbat edilmez.»

— «Ben bu işi ispat edeceğim.» diye açıkladım. «Siz düşünürken ben ispat edeceğim. O zaman kimin haklı olduğu meydana çıkar.»

Her insanın bir kaynama noktası vardır. Kişi aslında bunu kontrol etmek zorundadır ama, zaman olur ki elinden gelmez bu iş. Direksiyon, ellerimin altındaydı ya, ne kam-

yonun, ne de yolun farkındaydım. Karma karışık düşünceler doldurmuştu kafamı. Kırgınlığın, kızgınlığın, dargınlığın tohumları içime ekilmişti bir kere. Bu işi daha fazla düşündükçe, gururum o derece kabarıp çoşuyordu. Bekleyin bakalım iyi dostlar. Bunu size ispat edeceğim. Bir adama itimat etmemenin ne demek olduğunu gösteririm hepinize. Bakalım nasıl gülermişsiniz yüzüme. Emniyete almamak ne demekmiş görün bakalım. Alibek de sıkı herifmiş doğrusu. Yok efendim, hele şu işi bir düşünelim, hazırlanalım ve de tecrübe yolculukları yapalım. Püff! Aklı-evvel olduğu gibi, fazla ihtiyatlı. İhtiyatın da, anasını avradını! Hele bir yapayım, onlara sıçtıkları boku yedirmesini bilirim ben!

Arabayı, garaja çektiğim zaman, bir süre, oyalanmak için ufak tefek işlerle uğraştım. Kopacak kadar gerilmişti sinirlerim. Tek bir şey istiyordum tüm yüreğimle. Bir treyler bulup, en kısa zamanda Dolon geçidine varmak. İyi ama kim verebilirdi bana bir treyleri?

Kafamı çatlatacak gibi düşünüyordum. Garajdan çıkıp avluya doğru yürüdüm. Vakit geç olduğu için, pencerelerde ışık yoktu. Sadece hareket dairesinin penceresi aydınlıktı. Durakladım, hey kurban olduğum Allah! Aradığım adam, Kadicanın ta kendisiydi. Bir hareket memuru, istediğini yapabilir. Kadica çalışıyordu galiba. Geri çevirmezdi beni - çeviremezdi. Her şeyden evvel bir suç tasarladığım yoktu ki. Tam tersine işe faydalı olacak bir şey tasarlıyordum.

Kapıya yaklaştığım zaman, çok uzun bir süreden beri bu eşikten ayağımı atmayıp, bütün diğer sürücüler gibi, onunla küçük pencereden konuştuğumu hatırladım. Bu düşünce şaşırttı beni. Kapı açıldı ve Kadica dışarı çıktı.

— «Ben de sana geliyordum, Kadica. Gitmediğine sevindim.»

— «Gidiyorum.»

— «Evine kadar götüreyim, seni.»

Hayretle, kaşlarını kaldırdı ve tepeden tırnağa bir süzdü beni. Sonra, «Peki,» dedi.

Kapılardan geçtik. Sokak karanlıktı. Göl tarafından sert bir rüzgâr esiyor sahili döven dalgaların sesi buradan bile işitiliyordu. Kadica, koluma girerek iyice sokuldu bana. Titriyordu.

— «Üşüyor musun?» diye sordum.

— «Sana bu kadar yakın olunca üşünür mü?» diyerek güldü.

Bir dakika evvel, sinirlerim keman teli gibi gerilmişti ama, şu anda her ne sebeptense, rahat hissediyordum kendimi.

— «Yarın ne zaman işe başlıyorsun, Kadica?»

— «Öğleden sonra. Neden sordun?»

— «Düşündüğüm bir şey var. Son derece önemli ve her şey sana bağlı.»

Önce beni dinlemek istemedi ama, inat ettim. Bir sokak lâmbasının altında durduk. Her şeyi anlatım ona.

— «Ah, İlyas,» dedi içini çekerek. Sonra korkuyla gözlerimin içine baktı. «Bir sonuç alamıyacaksın bundan.»

Oysa ben, istediğimin yerine getirileceğinden emindim.

— «Güven bana.» diyerek, elini tutum. «Her şey yoluna girecek. Yapacak mısın?»

Teslim olurcasına içini çekti.

— «Senin gibi bir adamla ne yapacağım, bilmem.» deyip, başını salladı.

— «Sen bir yiğit olarak doğmalıymışsın, Kadica. Yarın görüşürüz. Akşama kadar hazır et kâğıtları.» Heyecanla kucakladım onu. Sonra kollarından kurtulup, yavaşça elini sıktım.

Ellerimi, avuçlarının içine alarak, «Hemen kaçma.» de-

di. Sonra birden sertçe dönerek. «Peki git... Misafirhaneye mi gidiyorsun?»

— «Evet, Kadica.»

— «İyi geceler.»

Ertesi gün, teknik teftiş vardı. Depoda herkes sinirliydi, olağanüstü. Bu lânet olası müfettişler daima ters zamanlarda gelirler ve muhakkak bir sürü kusur ve eksiklikler bularak, raporlar yazarlardı. Yani, belâ çıkarmaktan başka bir işe yaramaz kişilerdi tümü birden. Teftiş süresince de birer hıyar kadar ilgisiz ve serinkanlı olurlardı.

Arabamın eksiği yoktu ve ben bunu gayet iyi biliyordum ama, onların istediği şekilde hareket ederek, çalışır göründüm. Kadica, işe başlıyana kadar, vakit geçirmem gerekiyordu. Kimse benimle konuşmadığı gibi, kimse de bir gece evvelki olayı hatırlatmadı. Her halde, o anda benimle uğraşacak vakitleri yoktu şoförlerin. Her biri kaybettikleri zamanı kazanmak için harıl harıl çalışıyordu. Oysa ben rahattım.

Sıram, öğleden sonra geldi. Müfettişler, nihayet gittiler. Her taraf sessiz ve boştu. Treylerlerimiz, avlunun arka tarafında dururdu. Arada sırada, düz yollarda gerekirse kullanılırdı. Seçme hakkını kendime bıraktım. Dört tekeri olan bir kasadan başka bir şey değildi. Bu kadar basit olduğu halde, ne büyük heyecanlara ve belâlara sebep olacaktı... Başıma gelecekleri o zaman bilseydim... Ama hiç bir şeyden haberim olmadığı için, misafirhaneye, iyi bir yemek ve yola çıkmadan evvel bir saat uyumak üzere yollandım. Yolculuğun kolay olmıyacağını biliyordum. Buna rağmen uyku bir türlü gelmedi. Yatağın içinde, sola sağa dönüp durdum. Hava kararmaya başlayınca da, depoya gittim.

Kadica, oradaydı. Kâğıtları da hazırlamıştı üstelik. Kaptığım gibi, koşarak garaja gittim. «Hele görün baka-

lım nasıl olurmuş.» deyip geri, çıkarak treylere yanaştım. Motor ısınırken inip çevreme baktım bir. Görünürlerde kimse yoktu. Duyulan, gölün dalgaları, ile, tamirhaneden yükselen makine gürültüleri idi. Yeterince açıktı, yıldızsız gökyüzü. Motor arkamda mırıldanıyor, yüreğim göğüs kafesini paralayacakmış gibi atıyordu. Bir sigara yakmamla, fırlatıp atmam bir oldu. Daha sonra, diye düşündüm. Daha sonra...

Bekçi, kapıda durdurdu arabayı.

— «Nereye gidiyorsun?»

— «Yüklemeye, **aksakal.**» Sakin olmaya çalışıyordum. «İşte kâğıtlarım.»

İhtiyar, kâğıdı gözlerine yaklaştırdı ama, bu kötü ışıkta pek bir şey sökemedi.

— «Geciktiriyorsun beni, **aksakal.** İşin beklemeye tahammülü yok.» dedim sabırsızca.

Yükleme olağan işlerden biriydi. Normal yük aldım. İsin tuhafı, kimsenin, ağzını açıp da tek lâf etmemesiydi. Ancak yola cıktıktan sonra bir sigara yaktım. Yerime rahatça yerleşip, ana farları yakarak, bastım gaza. Karanlık yol hayat bulup hızla altımdan kaymaya başladı. Yol temiz ve açık olduğundan hızdan korkmak için bir sebep yoktu ortada. İyi gittiğimiz bir yana, ardıma takılı treyleri hissetmiyordum bile. Evet dönemeçlerde biraz kayıp, savrulduğum gerçekti ama, zamanla buna alışabilir, ustalaşırdım. Bir binicinin, atının boynuna sarılması gibi, sarıldım direksiyona. Yol düz olduğu sürece çabuk gitmek zorundaydım. Geceyarısına doğru, Dolon'a saldırmayı bekliyebilirdim.

Başlangıçta iyi yol almıştım ama, dağlara gelince iş değişti. Daha dikkatli sürmek zorunda kaldım. Buna sebep arabaya sarılmış olan yükün, motora bindirmesi değildi. Yokuşları çıkmak güçtü ya, inişler daha beter oluyordu.

Treyler, savruluyor, sarsılıyor ve kamyona yükleniyordu arkadan. İkide bir, vites değiştiriyor, fren yapıyor ve arabayı yoldan çıkarmamaya uğraşıyordum. Başlangıçta işi kolaydan alıyordum ama, gittikçe sinirlenmeye, kızmaya başlamıştım. Acaba bugüne kadar bütün iniş ve çıkışları saymak, hiç kimsenin aklına gelmiş miydi? Birden, merak ettim. Yüreğim bozulmamıştı daha. Tehlike yoktu. Dikkatimi ve gücümü kullanabilirsem, işi becerecektim. «Boş ver.» diyordum, kendi kendime. «Geçide varmadan evvel, dinlenirim biraz. Başaracağım.» Sadece bir şeyi düşünmeden edemiyordum. Yaptığım bu yeni yolculuk, o son bahar günü, Baytemir'in arabasını çektiğimden çok daha zorluydu.

Gitgide yaklaşıyordu, Dolon. Ana farlarım, kayaların ve yolun kenarına yığılı karların üzerinde ışık oyunları yapıyordu dönemeçleri aldıkça. İri kar taneleri savrulmaya başladı. «Her halde rüzgâr karları uçuşturuyor.» diye düşündüm ama, taneler cama yapışıp da aşağı kaymaya başlayınca karın yağmaya başladığını anlamakta güçlük çekmedim. Sulu kardı ve oldukça da sert yağıyordu. Dişlerimi sıkıp küfürler ederek, silecekleri çalıştırdım.

Geçidin ilk dik bayırı başladı. Motor, yeniden alışılmış türküsünü tutturmuştu. Kasvetli gecenin karanlıklarını motorun homurtusu yırtıyordu. Sonunda, tepeye varmıştım. Simdi artık önümde dik ve uzun bir yokuş vardı inecek. Motor mırıldandı ve kamyon inmeye başladı. Sağa sola kayıyor, savruluyorduk. Ardındaki treyler deli gibi kıç atıyor, kamyona bastırıyor, sağa sola savruluyordu. Metalin metale vuduğu zaman çıkardığı sesler geliyordu kulaklarıma. Bu gıcırtı ve sürtünme iyice boşladı sinirlerimi. Belkemiğim sızlıyor, sızı kollarıma vuruyordu. Frenlere baş eğmeyen tekerler, yaş karın üzerinde kaymaya başladılar. Kamyon yanyan kızak yapıyordu yolun kenarına doğru. Sarsılıp savruldukça, direksiyon sanki birisi tarafından çe-

kilip alınmış gibi kurtuluyordu ellerimden... Dümeni sert bir şekilde çevirip, frenlere bastım. Daha ileri gidecek durumum yoktu. Bir damla kuvvet kalmamıştı içimde. Soğuktan uyuşan ellerimin birer tahta parçasından farkı yoktu artık. Rahatlamaya çalışırken kendi hırıltılı nefesimi duydum. Bir kaç dakika sonra, biraz kendime gelince, hemen bir sigara yaktım. Çevremde perişan bir sessizlik ve karanlıktan başka birşey yoktu. Sadece kapı aralıklarından giren rüzgâr ıslık çalıyordu. İlerde beni bekliyen yolculuğu düşününce korkudan büzülüverdim. Burdan ötede yanlarındaki uçurumlardan kıl payı ile geçilen sert virajlar başlıyordu. Kâbusa hazırlanmak gerekiyordu. Bu sonu gelmez tırmanış motora olduğu kadar, şoförün ellerine de yüklenen bir ağırlıktır. Artık burada oturup, düşüncelere dalmanın faydası yoktu. Kar hızlanıyordu.

Motoru çalıştırdım. Araba, bir komurtuyla yokuşa saldırdı. Dişlerimi sıkmış bir dönemeçten, öbürüne geçiyordum. Arada sırada nefes almak için durduruyordum kamyonu. Sonunda arkada bırakmıştım dönemeçleri. Bundan sonra, kısa ve düz bir yolculuk başlayacaktı. Tatlı bir meyil devam ediyordu, bakım istasyonunun kavşağına kadar. Sonra son çıkış başlıyordu. Güç belâ, yola yapışır gibi inişi atlattım ve tırmanmaya yeniden başladım... Kuvvet yeterli değildi. Makine yavaşlamaya başladı. Motoru ikinci vitese, sonra bire aldım. Olanca gücümle kavradım direksiyonu. Arada sırada, karanlık bulutların arasında parlayan yıldızlar çarpıyordu gözüme. Kamyon, bir santim ilerlememekte inat ediyordu. Tekerler yolu kavrıyamıyor, yana doğru kayıyordu. Gazı sonuna kadar köklemiş, deli gibi bağırıyordum avaz avaz. «Haydi! Gayret! Biraz daha!»

Motorun sesi de değişiyordu artık. Nihayet beklediğim oldu ve son bir hırıltıdan sonra, sustu motor. Kamyon, bayır aşağı, geri geri kaymaya başladı yavaştan. Yük-

le treyler çekiyordu bizi. Bir süre geriledik. Sonunda bir kayaya çaıpan treyler durdu. Tüm bir sessizlik vardı şimdi çevrede. Kapıyı ,açıp, aşağı atladım. Kahrolası! Korktuğum başıma gelmiş treyler bir hendeğe girmişti ve çıkarmanın da imkânı yoktu. Çileden çıkmış bir halde motoru yeniden çalıştırıp gaza bastım. Tekerler deli gibi dönüyor, kamyon bütün gücüyle ileri fırlamak istediği halde, bir adım yürümüyordu. Yeniden aşağı inip, treylerin yanına gittim. Tekerlekleri iyice girmişti hendeğe. Hırstan kudurmuş bir şekilde treylerin yanına varıp, olanca gücümle omuzladım ve ittim. Sonra topuklarımın üzerine oturup, yaylanarak kaldırmaya uğraştım ama imkânı yoktu. Bu arada bir hayvan gibi sesler çıkarıp homurdanıyordum. Sonunda, kendimi zorlamadan, başım, çatlıyacakmış gibi ağrımaya başladı. Yüzü koyun yere kapanıp, karları ve çamurları avuçlayıp, çaresizlikten ağlamaya başladım. Ayağa kalkınca, sendeliyerek, kamyonun yanına gidip, çöküverdim basamağa.

Birden uzaktan gelen bir arabanın motor sesini işittim. Uzakta, toplu iğne başı gibi iki ışık, sert bir virajı dönüp, düz bayırdan bana doğru gelmeye başladı. Şoförün kim olduğu ve gecenin bu saatında burada ne aradığı hiç ilgilendirmiyordu beni. Anlatılmaz bir korku sarmıştı her yanımı. Sanki gittikçe büyüyen bu çift ışık beni yakalamaya geliyordu. İş üstünde yakalanan bir hırsızın telâşıyla, ayağa fırlayıp, treyleri çözdükten sonra arabama atlayıp, deli gibi yokuşa sürdüm. Yüklü treyleri çukurda bırakmıştım.

Sanki ecinniler kovalıyordu arkamdan. Öylesine bir korkuya saplanmıştım. Treyler arkamdan kovalıyor, bana yetişiyordu... Anlatılacak gibi değildi hızım. Bir yere, çarpıp, parçalanmamamın tek sebebi, yolu çok iyi bilmemden başka birşey değildi.

Ulaştırma merkezine geldiğim zaman, şafak söküyordu. İyice çıldırmış bir akıl hastası gibi kapımı yumruklama-

ya başaldım. Asel kapıyı açtığı zaman, yüzüne bile bakmadan içeri girdim. Tepeden tırnağa kadar çamur içindeydi vücudum. Nefes nefese solurken ıslak bir şeye çarptım. Yıkanmış çamaşırlardı. Bir sigara bulmak için ceplerimi yırtarcasına aramaya başladım. Elime arabanın kontak anahtarları geçince, hızla duvara çaldım hepsini. Sonra, başım önüme düşmüş, bir iskemlenin üzerine çöktüm. Pislik içinde, kırılmış, dili tutuk bir insan harebesinden başka bir şey değildim o anda. Yere bakarken sinirli bir şekilde, masadan tarafa yaklaşan, Asel'in çıplak ayakları ilişti gözüme. Karım eğilerek, yerden anahtarları alıp, masanın üzerine koydu. Ne söyliyecek, ne anlatacaktım kendisine.

— «Yıkanmak ister misin? Dün akşamdan beri, sıcak su sakladım sana.» dedi yumuşak bir sesle.

Başımı kaldırdım. Geceliğin içinde üşüyen, Asel, ince uzun ellerini göğsünün üzerine bastırmıştı. Korku dolu gözleri, sevgiyle, heyecanla bakıyordu bana.

Garip ve zayıf bir sesle: «Dağda, treyleri bir hendeğe saplattım.» dedim.

— «Hangi treyler?» diye şaşkınca sordu.

— «Basbayağı, yeşil, metal bir treyler. Numarası da 02—38! Hangisi olduğu ne fark eder, be!» diye bağırdım. «Çaldım. Anlıyor musun, çaldım!»

Asel, istim salar gibi bir ses çıkardıktan sonra, yatağın üzerine oturdu.

— «Peki ama, neden?»

— «Neden mi? Neden ha!» Anlayışsızlığı, büsbütün cileden çıkarıyordu beni. Geçidi bir treyler'le geçmek istedim. Anladın mı? Onlara ispat etmek istiyordum ama... başaramadım.»

Yüzümü, ellerimle kapadım. Bir süre ikimiz de konuşamadık. Asel, birden ayağa kalkıp, giyinmeye başladı. Hal caresi bulmuştu sanki.

— «Orada oturup durma, haydi bakalım.» dedi sertçe.

— «Ne yapayım ya?» diye mırıldandım.

— «Depoya geri dön.»

— «Nasıl? Treyler olmadan mı?»

— «Gidince açıklarsın.»

— «Aklını mı sapıttın sen?» diye alevlenip, odanın içinde tur atmaya başladım. «Ne de güzel olur, treylersiz geri dönmem. Özür dilerim, affedin beni. Yanılmışım! Bir de yerlerde sürünerek beni hoş görmeleri için yalvarmamı ister misin? Asla! Ne halt. ederlerse etsinler. Cehenneme kadar yolu var, hepsinin.»

Bağırmam, Samat'ı uyandırdı. Ağlamaya başladı. Asel'in kucağına alması hiç fayda etmedi. Daha fazla bağırıyordu çocuk.

— «Korkağın birisin, sen.» dedi Asel, sakin bir sesle.

— «Ne-ee!» Kırmızı görmeye başladım çevreyi. Ona bir sopa atmak istiyordum ama. Cesaret edemedim buna. Şaşkınlıktan açılmış göz bebeklerinde kudurgan halimi görmüştüm bir kere.

Sert bir şekilde, onu kenara iterek, dışarı çıkıp, kapıyı vurarak kapadım.

İyice aydınlanmıştı hava. Gün ışığında, dün gece karanlıkta olanlar, bana çok daha çirkin, çok daha siyah ve sinir bozucu geldi. Şu anda yapabileceğim tek şey, kamyondaki yükü yerine teslim etmekti. Bu kadarını göze almam gerekiyordu. Sonra ise ne yapacağımı kendim de bilmiyordum...

Dönüşte eve uğramadım.. Sebebi, Asel ile kavga etmis olmam değildi. Hayır. Sadece yalnız kalmak, ne kimseyi görmek dertlerimi onlara belli etmek istemem. Ayrıca, ları bilmem ama, ben başım dertte olduğu zaman kimseyi görmek dertlerimi onlarla belli etmek istemem. Ayrıca, kim ilgilenirdi benim derdimle. Sık dişini ve çatlayana ka-

dar, taşı kendi dertlerini.

O gece, bir handa uyudum. Uyku değil, uzun süren bir kâbustu. Dağlarda bir treyler aradığımı düşlüyordum. Teker izlerini görüyordum ama, treyler yoktu ortalıkta. Kim almış, nereye gitmiş olabilirdi? Bir paniğe kapılıyor, her önüme gelene soruyordum.

O lânet olası yere geldiğim zaman, treyler gerçekten de orada yoktu. Sonra öğrendim ki, Alibek peşine takıp, depoya getirmiş.

Depoya, Alibek'le tryelerden az sonra geldim. Aynada yüzüme baktığım zaman, nerede ise tanımıyacaktım kendimi. Öylesine bitik ve çökmüş bir halim vardı.

Her zamanki gibi bir gündü. İşinin başına çökmüş, çalışıyordu herkes. Sadece ben, kendimi yabancı hissediyordum, arabayı kapıdan içeri sürdüğüm vakit. Avluyu geçip, kamyonu garajdan mümkün olduğu kadar uzak bir yerde durdurdum. Hemen de çıkmadım arabadan. Uzun bir süre halimi inceledim. Çalışanlar, ellerindeki işi bırakıp bana bakmaya başladılar. Tanrı biliyor ya, o anda arabayı çevirip neresi olursa olsun basıp gitmek istiyordum. Böyle bir şey yapmak mümkün olmadığı için, çaresiz indim arabadan aşağı. Bütün kuvvetimi toplayıp, avluyu geçerek, hareket dairesine gittim. Umursamaz bir hal takınmak istiyordum ama, birliklerin arasından geçen bir asker kaçğaı gibi hissediyordum kendimi. Bütün şoförlerin, karanlık bakışları üzerime çevriliydi. Kimse, ne bir şey söyledi, ne merhaba dedi. Onların yerinde olsam, her halde ben de aynı şeyi yapardım.

Kapının eşiğinde takılınca birden, sarslıarak kendime geldim: Kadica'yı ve onu içine soktuğum belâları unutmuştum hepten.

Koridora asılmış bir resim, sanki bana bakıyordu. Büyük harflerle, «Utanç» yazılmıştı üzerine. Altında ise, dağ-

larda bırakılmış bir treylerin resmi vardı...

Başka tarafa baktım. Yüzüme bir tokat yemiş gibi olmuştum. Hareket odasına girdim. Kadica, telefonda konuşuyordu. Beni görünce, kapadı telefonu.

— «Al,» diyerek, yol kâğıtlarını fırlattım masanın üzerine.

Şefkatle yüzüme baktı. Burada bir sahneye meydan vermemesi, ağlamaması için dua ediyordum. «Daha sonra, başka bir yerde, ama şimdi değil.» dedim gözlerimle, yalvararak. Anlayıp bir şey söylemedi.

Yavaş sesle sordum. «Fazla mesele ettiler mi?»

Kadica, başıyla onayladı.

— «Boş ver.» dedim sıkılı dişlerimin arasından.

— «Seni seferden aldılar.» dedi.

— «Aldılar mı? Tamamen mi?» Çarpık çarpık güldüm.

— «Başlangıçta öyleydi ama, şoförler savundular seni... Şimdilik mahalli seferlere iştirak edeceksin. Git şefle konuş. Seni görmek istiyor.»

— «Hayır. Verecekleri kararı kendileri versinler. Gidip kimseye sızlanacak değilim.»

Dışarı çıkıp, yürüdüm koridorda. Rezil olmuştum herkese karşı. Biri bana doğru geliyordu. Kenara çekilip geçmek istedim ama, Alibek yolu kapattı.

— «Yok öyle şey. Dur hele bakalım.» diyerek bir köşeye sıkıştırdı beni. Belâ dolu gözleriyle yüzüme bakıp, kısık sesle konuştu: «Neyi ispat etmek istedin? Kahraman olduğunu mu? Neyi ispat etmek istedin? Orospu çocuğu olduğunu mu? Ha?»

— «Elimden geleni yaptım.» diye mırıldandım.

— «Yalan söylüyorsun! Bütün şerefi kendin kazanmak istedin. Başkaları için değil, sırf kendin için yaptın bu işi. Ama berbat ettin iyi bir fikri. Hadi şimdi git de her hangi birine, kıçına taktığın bir treyleri, dağdan aşırmanın müm-

kün olduğunu ispat et bakalım. Aptalın birisin sen. Kahrolası bir dik kafa!»

Belki başka birisi, bu sözlerden gerçeği görebilirdi ama, benim halim yoktu. Sadece yeni hakaretlerdi her söyledikleri. Demek benim bütün şerefi kendisine malet-mek isteyen bir dik kafalı olduğumu düşünüyordu. Oysa doğru değildi bu.

— «Çekil yolumdan.» diyerek kenara ittim, Alibek'i «Yeteri kadar rahatsızım zaten.»

Dışarı çıktım. Buz gibi bir rüzgâr, avludaki karları, döndürerek havalandırıyordu. Adamlar sorgu dolu gözlerle yüzüme baktıkları halde, hiç biri tek şey sormuyordu. Ne yapacaktım şimdi? Sıkılmış yumruklarımı, pantalonumun ceplerine sokarak kapıya doğru yürüdüm. İnce buz, ayaklarımın altında çıtırdıyarak kırılıyordu. Yerde gördüğüm boş bir yağ kutusuna olanca gücümle bir tekme attım. Kutu kapıdan çıkıp sokağa yuvarlandı. Ben de arkasından sokağa fırladım.

Gün boyu, küçük şehrin sokaklarını gayesiz bir şekilde arşınladım, boş rıhtımda, aşağı yukarı dolaştım. Issik-Kul'un fırtınalı bir günüydü. Yuvarlanarak gelen dalgalar, sahili dövüyordu aralıksız.

Sonra kendimi, rıhtımdaki küçük bir meyhanede otururbuldum. Önümde yarılanmış bir votka şişesi ile meze tabakları vardı. Boş gözlerle, çizmelerime bakıyordum. İlk kadeh iyice serseme çevirmişti beni.

— «Nedir bu kederin, yiğit.» dedi yarı dost, yarı alaylı bir ses yakınımdan. Zorlukla kafamı kaldırdım. Kadica'ydı.

— «Yalnız içmenin hiç zevki yoktur.» dedi gülümsiyerek. Sonra bir iskemle çekip, oturdu. «Hadi beraberce bir kadeh içelim. Olur mu?»

Bardaklara votka doldurup, benimkini önüme sürdü.

— «Haydi bakalım.» diyerek, çapkınca göz kırptı. Hareketlerinden, sanki buraya, beraberce iki kadeh atmak için geldiğimiz sanılırdı. İçip de gezevelik edecektik, hani.

— «Nereden bu kadar neş'e?»

— «Ne lüzum var üzüntüye? Seninle beraber olduğum zaman, herşey vız geliyor bana, İlyas. Ama ben senin daha kuvvetli malzemeden yapıldığını sanırdım. Hadi boşver. İçelim bakalım.» Bunları, tatlı ve yumuşak bir sesle söylemişti. Yanıma, daha da sokulup, kadehini benimkiyle tokuşturdu. Koyu renk, insanı kucaklayan gözlerini, benimkilere dikmişti.

Beraberce içtik. Bir sigara yaktım. Az daha iyi hissetmeye başlamıştım kendimi. O gün ilk defa olarak gülümsedim.

— «Çok iyisin, Kadica.» diyerek elini tuttum.

Dışarı çıktığımız zaman karanlık basmıştı. İnsanın iliklerine işliyen dondurucu bir rüzgâr, ağaçların tepelerini ve sokak lâmbalarını sallıyordu. Yol dalgalanıyordu ayaklarımın altında. Kadica, kolumdan tutmuş, idare ediyordu beni. Sıcak bir sevgiyle, paltomun yakalarını kaldırdı.

— «Senin de başını belâya soktum, Kadica.» Suçluluk hissi sarmıştı her yanımı. «Yalnız şunu bilmeni istiyorum. Daima senin yanındayım... Suçu üzerime alacağım.»

— «Unut sevgilim. Huzursuz bir insansın sen. Her işte acele etmen, beni nasıl üzüyor bilemezsin. Ben de bir zamanlar senin gibiydim. Hayatı olduğu gibi kabul et. Yenemezsin onu. Koparabildiğini almaya ve mutlu olmaya bak... Kadere neden meydan okuyacaksın...»

— «Değişik şekilde bakılır buna.» diye itiraz ettim, evvelâ ama, kısa bir düşünmeden sonra, «Belki de sen haklısın.» dedim.

Kadica'nın kapısı önünde durduk.

— «Evime geldik işte,» dedi.

Geri dönmek için acele ettiğim yoktu. Bir şey vardı, bizi birbirimize bağlıyan. Üstelik misafirhaneye de gitmek istemiyordum. Gerçek çoğu zaman güzeldir ama, ara sıra öyle acı olur ki, dinlemek işine gelmez insanın.

— «Yüzün neden asıldı, sevgilim?» dedi Kadica. «Yorgun musun? Yolun mu uzun?»

— «Boş ver. Nasıl olsa giderim. İyi geceler.»

Elime dokundu.

— Aman allah! Buz gibi ellerin. Ver ısıtayım.» dedikten sonra, elimi paltosunun içine sokarak göğsünün üzerine bastırdı. Geri çekmeye cesaret edemedim. Daha doğrusu onun bu sıcak tutuşundan kurtulmak için çok zayıf hissediyordum kendimi. Yüreğinin atışını hissediyordum elimin altında. Sanki uzun zamandan beri beklenen bir şeyin vaktinin geldiğini haber veriyordu. Sarhoştum ama, o kadar değil. Yavaşça, elimi çektim.

— «Gidiyor musun?»

— «Evet.»

— «Öyleyse, iyi geceler.» dedi Kadica, içini çekerek. Sonra, hızla uzaklaştı yanımdan. Bir kapının kapandığını duydum. Gitmek için döndüm ama, sadece birkaç adım atabildim. Sonra, nasıl olduğunu bilmiyorum, Kadica'nın kapısının önündeydim. Durmuş, beni bekliyordu. Kollarını boynuma doluyarak beni kendine çekip, sıkıca sarıldı ve uzun uzun öptü ağzımdan.

— «Geri geldin.» dedi yavaşça. Sonra, kolumdan tutup içeri soktu.

Gecenin ortasında uyandığın zaman, birden nerde olduğumu anlıyamadım. Başım, çatlıyacak gibi ağrıyordu. Yanyana yatıyorduk. Çırılçıplak . Kadica sıcacık vücudu ile bana sokulmuş, omuzumun üzerine nefes alıp veriyordu.

Hemen gitmeliydim buradan. Kımıldandım. Gözlerini açmadan, daha sıkı sarıldı bana.

— «Gitme,» diye, yumuşak bir sesle yalvardı. Başını kaldırıp, karanlıkta gözlerimi aradı. Ateşli, aşk dolu bir sesle konuşuyordu: «Artık sensiz yaşamama imkân yok... Bana aitsin sen. Her zaman benimdin zaten. Başka hiç birşey umurumda değil. Sadece senin aşkını istiyorum, İlyas. Bütün arzum bu... Ama senden vazgeçmiyeceğim. Anladın mı? Vazgeçmiyeceğim senden.» Sonra birden ağlamaya başladı. Yaşları yüzümü ıslatıyordu. Kaldım. Şafak vakti dalıp, geç saatlere kadar uyuduk. Sabahtı. Kalkıp giyindim. Buz gibi bir korku sarmıştı yüreğimi. Koyun kürkümü ancak avluda giyebildim ve çıktım kapıdan. Ve orada kulakları sarkan, kırmızı şapkası başında, Cantay'la burun buruna geldim. Çarpılmış gibi bir an durduk ikimiz de. Eğer, gözlerin öldürme kuvveti olsaydı, benimkiler o an muhakkak katil olurlardı. İşte gidiyordu. O da bu yakınlarda otururdu. Görmemezlikten gelip, depodan tarafa yürümeye başladım. Ardımdan, kasıtlı öksürüğünü işittim. Karları çiğneyen ayak sesleri kulağıma geliyordu. Ne geri kalıyor, ne de geçmeye çabalıyordu beni. Böylece tek sıra halinde depoya geldik.

Garaja gitmeyip, yazıhaneye gittim. Her sabah, işten evvel, beş dakikalık toplantı yapılan, baş mühendisin odasından sesler geliyordu. Nasıl istiyordum içeri girip, pencere kenarına otararak, ayak ayak üstüne atmayı, bir sigara yakmayı, ve dinlemeyi şoförlerin dostça gevezeliklerini. Hiç bir zaman düşünmemiştim, bunun böylesine çekici olduğunu. Oysa içeri girmeye cesaret edemedim. Sırf korkaklıktan ötürü değildi bu. Umutsuz, çaresiz inadımın bir tepkisiydi. Ayrıca, geceyi, Kadica'nın koynunda geçirmek de aklımı allak bullak etmişti. Duyulanlara bakılacak olursa, kimsenin bu benim başarısız deneyimi unutmaya niyeti yoktu. O sırada benden konuşuluyordu.

— «Tam bir şerefsizlik bu.» diye bağırıyordu birisi. «Mahkemeye verilmeli bu yüzden. Sen de kalkmış, sebepler gösterip savunuyorsun onu. Plânının çok olumlu olduğunu söylüyordu. Peki ama, neden bıraktı treyleri dağ başında?»

— «Hakkın var.» dedi bir başka ses «Biliriz bu cins insanları. Yarı akıllı rezil. Bütün derdi ikramiye koparmak için. Yok depoya yardım edecekmiş. Göz boyama bunlar. Ama berecemedi işte...»

Hepsi birden bağırmaya başlamışlardı. Ayrıldım oradan. Hırsızlama dinlemenin ne faydası vardı?

Ardımdan sesler duyunca, adımlarımı hızlandırdım. Toplantı bitmişti ama, adamların tartışması bitmemişti daha. Hepsi heyecanlıydılar. Alibek'in sesini işittim. Büyük bir inançla konuşuyordu.

— «Biz de, treylerlere, burada fren takarız. Fazla zor bir şey değil. Kompresörden bir bağlantı hattı çıkardık mı tamam. Tekerleklere de balata takıldı mı bu iş oldu demektir. Hey, sen misin İlyas? Sana diyorum, İlyas.» Alibek bağırdı arkamdan.

Hızımı azaltmadan, garaja yürüdüm. Ardımdan yetişip, omuzlarımı kavradı Alibek.

— «Vay be! Yakalanması amma güç rezilmişsin. Dinle beni. Hepsini ikna ettim. Hazır ol, İlyas. Treylerli bir tecrübe seferine, bana eş gelir misin? Ne dersin ha?»

Buna da içerlemiştim: Düştüğü çukurdan çıkması gereken, beceriksizin biriydim o da bana el uzatıyordu. Sert bir silkinişle elinden kurtuldum.

— «Treylerlerin de, senin de canın cehenneme.»

— «Nedir içini kemiren? Kabahat senin... Ha, unuttum bak. Volodya Şirayev bir şey dedi mi sana?»

— «Hayır. Kendisini görmedim. Neden?»

— «İşte bunu beğendim. Nerdeydin bu vakte kadar?

Asel, yolda beklemiş seni. Geçen bütün şoförlere nerde olduğunu sormuş. Meraktan hasta oldu fıkara.»

Birden bacaklarımın kesildiğini hissettim. Öylesine yıkılmış, kendimden öylesine nefret etmeye başlamıştım ki, ölsem daha iyi olurdu. Alibek, kolumun yenine yapışmış bir şeylerden bahsediyor, treyleylere nasıl fren takılacağını anlatıyordu... Bizden bir kaç adım ilerde duran cantay ise kulak misafiri olmuştu konuşmalarımıza.

— «Bırak beni be!» diyerek kolumu kurtardım. «Rahat bırak beni, kahrolası. Gırtlağıma kadar boka battım. Treylerlerin de senin olsun... Kimsenin eşi olmaya da hiç niyetim yok... Yeteri kadar açıkladım mı?»

Alibek, dişlerini öylesine sıktı ki, çene kasları titremeye başladı.

— «Bu işe, sen başladın, sen rezil ettin, şimdi de kaçıyorsun öyle mi?»

— «Nasıl istersen öyle kabul et.»

Kamyonuma gittim. Ellerim titriyor, başım dönüyordu. Neden olduğunu bilmeden kamyonun altındaki bakım çukuruna atlıyarak, başımı serinletmek için, tuğla duvara dayadım.

— «Hay, İlyas,» diye bir ses geldi yukardan.

Kimdi bu seslenen? Başımı kaldırdığım zaman, kırmızı şapkalı Cantay'ı gördüm. Çukurun yanına zehirli mantar gibi çömelmişti, kısık gözleri ile bana bakıyordu.

— «Nereye def olması gerektiğini iyice gösterdin kendisine.»

— «Kime?»

— «Kimesi var mı, Alibek'e elbette. Ağzını hemen tıkayıverdin rezil icatçının.»

— «Peki ama, bundan sana ne?»

— Senin düşündüğünün aynı: Benim kadar, sen de bilirsin ki, bu treyler çekmek biz şoförlerin işine hiç gelmez.

Bakarsın herifin biri, daha fazla yük alıp, gideceği yere daha kısa zamanda varır. O zaman herkesin aynı işi yapmasını istedikleri bir yana, fiatları da düşürürler. Eh, iş böyle olunca insan neden kendi düşmanı olsun ha? Sen yolunda devam et. Biz sana karşı değiliz.»

— «Biz dediğin kim?» diye sordum, elimden geldiği kadar serin kanlılıkla. «Kendinden mi bahsediyorsun?»

— «Hayır, sadece ben değil.» dedi Cantay, gözlerini çabucak kırpıp.

— Yalan söylüyorsun ulan pis solucan. Sırf sana inat olsun diye, treyleri alır ve dağdan aşırırım. Öleceğimi bilsem yaparım bunu. Hadi şimdi defol burdan. Elime bir geçirirsem seni görürsün.»

— «Senden beklemem böyle şey.» diye yüzüme hırladı, Cantay. «Nasıl bir usta olduğunu bilmiyor muyum sanıyorsun? Öbür işe gelince, sürdüğünce gönlünü eğlendir.»

Küfürler ederek, olanca gücümle çenesine bir yumruk indirdim.

Sırt üstü düşerken, şapkası da yuvarlandı başından. Çukurdan fırlayıp üzerine saldırmaya hazırlandığım zaman, ayağa kalkmış yana kaçarak, sesinin olanca gücüyle bağırmaya başlamıştı.

— «İmdat! Pis sokak zamparası, alçak rezil! Deliğe atacaklar seni bu yüzden. Garazını insanlara karşı kullanmak öyle mi... kolay kurtulacağını mı sanıyorsun...»

Her taraftan koşuşmaya başladılar. Alibek de aralarındaydı.

— Ne oluyor burda? Neden vurdun?»

— «Gerçeği söylediğim için.» diye Cantay bağırdı. Gerçeği yüzüne söylediğim için. Treyler'i çaldı, çukura sokup dağ başında bırakıp bütün işi berbat etti. Şimdi biz onun hatasını tamire uğraşıyoruz, o buna engel olmaya ça-

lışıyor. Kavga çıkarıyor bu yüzden. Artık şeref kazanamıyacak ya...»

Alibek, bana döndü. Yüzü bembeyaz olmuş, öfkeden titremeye başlamıştı.

— «Domuz seni.» dedi göğsümden iteleyip. «Merak etme bu işi sensiz de yaparız biz... Kahramansız da olur böyle işler.»

Bir şey söylemedim. Dilim tutulmuştur. Çantay'ın böylesine rahat ve utanmazcasına yalan söylemesi sersem etmişti beni. Adamlar, dik dik yüzüme baktılar.

Buradan gitmek. Ne yapıp yapıp buradan gitmek... Koşarak, kamyonumun yanına vardım ve atladım içeri. Motoru çalıştırıp yola düştüm.

Sarhoş oldum sonra. Yol kenarındaki lokantalardan birinde bir tek attım. Hiç bir faydası olmayınca, ikincisinin önünde durup, büyük bir bardak votka içtim. O zaman köprülerin, yol işaretlerinin ve yanımdan geçen arabaların dı-sında hiç bir vey görmemeye başladım. Dünya gözüme daha parlak görünüyordu artık. «Her şeyin canı cehenneme.» diye düşündüm. «İşleri yavaştan al ve ellerini direksiyondan ayırma... Ve Kadica... diğerlerinden hiç kötü değil. Genç, güzel. Ve seni seviyor, deli oluyor senin için... Yapamıyacağı tek şey yok uğruna, teşekkür bilmez rezil.»

Geç vakit eve geldim. Kürklü ceketimin sağ kolu çıkmış, ayakta sallanıp duruyordum sarhoşluktan. Ceketin sağ kolunu çıkarıp, araba sürmek bazı hallerde daha kolay olur. Küçükken sayta ile taş atarken alışmıştım buna ben.

Asel, koşarak yanıma geldi.

— «İlyas, ne oldu?» Sonra, sanırsam ne olduğunu anladı. «Ne dikilip duruyorsun orada? Yorgun ve üşümüş olmalısın. Hadi gir içeri de paltonu çıkar.»

Yardım etmek istedi ama, bir kenara ittim onu. Öylesine utanıyordum ki, kabalıkla örtmeye çalışıyordum bunu.

Sendeliyerek odaya girdim. Bir sandalye, yahut başka bir şey devirdim ve çöker gibi oturdum bir koltuğa.

— «Kötü bir şey mi oldu, İlyas.» diye soran, Asel, sarhoş gözlerime bakıyordu.

— «Sanki bilmiyorsun değil mi?» Başımı eğdim önüme. Ona bakmaktan daha iyiydi bu. Orada oturmuş. Aselin bağırıp çağırmasını, bana küfürler etmesini bekliyor, ondan gelecek her türlü şeyi işitmek, kendimi savunmamak istiyordum. Oysa, sanki odada değilmiş gibi, ses etmiyordu. Başımı kaldırdım. Sırtı bana dönük, pencerenin önünde duruyordu. Yüzünü görmememe rağmen, ağladığından emindim. Bu da yüreğimi burktu benim.

— «Bak Asel, sana bir şey söylemek istiyorum.» diye, kekeliyerek konuşmaya başladım. «Sana, şunu demek istiyorum...» Hayır ona anlatacak yürek kalmamıştı bende. Böyle bir darbeyi vurmama imkân yoktu. Oysa bazı şeyleri saklamamam gerekiyordu... «Yakınlarda aileni ziyarete gidebileceğimizi sanmıyorum.» dedim, ana konudan kaçarak. «Belki daha sonra gideriz. Şu anda, hazırlıklarla uğrasmama imkan yok...»

— «Acelesi yok, daha sonra da gidebiliriz.» diye cevap verdi, Asel. Gözlerini silerek, yanıma geldi. «Şimdi bunlar için üzülme, İlyas. Herşey düzelecek. Biraz kendine baksan iyi olur. Son zamanlarda o kadar garip bir halin var ki. Değiştin, İlyas.»

Korkaklığım kabardığı için, «Boş ver.» dedim. «Yorgunum. Yatıp uyumak istiyorum.»

Birkaç gün sonra, dönüş yolculuğumda, geçidin öbür tarafında Alibek'e rastladım. Bir Treyler vardı arabasının arkasında. Dolon'u geçmişti.

Beni görünce, arabası daha tam durmadan aşağı atlayıp, el sallamaya başladı. Yolun ortasında duruyordu-sevinçli, mutlu.

— «Merhaba, İlyas.» diye bağırdı. «Atla aşağı da bir sigara içelim.»

Yavaşladım. Arabasında, başka bir şoför ilişti gözüme. Genç bir çocuk. Çok genç. Kamyonun tekerleklerine zincir takmışlar, treylere de hava freni bağlamışlardı. Bir bakışta anladım hepsini. Ama arabadan inmedim. Becermişiniz - iyi, güzel, mükemmel! Artık yalnız bırakın beni.

— «Hey! Bekle, diye bağıran, Alibek, arkasından koşmaya başladı. «Dur diyorum İlyas. Seninle konuşmam lâzım, iş konusunda. Neden durmuyorsun, rezil? Eh peki öyle olsun...»

Gaza basıp hızlandım. «Bağırma. Seninle konuşacak bir işim kalmadı.» Oysa, o zaman budalaca hareket etmiş, iyi bir arkadaş, hayatta sahip olduğum tek dostu kaybetmiştim. Haklıydı. Her şeyde haklıydı. Bunu ancak şimdi anlıyabiliyorum. Ama o zaman, benim o kadar sıkıntı çekip kahrolduğum yerden, onun bu kadar kolaylıkla geçip, başarıya ulaşmasını affedemiyordum.

Alibek, her zaman ciddi ve iyi bir düşünürdü. Benim gibi, tek başına, acele ederek hiç bir işe balıklama atlamazdı. Yanıma ikinci bir şoför alması da akıllıca bir davranıştı. Kamyonu nöbetleşe kullanıp, istirahat edebilirlerdi. Burada en önemli mesele, motorun ve şoförün ellerinin istek ve kuvvetiydi. Ayrıca iki kişi olmaları yolculuğun süresini de yarıya indiriyordu. Evet, her şeyi düşünmüştü. Alibek. Treylere fren taktığı gibi, kamyonun lâstiklerine de zincir sarmayı unutmamıştı. Dolon'a silâhlı olarak saldırmış, herhangi bir tehlikeye açık kapı bırakmamıştı.

Kısa bir süre sonra, Alibek'ten ders alan öbür şoförler de treyler çekmeye başladılar. Her şeyin en önemli tarafı, bir kere işe başlıyabilmektir. Bu arada bize yardım etmek için en yakındaki motor deposundan sürüyle kamyon geldi. Bunu izleyen on gün Tien-Şan yolunda kamyonlar,

gece gündüz karıncalar gibi gidip gelirken, dağlar motor sesleriyle inlediler. Neyse uzun sözün kısası, bizimkiler, Çinlilerin ihtiyacı olan malzemeleri vaktinde teslim etmişler ve onları hayal kırıklığına uğratmamışlardı. Şimdi aradan yıllar geçtiği için olanları böyle sakin bir şekilde anlatabiliyorum. Ama o zaman eğerin üzerinde oturamıyacak kadar korkak ve sinirliydim. Kontrolumu kaybedip, atımın başını yanlış yöne çevirdim.

Alibek'le karşılaştıktan sonra, depoya döndüğümde hava kararıyordu. Misafirhaneye gitmeden evvel, meyhaneye uğradım. O günlerde, sonsuz bir içme ihtiyacı duyuyor, körkütük sarhoş olduktan sonra, ölü gibi devrilip uyuyordum. Bütün bunları, her şeyi unutmak için yaptığımın farkındayım. Bardak bardak Votka içtiğim halde, bir türlü sarhoş olamıyordum. Meyhaneden çıktığımdan her zamankinden çok daha kötü ve yıkık hissettim kendimi. Gece yarısı şehri geçerek, Kadica'nın Beregovaya sokağındaki evine gittim. Hem de hiç duraklayıp bocalamadan.

Ve bu böyle devam etti. İki ateş arasında kalmıştım. Gündüz kamyon kullanıyor, işim biter bitmez, soluğu Kadica'nın yanında alıyordum. Onunla olduğum zamanlar, kendimi daha rahat, emniyette hissediyor, onun sayesinde, kendimden, insanlardan ve gerçeklerden kaçıyordum. Sadece Kadica'nın beni anlayıp sevdiğine inanıyordum o vakitler. Kendi evimde ise, gerektiğinden bir dakika daha fazla kalamıyordum. Asel, sevgili Aselim benim. Bana bağlılığının ve suçsuzluğunun, beni ondan ve evimden uzaklaştırdığının farkında değildi. Ona ihanet ettiğimi bilmem, onun bana olan davranışlarına lâyık olmadığını hissetmem, yüzyüze gelmeme engel oluyordu. Defalarca, körkütük sarhoş geldim eve. Bir kere olsun sitem etmedi. Bugüne kadar nedenini bulamadım bunun. Acaba bu onun zayıflığı mı, yoksa tam tersine kuvvetli ve inanç dolu mu olmasıydı? Elbet-

te ki bana olan inancıydı bu. Bu nöbeti atlatacağıma, kendimi toparlıyarak eskisi gibi olacağıma inanıyordu. Oysa beni lanetlemeli, zorla gerçeği ağzımdan alıp öğrenmeliydi. Eğer, işimin dışında bazı dertlerimin olduğunu bilseydi, her halde yapardı bunu. Nasıl bir cehennemin içinde yaşadığımdan en ufak bir şüphesi bile yoktu karımın. Bense gerçeği söylememek için vakit geçiriyor, kendi kendime başka bir sefer, yarın diyerek uzatıyordum bu işi. Evet uzattım. Ta ki iş işten geçene kadar. Aşkımıza, ailemize olan borçlarımı ödeyemiyecek kadar uzattım...

Son gün. Asel beni kapının önünde karşıladı. Mutlu ve heyecanlı bir hali vardı. Yüzü kızarmış, gözleri pırıldamaya başlamıştı. Daha paltomu ve çizmelerimi çıkarmama meydan vermeden, beni kolumdan tutarak içeri sürükledi.

— «Bak İlyas, Samat kendi kendine ayakta durabiliyor.»

— «Sahi mi? Nerede?»

— «Orda, masanın altında.»

— «İyi ama, hâlâ dört ayak üzerinde emekliyor.» dedim.

— «Görürsün şimdi! Gel, Samat. Göster babana nasıl durduğunu. Gel oğlum, gel bana.»

Samat, anasının ne istediğini anlamıştı. Masanın altından emekliyerek çıktı. Ağzı kulaklarına varan bir gülücükle, yatağın bacağını tutarak ayağa kalktı ve bir dakika kaadr tombul, minik bacaklarımın üzerinde sallanarak durduktan sonra, yüzünde aynı yiğit gülümseme, kıç üstü yere oturuverdi. Koşarak kucağıma alıp, onun insana rahatlık veren bebek kokusunu içime çektim. Bu koku Asel kadar sevgiliydi benim için.

— «Dikkat et, İlyas, ezeceksin oğlanı!» Asel bebeği aldı benden. «Ne düşünüyorsun bakalım, oğlun hakkında. Hadi gel paltonu çıkar. Yakında koca herif olacak. O

zaman anası da başlıyacak çalışmaya. Her şey düzelecek, iyi olacak değil mi tatlı bebek? Ve sana bakacak!» Sonra, kederli bir gülümsemeyle bana döndü Asel. İşte o zaman bu bir kaç kelimenin içinde, kötü günlerin tüm ızdırabının saklı olduğunu anladım. Onun ruhunu ve kalbini buran acıları bir kaç kelimeyle döküvermişti. Rica, yalvarma, sitem ve umut vardı bu sözlerde. Ya ona her şeyi söylemeli, ya da hemen çekip gitmeliydim. Gitmek, daha iyiydi. Oysa karım kendini mutlu sanıyor ve en ufak bir şeyden şüphe bile etmiyordu. Ayağa kalktım.

— «Gidiyorum.» dedim.

Şaşkınca sordu: «Nereye? Bu gece de kalmıyacak mısın burda? Hiç olmazsa bir çay iç.»

— «İmkânsız. Gitmem lâzım.» diye mırıldandım. «Bu günlerde ne kadar meşgul olduğumuzu biliyorsun.»

Oysa, işin en ufak bir ilgisi yoktu bununla. Ertesi sabaha kadar serbesttim.

Kamyona bindiğim zaman yığılır gibi oturdum yerime ve uzun bir süre bu sefaletin acısıyla inliyerek, kontak anahtarı ile oynadım. Sonra yola çıkıp evimin ışıklı pencerelerini, gerilerde, çok gerilerde bıraktım. Köprüden sonraki geçide gledığim zaman, yoldan çıkarak, arabayı çalılıkların arasına sürüp motoru durdurdum. Niyetim, geceyi orada geçirmekti. Ana farları da söndürüp, bir sigara yakmak istediğim zaman, kutuda tek kibrit kaldığını gördüm. Küçük alev daha sigaramı yakamadan sönünce, sinirlenip, boş kutu ile paketi pencereden attım ve sonra koyun kürklü gocuğuma bürünerek kotluğun üzerine yattım.

İlerdeki soğuk dağların üzerine, kederli bir ay asılıydı. Dar boğazdan esen rüzgâr, arada sırada inler gibi sesler çıkarıyor ve kamyonun açık kapısını sallıyordu. Muntazam gıcırtılar çıkarıyordu kapı. Hayatımda hiç bir zaman bu andaki gibi, kendimi yalnız, insanlardan, evimden, dostlarım-

dan uzak ve ayrı hissetmemiştim. Ertesi sabah, depoya döner dönmez, Kadica ile olan ilişkilerimi kesmeye yemin ettim. Ondan özür dileyecek ve aramızda olanları unutmasını rica edecektim. Doğru ve namuslu bir davranıştı bu.

Oysa, kader benden başka türlü karar vermişti. Olayların bu kadar büyük bir hızla ters olacağını hiç bir zaman getirmemiştim aklıma. Ertesi gün eve döndüğüm zaman, kapıyı açık buldum ama, içerde kimseler yoktu. Evvelâ, Asel'in su veya odun almak için bir dakika dışarı çıktığını sandım. Oysa karma karışıktı oda. İnsanı ürperten, kara bir boşluk var'dı çevrede. Koşarak, Samat'ın yatağına gittim-boştu.

— «Asel.» diye mırıldandım, dehşetle. «Asel» diye cevap verdi duvarlar.

Dışarı fırlayıp, «Asel, Asel!» diye bağırmaya başladım.

Bir cevap gelmedi sesime. Komşulara, oradan benzin istasyonuna koştum ama kimsenin haberi yoktu bir şeyden. Bildikleri sadece, Asel'in bir gün evvel, bebeği bir arkadaşına bırakarak gittiği ve akşam geç vakit eve döndüğüydü. Acı gerçek, üzerime bindiğince. «Her şeyi öğrendi ve beni terketti.» diye titredim.

Tien Şan'ı, hayatımda o günkü kadar hızlı geçtiğimi hatırlamıyorum. Kafam da, ona ilk dönemeçte, yahut ondan sonraki geçitte yetişeceğim düşüncesi vardı. Bir kartal hızıyla geçiyordum yoldaki kamyonları. Sadece çamur yataklarında yavaşlıyor kamyonlara sürtünerek geçtikten sonra, ardında şoförlerin lânetleri ve küfürleri'i olduğu halde, yeniden yükleniyordum gaza. Aralıksız üç saat bu şekilde sürdüm arabayı. Sonunda radyatör'deki su kaynamaya başladı. Motor kapağının üzerindeki karı kürüdükten sonra, arabaya dönerek ihtiyat su tankını aldım. Radyatörden buhar fışkırıyor, motor yaralı bir at gibi titriyordu. Tam di-

reksiyonun başına dönerken, yolun aşağılarında, ardında bir treyler, Alibek'in kamyonunu gördüm. Gerçekten bir talih eseriydi bu. Her ne kadar Alibekle konuşmuyorsak bile, Asel'in onlarda olup olmadığını bana söyliyebilirdi. Yolun ortasına koşarak, ellerimi kaldırdım.

— «Hey, Alibek! Az durur musun?»

Arabay süren yardımcısı, soru dolu gözlerle Alibek'e baktı. Arkadaşımsa kaşlarını çatarak başka tarafa çevirdi başını. Kamyon, hızla gelip geçti yanımdan. Bana gelince, tepeden tırnağa kadar, toza, kara ve çamura bulanmış, ellerim hâlâ havada, yolun ortasında duruyordum. Beklemeliydim böyle bir şeyi. Kızmanın zamanı değildi artık. Asel'in, Alibek'lerde olmadığını anlamıştım. Bu ise, işleri daha da kötüleştiriyordu. Gidecek başka bir yeri olmadığı için, evine, ailesinin yanına dönmüştü. Peki ama, o eşiği nasıl atlamış, neler söylemişti onlara?

Hemen, oraya gitmeliydim.

Kamyonu elimden geldiği kadar çabuk boşaltıp, koşa koşa hareket dairesinde gittim, elimdeki kâğıtları vermek için. Kapının ağzında, Cantay'la çarpıştım - nasıl nefret ediyordum onun küstah ve yılışık sırıtmasından.

Küçük pencerenin önüne gelip, kâğıtları masanın üzerine bıraktığım zaman. Kadica, tuhaf bir şekilde baktı yüzüme. Bu bakışlarda korku, belki de suçluluk duygusu vardı.

— «Lütfen çabuk imza et.» dedim.

— «Bir şey mi oldu?»

— «Asel, evde yok. Gitmiş.»

Kül gibi oldu Kadica. «Oh! Hayır.» dedi. Sonra dudağını ısırarak ayağa kalktı: «Affet beni, İlyas! Affet beni. Hepsi benim kabahatim.»

— «Senin kabahatin ne? Anlat herşeyi.» Koşarak kapıdan içeri girdim.

— «Oluverdi işte. Açıklıyamam ki. Yemin ederim İlyas! Geçen akşam, bekçi gelip penceremi vurdu ve beni genç bir kadının görmek istediğini söyledi. O dakika anladım, Asel olduğunu. Evvelâ bir süre ses etmeden yüzüme baktıkta nsonra! «Doğru mu? diye sordu. Birden anlamadığım bir şey oldu bana: «Evet.» dedim. «Doğru, hepsi doğru söylenenlerin. Benimle beraber.» O zaman kaçtı. Ben masamın üzerine yığılarak deli gibi ağlamaya, «O benim, benim,» diye bağırmaya başladım. Gittiğini görmemiştim bile. Affet, İlyas.»

— «Bekle bir saniye. Nasıl öğrenmiş?»

— «Cantay'dan. Biliyorum, çünkü ona söylemekle, tehdit etti beni. Ne alçak, çürümüş bir adam olduğunu bilmiyor musun onun? Git bul onu, İlyas. Git bul onu, İlyas. Git bul. Yemin ederim bir daha yolunun üzerine çıkmıyacağım. Çekip gideceğim buradan.»

Uçar gibi gittim, kış bozkırının. Rüzgâr üzerinden. Donmuş toprağın rengi maviye çalıyordu. Rüzgâr kar tepelerinden toz gibi karları savuruyor, yersiz yurtsuz otları önüne katıp götürüyordu, ileri. Yapraksız meyva ağaçlarını ve kerpiç duvarlarını gördüm köyün. Koyu bir karaltı halindeydiler.

Arabayı, Asel'in evi yakınına çekip, bir sigara yaktım, sinirlerimi yatıştırmak için. Sonra, düdük çalmaya başladım. Asel değildi dışarı çıkan. Bir paltoya sarmalanmış anasıydı. Sakin bir sesle: «İyi geceler ana» dedim.

«Oh, demek gene sensin.» dedi gazap dolu bir sesle. «Bütün yaptıklarından. Sonra bir de bana ana demeye utanmadan cesaret ediyorsun demek. Serseri yılan seni. Kızımı iğfal ettikten başka bir de buraya gelebiliyorsun demek. Bütün hayatımızı berbat ettin.»

İhtiyar kadın, konuşmam için tek bir fırsat bile vermiyordu. Bildiği bütün kötü lâfları, peşpeşe sıralıyarak lanet-

liyordu beni. Komşular çığlıklarını işittiğinden, etrafımıza bir kalabalık toplanmaya başlamıştı.

— «Bas git hadi, seni tekmeleyip kovacak kimseleri çağırmadan. Şerefsiz bir şekilde defol ve gözlerim seni bir daha burda görmesin.» İhtiyar kadın, sırtındaki paltoyu yeer atarak, beni ite kaka, kamyona soktu.

Direksiyonun başına geçmekten başka, yapabileceğim hiç bir şey yoktu. Asel, dışarı çıkıp, benimle konuşmak istemedikten sonra, gitmem gerekiyordu. Kamyonun üzerine, taşlar, sopalar yağmaya başladı. Köyün çocukları uğurluyorlardı beni.

Gecenin geç saatlerine kadar, gölün kıyısında dolaştım. Üzerine ay vurmuş Issik-Kul huzursuzdu o gece. Homurdanıyor, dalgaları ile sahili dövüyordu... Her zaman sıcak olan göl, o gece soğuk ve düşmancaydı. Çevrilmiş bir sandalın üzerine oturdum. Sahile vuran dalgalar kızgınca çizmelerime vuruyor sonra pişman bir iç çekişle geri çekiliyorlardı.

Sonra, biri geldi ardından ve yumuşak elini, omuzuma koydu. Kadica'ydı.

Bir kaç gün sonra, Frunze'ye giderek, Anarkhay bozkırını otlak yapmak için deney çalışmaları yapan bir heyette iş bulduk. Ben şoför, Kadica'da ayak işçisi olarak çalışacaktı. İşte, onunla beraber yeni hayatımız böyle başlamış oldu.

Heyet, Anarkay bozkırının göbeğine, Balkas gölü bölgesine doğru yolculuk yapıyordu. Fikrimce ne kadar uzağa gidersek o kadar iyiydi benim için. Eğer insan geçmişle bağlarını koparacak olursa, bunu mümkün olduğu kadar temiz bir şekilde yapmalıdır.

Başlangıçta, kederimi çalışmakla boğmaya çabaladım. Ayrıca yapılacak sürüyle iş vardı. Heyette çalıştığım üç garip yıl, sonsuz bozkırın enine ve boyuna yolculuklar yap-

tık. Kuyular açıyor, yollar döşüyor, inşat malzeme depoları kuruyorduk. Anarkay, eskiden olduğu gibi vahşi bir bozkır değildir artık. Hani gündüz gözüyle o eş tepeler ve sonsuzluklar arasında yalnız bir adama yolunu kaybettirmez. O zamanlar büyümüş pelin otları arasında yol bulmak için insanın bozkıra alışması gerekirdi. Bugün ise sığır yetiştiricilerinin vatanı oldu. Güzel evleri, kültür merkezleri, her şeyi var. Hatta şimdi hububat ekip, saman stoku bile yapıyorlar. Bugün bile biz şoförler için sürüyle iş var oralarda. Ama ben geri geldim. Oradaki işin sertliğinden değil. Gelip geçici zorluklardı bunlar. Ayrıca ne ben, ne de Kadica çalışmaktan yılan kişiler değildik. Beraberce yaşıyor, birbirimizden hoşlanıyor ve hürmet ediyorduk. Ama ne olursa olsun, hürmet başka şeydir, aşk başka şey. Hatta taraflardan biri son derece aşık olur, diğeri bu sevgiden yoksun kalırsa, yaşanacak bir hayat değildir bu sanıyorum. İnsanın huyu böyleydi işte. Yahut benim yaratılışım bu şekildeydi. Daima bi eksikliği hissediyordum. Ve bu eksikliği ne iş, ne arkadaşlık ne de bir kadının sıcak ve içten sevgisi gideremiyordu. Kısa bir süre sonra, Asel'i bir kere daha aramadan karar verdiğim için pişman olmaya başladım. Anarkay'da geçirdiğim son altı ay içinde, Asel'e ve oğluma olan hasretim, dayanılır gibi değildi. Uyuyamıyordum bir türlü. Gözlerimin önünde, tombul bacakları üzerinde sallanarak gülümseyen. Samat'ın hayali vardı. Onun, o bebek kokusu, ömrümce hatırlıyacağım bir şey. Sevgili Tien Şan'ıma Issik-Kul'a ve tek aşkımı tanıdığım bozkıra dönmek istiyordum. Kadica hislerimi anlıyor ve bana karşı koymuyordu. Sonunda her ikimiz de artık beraber yaşıyamıyacağımızı anladık.

O yıl, bahar, çok erken geldi Anarkay'a. Kar çabucak eridi ve yeşile döndü dağlar. Bozkır canlanmaya başlamış, sıcağa ve ıslaklığa kollarını açmıştı. Hava geceleri ipincecik, gökyüzü yıldız doluydu.

Maçuna'nın yanındaki çadırımızdaydık. Uykusuz gecelerimden biriydi. Birden bozkırın o muazzam sessizliği içinden kulağıma çok uzaklardan bir tren düdüğünün sesi geldi. Bunun kulaklarıma kadar nasıl geldiği anlatılacak gibi değil. Bulunduğumuz yerden, tren yoluna on iki saat çekiyordu arabaylan. Bilmiyorum belki de hayal gücümdü sesi duyan. Ama her ne olursa olsun, yüreğimin atışı hızlanmıştı bir kere. Bana gitmemi söylüyordu.

— «Kadica gidiyorum ben.»

— «Evet, İlyas. Ayrılmamız lâzım.»

Ve ayrıldık. Kadica, Kuzey Kazakistanın bakış topraklarına gitti. Mutlu olmasını istiyordum onun. Günlerden bir gün, kendisinin bile haberi olmadığı gerçek erkeğini bulacağını umuyordum gizliden. İlk kocası düşündüğü gibi çıkmadığından mutlu olamamıştı. Aradığını ben de verememiştim ona. Eğer gerçek aşkı, bir kadını sevmeyi ve bir kadın tarafından sevilmeyi tatmasaydım, Kadica ile kalırdım. Ne bileyim? Kelimelerle anlatılamıyacak bir şeydir bu.

Trene kadar geçirdim onu. Sonra vagonun yanında koşmaya başladım, tren hızlandıkça. Ve ona son defa, «Mutlu ol Kadica, hakkımda çok kötü düşünme.» diyebildim.

Turnalar, Anarkay'ın güneyine uçuyorlardı. Bana gelince, ben kuzeye, Tien Şan dağlarına gidiyordum.

★

O bölgeye geldiğim zaman, ilk işim, Asel'in köyüne giden bir kamyon kollamak oldu. Kamyonun kasasında yolculuk ederken, kafamdan tüm düşünceleri silip atmaya uğraşıyordum. Hem sevinçliydim, hem de korkak. Asel'e ilk rastladığım yoldan gidiyorduk. Oysa artık bir köy yolu değil buralar. Çakıl dökülmüş üzerinde trafik, yol işaretleri, be-

ton köprüleri olan düzgün bir yoldu. Ama ben hâlâ eskisini özlüyordum. Arabamın çamura saplandığı yeri tanımanın imkânı olmadığı gibi, Aselin üzerine oturarak beni beklediği kayayı da göremedim.

Köye yaklaştığımız zaman, şoföre mahallinin saç damına vurdum.

— «Ne oldu?» diye sordu adam kafasını çıkararak.

— «Burada durur musun? İnmek istiyorum.»

— «Tarlanın ortasında mı? Yahu birazdan geliridik köye.»

— «Teşekkürler. Ama yürümek geldi içimden. Uzak da değil.» dedikten sonra yere atladım ve para uzattım şoföre.

— «Boş ver.» dedi, «Kendi meslekdaşlarımızdan para almayız.»

— «Nereden bildin şoför olduğumu?»

— «Tependen tırnağına kadar yazılı.»

— «Pekâlâ. Talihin açık olsun.»

Çekti gitti. Ve ben, yolun ortasında durup, cesaretimi toplamaya çalıştım. Sonra, titreyen ellerimle bir sigara tellendirdim. Derin nefesler aldım tütünden. «İşte geldim.» dedim yüksek sesle ve topuğumla ezdim sigarayı. Köye yürüdüm. Kalbim, kulak zarlarımı acıtacak bir gürültüyle atıyordu. Düşünebiliyor musun, kendi söylediklerimi işitmiyordum.

Farkedilir değişiklikler vardı köyde: Genişlemiş, büyümüş, yeni tahta damlı evler yapılmıştı. Damdan dama uzanan elektrik telleri çarpıyordu insanın gözüne. Kolhoz binasının önündeki direğe bir radyo hoparlörü asılmıştı. Küçükler acele ile okula koşuyordu. Daha yaşlı öğrencilerse, öğretmenlerinin yanında, tartışmalar yaparak yürümekteydi. Belki de bir zamanlar beni kovmak için ardımdan taş atan

küçükler bunların arasındaydılar. Evet, zaman hiç durmadan akımına devam ediyordu.

Adımlarımı sıklaştırdım. İşte, avlusundaki söğüt ağaçları ile, kerpiç bahçe duvarlı ev karşımdaydı. Nefeslenmek için durdum. Kanım, korkudan donup kalmıştı sanki. Bocalıyarak yürüyüp, kapıyı çaldın. Elinde okul çantası olan bir kız, koşarak dışarı çıktı. Bir zaman, bana dilini çıkaran küçük, kocaman okul öğrencisi olmuştu. Acelesi vardı. Bir süre, yüzüme baktı şaşkınca.

— «Evde kimse yok.»

— «Hiç kimse yok mu?»

— «Peki, Asel?» Bunu söylediğim zaman kupkuru olmuştu ağzım.

— «Hayır. Anam, kereste kampına ziyarete gitti. Babam da tarlada traktörlere su taşıyor.»

— «Kim? Asel mi?» dedi kız hayretle. «O gideli yıllar oldu.»

«Hiç geri gelmedi mi?»

— «Her yıl **cezde** ile gelir bir kere. Anam, iyi bir adam olduğunu söylüyor.»

Başka bir şey sormadım. Kız okuluna koştu, ben de geldiğim yoldan geriye döndüm.

Haber öylesine sersemleticiydi ki, ne evlendiği adamın adını, ne de oturdukları yeri soramamıştım. Ayrıca ne manası vardı sormanın? Oysa, Asel'in başka bir adam bulabileceği, hiç mi hiç gelmemişti aklıma. Ve şimdi bunu, kabul etmem gerekiyordu. Öyle ya, yıllar boyu dönmeni beklemenin ne manası vardı.

Bir kamyon bekleyip vakit kaybetmektense yürümeye karar verdim.

Yol gerçekten değişmişti. Muntazam ve sertti. Sadece, bozkırdı değişmeyen. Güz ekimi için sürülmüş toprak parçaları karaydılar. Daha açık renk olanlarının üzeri, ke-

silmiş saplarla örtülüydü ve bozkır, dağların eteklerinden başlayıp, dalgalana dalgalana, ta uzaklardaki Issik-Kul'un kıyılarına kadar uzanıyordu. Eriyen karlar toprağı çıplak ve ıslak bırakmıştı. Uzaktan, bahar ekimi için toprağı süren traktörlerin sesi geliyordu kulaklarıma.

Bölge merkezine geldiğim zaman, akşam olmuştu. Sabahleyin, kesin kararımı vermiştim bile. Motor deposunda yeniden başlıyacaktım çalışmaya. Her şey bitmiş her şeyi kaybetmiştim. Şu anda yaşamam için sadece çalışmam gerekiyordu. Gelecek, bir şeyler düşünürdü her halde...

Tien Şan yolu, her zamanki gibi vızır vızır işliyordu. Gittiğim yöne sürüylen kamyonlar gidiyordu ama, ben, çalıştığım deponun arablarından birini bekliyordum. Sonunda bir tanesi görününce, elimi kaldırdım.

Kamyon, beni geçtikten sonra, acı bir fren yaparak durdu. Bavulumu yüklendim. Şoför bana doğru geliyordu. Ermek'ti. Aynı alayda askerlik etmiştik. Araba kullanmasını öğretmiştim ona.

— «Tanımadın mı beni?» diye sordum.

— «Sen... Sen... İlyas çavuşsun be! İlyas Alibayef.» Sonunda hatırlamıştı.

— «Ta kendisi.» dedim acı bir gülümsemeyle: O bile beni tanımakta bu kadar güçlük çektiğine göre, bir hayli değişmiş olmalıydım.

Yola devam ederken, şuradan buradan, ordudaki eski günlerimizden konuşmaya başladık. Bana güç cevap verecegim sorular sormasından korkuyordum. Ama davranışlarından hiç bir şey bilmediği belliydi. Bu da büyük bir rahatlıktı benim için.

— «Ne zaman döndün memlekete?»

— «Bu işte iki yıldan beri çalışıyorum», dedi.

— «Alibek Canturin'in nerede olduğunu biliyor musun?»

— «Hayır. Benim zamanımdan evvel ayrılmış Pamir'lerde bir yerde baş makinist olarak çalıştığını duydum.»

— «Ne mutlu Alibeke'.» diye düşündüm. «İyi olmuş senin için dostum. Gerçek bir yiğitsin sen.» Demek istediği yere yarabilmişti. Mektupla, ulaştırma teknik okulunu bitirmeyi başarmıştı anlaşılan.

— «Atamanyolov, hâlâ müdür mü?»

— «Hayır. Yeni bir müdürümüz var. Beriki terfi edip, Bakanlığa tayin edildi.»

— «Beni işe alırlar mı dersin?»

— «Elbette. Neden almasınlar? Birinci sınıf sürücüsün sen. Az mı şey öğrettiler orduda sana. Unuttun mu?»

— «Evet, bir zamanlar öğrettilerdi.» dedim dişlerimin arasından. «Cantay'ı tanır mısın?»

— «Hayır. Bu ismi hiç işitmedim.»

— «Çok şey değişmiş depopda,» diye geçirdim içimden. Sonra sordum: «Treyler taşıyor musunuz geçidi aşarken?»

— «Elbette. Ama bu yükümüze bağlı.» dedi Ermek yavaşça. «İşler çoğalınca Treyler bağlıyoruz arabalara. Elimizde kuvvetli makineler var artık.»

Bu treylerin, bana nelere malolduğundan haberi bile yoktu.

Böylece eski depoma geldim. Ermek beni evine davet ederek karşılaşmamızın şerefine içki ikram etti ama, reddettim. Artık ağzıma koymuyordum içkiyi.

Depodakiler, oldukça iyi davrandılar bana. Bütün hikâyeyi bildikleri halde beni can sıkıcı sorularla rahatsız etmeyenlere karşı gerçekten teşekkür borçluyum. Şöyle düşünüyorlardı sanırım: İşte karşımızda, hayatın tadını başka yerlerde çıkarmayı denemiş bir adam var. Ama şimdi işini gayretle yaptığına göre, bu da bize yeter. Bırakalım olanlar geçmişte kalsın. Aslında ben de her şeyi unutmak için elim-

den geleni yapıyordum. Ulaştırma merkezinden hiç hız kesmeden geçiyor, bir zamanlar karım ve çocuğumla birlikte yaşadığım bu yere gelince sağıma soluma bakmıyordum. Sadece benzin almak için durmak zorunda kaldığım oluyordu. Oysa hiç bir şeyin faydası yoktu ve ne yapsam bir türlü aldatamıyordum kendimi.

Bir hayli olmuştu depoya geldiğimdenberi. Kamyonumu iyice tanıyordum artık. Bütün hızlarda, değişik yollarda denemiştim onu. Yani, işimi biliyordum.

O gün, Çin'den geri dönüyordum. Hiç bir düşünce yoktu kafamda. Sadece arabayı sürüyor, sigara içiyor ve etrafıma bakınıyordum. Güzel bir bahar günüydü. Çobanlar sürülerini yazlık otlaklara çıkarmaya başlamışlardı. Konakladıkları yerlerde ateşlerinin mavi dumanları yükseliyor, rüzgâr kişneyen huzursuz atların sesini kulaklarıma getiriyordu. Yolun yakınlarında koyun sürüleri vardı. Birden çocukluğumu hatırlayıp hafif kederlendim... Gölün kıyısına geldiğim zaman, yüreğime bir bıçak saplandı sanki. Kuğular vardı İssik-Kul'da.

Bahar mevsimi gölde ikinci defadır kuğuları görüyordum. Beyaz kuşlar, mavi suların üzerinde daireler çiziyordu. Hiç düşünmeden, tıpkı o gün gibi yoldan çıkarak, gölün kıyısına gittim.

Ah İssik-Kul, İssik-Kul'um. Benim bitmemiş türküm. Neden o günü, Asel'le buraya gelip kıyıda durduğum günü hatırlamıştım? Her şey aynıydı. Mavi, beyaz dalgalar elele, sarı sahilleri dövüyordu gene. Güneş uzaktaki dağların ardında batıyor, sular kırmızıya dönüyordu. Kuğular yorulmadan dairelerini çizerken bir yandan da sevinçli çığlıklar atıyordu. Sonra kanatlarını silkeleyerek suyun üzerinde kalkıp havalandılar. Her şey eskisinin aynıydı. Sadece, Asel yoktu yanımda. Neredeydin benim kırmızı baş örtülü, ince narin akçakavağım? Neredeydin?

Uzun bir süre, gölün kenarında kaldıktan sonra, depoya döndüm. Sinirlerim perişan olduğundan yeniden sarhoş oldum... Dinmek bilmez acımı, votkayla öldürmek için bir kere daha gittim meyhaneye Dışarı çıktığım zaman, vakit oldukça geçti. Karanlık gökyüzünü kara bulutlar kaplamıştı. Dar boğazdan kopan rüzgâr bir borudan fışkırırcasına esiyor, ağaçlara deliler gibi saldırıp, elektrik tellerini ulutuyor, yüzüme avuç avuç çakıl taşı atıyordu. Homurdanan göl kudurmuştu artık. Sonunda güçlükle misafirhaneye varıp, elbiselerimi bile çıkarmaya lüzum görmeden yattım.

Ertesi sabah, öylesine bitiktim ki, bütün çabalarıma rağmen yastıktan başımı kaldıramıyordum. Yarı yağmur, yarı kar ince bir serpinti vardı dışarda. Üç saat o vaziyette yattım. Gönlüm istemiyordu işe gitmeyi. Ve hayatımda ilk defa çalışmak, dertlerimin bir çözüm yolu olmaktan çıkmıştı. Ama sonra kendimden utanıp kalktım.

Çok ağır gidiyordu kamyon. Daha doğrusu ağır giden benim kafamdı. Üstelik berbattı hava. Rastladığım arabaların üzerinde kar olması, dağlara karın düştüğünün işaretiydi. Düşsün bakalım. İsterse tipi olsun ne umurumdaydı benim. Kendimi yitirmiştim bir kere. Artık gerisi vız gelirdi...

İğrenç bir halim vardı. Aynada yüzümü gördüğüm zaman midem bulandı: Şişmiş, ablak hasta bir surattı bu Sakallarım uzamıştı. Yolda, durup bir yerde yemek yemeliydim. Gün boyu ağzıma tek lokma atmadığım halde, aç hissetmiyordum kendimi. Daha fazla, bir içki istiyordu canım. Nasıl olduğunu bilirsin bu işin. İnsan bir kere başlamıya görsün, kesmesi zor olur ardından. İlk kadehten sonra, gerçekten iyi hissettim kendimi. Araba da neşelenmişti sanki. Daha hızlı gitmeye başladı. İkinci durakta büyük bardak votka içtim. Bir, bir daha. Artık yol altımdan uçup, gidiyor, cam silecekler gözlerimin önünde sağa sola gidiyor ben

direksiyona abanmış, çoktan sönmüş bir izmaritten nefesleri çekiştiriyor, sadece karşımdan hızla gelip geçen ve ön camımı çamura bulayan kamyonlara dikkat ediyordum. Gaza daha fazla yüklendim. Vakit geç olmaya başlamıştı. Karanlık, dağlarda yakaladı beni. Yıldızsız, insana sıkıntı veren bir geceydi. İçtiğim votka konuşmaya başlamıştı artık. Son derece yorgun hissediyordum kendimi. Gözlerimin önünde kara benekler uçuşuyor, bir perde gibi yolu kapıyordu. Havasızdı içerisi. Kusmak istiyordum. Daha evvel hiç böylesine sarhoş olmamıştım. Şakır şakır ter akıyordu yüzümden. Sanki ana farlarımdan çıkan çift ışığın üzerine binmiş seyahat ediyordum da, kamyon filan kullandığım yoktu. Işıkların bir binicisi olarak derinlere dalabilirdim. Işıklı bir geçit, sonra sert kayaların yüzüne tırmanan bir aydınlık. Her geçen dakika biraz daha bitkin hissediyordum kendimi. Ama durmadım. Zira bir kere ellerim gevşiyecek olursa, bütün kontrolümü kaybedecektim. Bunu kesinlikle biliyordum. Nerede olduğumu kesinlikle hatırlıyamıyorum. Geçitte bir yerlerdeydim. Ah, Dolon, Dolon, Tien Şan'ın koca devi. Gerçekten zorsundur sen. Hele gece vakti ve hele hele, sarhoş şoförler için.

Zorlamadan, titreşim yapan kamyon bir bayırı tırmandıktan sonra, yokus aşağı kapıp koyverdi kendini. Herşey dönmeye başlamıstı. Kara gökyüzü tepe taklak oldu sanki. Ellerim bana itaat etmiyordu artık. Bir anda kamyon bayırdan asağı uçtu. Tok bir gürültü çarpan maden sesi doldu kulaklarıma. Lâmbalar gökyüzünü gösterdiler bir kere. Sonra her şey kararıverdi. Kendimi kaybetmeden evvel: «Çarptım.» diye düşündüm.

Orada ne kadar yattığımı bilmiyorum. Tek hatırladığım, birden boğuk bir motor sesi duymam. Kulaklarım sanki pamukla tıkalıydı da ben güç işitiyordum. «Burada. Bir lâmba ver bana.» dedi ses. Eller, başımı, omuzlarımı ve göğsü-

mü yokladılar. «Yaşıyor ama, körkütük sarhoş.» dedi başka bir ses. «Yolu temizlememiz lâzım.»

— «Gel bakalım arkadaş. Kımıldan biraz, kamyonu yoldan çekmemiz lâzım.» diyen adam, hafifçe vurdu omuzuma.

İnliyerek başımı kaldırdım. Alnımdaki yaradan kan akıyordu yüzüme. Göğsümdeki bir ağırlık kalkmama engel oluyordu. Adam bir kibrit çakıp bana baktı. Sonra bir tane daha çaktı.

— «Fena, çok fena. Nasıl bu hale geldin delikanlı?» Karanlıktaki sesinden halime acıdığı belli oluyordu.

— «Arabanın hasarı büyük mü?» diye sordum kan tüküterek.

— «Pek değil. Sadece kayıp yolun üzerine savrulmuş.»

— «İyi öyleyse. Gideyim de yol kapanmasın.» Fena halde titreyen parmaklarımla kontak anahtarını çevirmeye uğraştım.

— «Gel bakalım buraya.» diye adam kuvvetlice omuzlarımı kavradı. «Yeteri kadar hasar yaptın. Hadi gel. Bu gece benim evimde kalırsın, yarın bir şeyler düşünürüz.»

İki adam, kollarımdan tutarak dışarı çıkardılar.

— «Kemal, kamyonu yolun kenarına çek. Sonra gelir icabına bakarız.»

Beni omuzuna yaslıyarak, yürümeye başladı. Karanlıkta nereye gittiğimizin farkında değildim. Uzun bir yürüyüşten sonra, adamın evine geldik. Kapıdan girmeme yardım etti. Ön odada bir parafin lâmbası yanıyordu. Ev sahibim beni bir iskemleye oturtturarak, kürkümün düğmelerini açmaya başladı. Yüzüne baktığım zaman, hatırladım. Baytemir'di bu. Bir vakitler kamyonunu bağlayıp Dolon geçidini aşırdığım adam. Durumumdan utandığım halde, onu görüdüğüme sevinmiştim. Ağzını açıp hem özür dilemek, hem de teşekkür etmek üzereydim ki arkamda, yere düşen

odunların sesini duydum ve dönüp baktım. Büyük bir gayretle, ağır ağır ayağa kalktım. Sanki taşıması ağır bir yük, omuzlarıma binmiş beni bastırıyordu. Kapının eşiğinde, ayaklarının dibine saçılmış odunlarla Asel duruyordu. Garip bir gerginlikle durmuş, aptalca suratıma bakıyordu.

— «Neden... Niçin...» diye mırıldandı.

«Asel» diye bağıracaktım ama, gözlerinde öylesine yasaklayıcı bir anlam vardı ki, tek ses çıkaramadım. Korkunç bir utançla başımı eğdim önüme. Tarifsiz bir sessizlik anıydı. Baytemir bozdu bunu. Beni yerime oturttuktan sonra, sakin bir sesle Asel'le konuştu:

— «Bir şey değil, Asel. Bu kamyon sürücüsü ufak bir kaza geçirdi. İstirahate ihtiyacı var... Biraz tentirdüyot getiriver lütfen.»

— «Tentirdüyot mu? Komşular almışlardı ama, gidip getireyim.» dedi sinirli bir sesle ve sonra acele ile kapıdan çıktı.

Kımıldamadan, konuşmadan, öylece oturuyordum. Sarhoşluğum geçmişti. Ayılmıştım darbenin tesiriyle. Şakaklarım atıyordu.

Alnımdaki yaralayı muayene eden Baytemir, «Evvelâ yarayı yıkamamız lâzım.» dedi ve bir kova alarak dışarı çıktı. Üzerinde dondan başka bir şey bulunmayan, çıplak ayaklı bir çocuk uzattı kafasını kapıdan. Merakla bakıyordu yüzüme. Hemen tanıdım. Nasıl olduğunu açıklıyamam ki. Belki de yüreğimdi bana bunu söyliyen.

Zorlukla, «Samat.» diye fısıldıyarak kollarımı uzattım oğluma. Aynı anda içeri giren Baytemir, korkuyla irkildi. Neden bilmiyorum. Oğlana ismiyle hitab ettiğimi duymuş olmasından korktum. İş üstünde yakalanan bir hırsız gibi hissediyordum kendimi. Aşkınlıkla alnımdaki yaralayı tutup, sordum.

— «Oğlun mu?»

Böyle sormaya neydi beni zorlıyan. Bu gün bile kendimi affedemiyorum.

— «Evet.» dedi Baytemir. «Oğlum.» Bir ev sahibinin konukseverliği vardı sesinde. Sonra kovayı bırakarak, küçüğü kucağına aldı. «Elbette oğlum benim. Öz ve öz oğlum. Öyle değil mi, Samat?» Sonra öperek, bıyıkları ile gerdanını gıdıkladı küçüğün. «Neden uyumadın bakalım? Meraklı sıpam benim. Gelip olan bitenleri görmek istedin, değil mi? Haydi bakalım, yatağa!»

— «Annem nerde.» dedi Samat.

— «Şimdi gelecek. Hah geldi bile. Hadi bakalım evlât.»

Asel, koşarak girmişti odaya. Şüpheli gözlerle halimize baktı. Sonra şişeyi adama verip, çocuğu kucaklıyarak, hiç bir lâf söylemeden içeri odaya gitti.

Baytemir, ıslak havluyla yüzümdeki kanları sildi.

— «Sakın haykırayım deme.» diye gülümsedi yaraya tentirdüyot sürerken. «Aslında bu yaptığının başına işler açması lâzım ama, misafirimizsin. Onun için, boş ver. Bize biraz çay verir misin Asel?»

— «Bir dakika.»

Baytemir, halının üzerine bir örtü serip yastık attı yere.

— «Otur da, rahat et.»

— «Teşekkür ederim, benim için rahatsız olmayın.» diye mırıldandım.

Korkunç bir kabustu bu. Görünmiyen bir el yüreğimi sıkıyor, nefes bile aldırmıyordu bana. Korkudan sinirlerim yay gibi gerilmişti. Neden doğmuştum? Ne işim vardı bu yer yüzünde?

— «Haydi otur da evinde hisset kendini.» diye ısrar etti, Baytemir.

Asel içeri girdiği zaman, bizden tarafa bakmamaya

gayret ederek, Semaver'i avluya çıkardı.

— «Gelip yardım edeyim sana.» dedi Baytemir kadının ardından. Gitmek için ayağa kalktı ama, tam o sırada, Samat koşarak odaya girmişti. Hiç de niyetli değildi küçük oğlan uyumaya.

Baytemir, sevgi dolu bir sesle sordu. «Şimdi ne istiyorsun, Samat?»

— «Amca, sen filimden mi çıktın?» Bunu büyük bir ciddiyetle soran oğlum, beni daha iyi görebilmek için, yanıma yaklaştı.

Demek istediğini tahmin etmiştim. Aynı şeyi, Baytemir de anlamış olacak ki, kahkalarla gülmeye başladı.

— «Hay küçük budala.» Baytemir, oğlanın önünde iki kat oluyordu gülmekten. «Gerçekten rezilin tekisin.» Sonra bana döndü:? Sinemaya gittiğimiz zaman onu da alıyoruz.»

— «Evet,» dedim, «Doğruca filimden çıkıp geldim ben.» Şakaya katılmıştım.

Samat kaşlarını çattı.

— «Doğru söylemiyorsun.»

— «Neden doğru söylemiyorum?»

— «Çünkü, kavga ettiğin kılıcın yok yanında.»

— «Evde bıraktım.»

— «Bana gösterir misin? Yarın göster bana.»

— «Gösteririm. Gel bakayım buraya. Adın, Samat, değil mi?»

— «Evet. Ya seninki?»

— «Benimki,» duraladım. «Benim adım... İlyas amca.» Kelimeler boğazıma tıkanıyordu.

— «Hadi, yatağa, Samat. Vakit geç oldu.»

— «Ne olur biraz daha kalayım, baba.»

— «Pekalâ, kal bakalım. Gidip çayı getirelim şimdi.» Samat, yanıma gelip durdu. Elini okşadım. Bana ben-

ziyordu. Hem de o kadar çok benziyordu ki. Elleri de benimkiler gibiydi. Hele gülmesi...

Oğlumla bir konuşma konusu açmak için sordum. «Söyle bakalm büyüyünce ne olmak istiyorsun?»

— «Kamyon şoförü.»

— «Arabaya binmek hoşuna gidiyor mu?»

— «Çok ,çok hoşuma gidiyor ama... Elimi kaldırdığım zaman kimse durup beni almıyor ki.»

— «Yarın gezdiririm, seni. İster misin?»

— «Ben de sana aşık kemiklerinden veririm.» deyip, koşarak odadan çıktı.

Aviudaki semaverin bacasından, alevden diller çıkıyordu. Baytemir'le Asel yavaş sesle konuşuyorlardı.

Samat, aşık kemiklerini sakladığı, keçi derisinden bir keseyle geri döndü.

Soluk renklerle boyanmış servetini önüme sererek: «İstediğini seç bakalım.» dedi.

Hatıra diye bir tane almak istiyordum ama, cesaret edemedim. Bir tekmeyle açılan kapıdan içeri, elinde dumanları tüten Semaver'le, Baytemir girdi. Asel arkasındaydı. Baytemir yere alçak bir masa yerleştirip, örtü serdi. Asel çay yapıyordu o sırada. Samat'la beraber kemikleri keseye doldurduk.

— «Bakıyorum, servetini saçıp savuruyorsun gene. Seni gidi seni küçük kabadayı.» Hafifçe kulağını çekti oğlanın.

Çay hazırdı. Hep birlikte oturduk. Asel ve ben sanki hiç karşılaşmamış gibi davranıyorduk, birbirimize. Her ikimiz de serin kanlı olmaya çalıştığımızdan, çoğu zaman hiç konuşma geçmiyordu aramızda. Samat, Baytemirin kucağına tırmanmış, adamın, kafasını sağa sola çeviriyordu.

— «Ay, baba bıyığın diken gibi batıyor.» diye şikâ-

yet etti, Samat. Ama gene de, Baytemir'i rahat bırakmıyor, yüzünü adamın bıyıklarına sürüyordu.

Onlara o kadar yakın olmak çok zordu benim için. Evlâdımı istediğim gibi çağıramıyor, onun başka bir adama, baba demesini işitmek zorunda kalıyordum. Kolay değildi sevgili, biricik Asel'imin yanımda olduğunu düşünmemek. Artık onun gözlerinin içine bakmak bile hakkım değildi. Nasıl olup da gelmişti buralara kadar? Bu adamı, sevip de mi evlenmişti? Beni hiç tanır görünmediği ve bana tüm bir yabancı gibi davrandığından, sorup soruşturup bir şey öğrenmeme de imkân yoktu. O kadar mı nefret ediyordu benden? Ya Baytemir? Onun en ufak bir şüphesi yok muydu? Farketmemiş miydi, Samat'ın ne kadar bana benzediğini? Neden, arabasını çektiğim zamandan hiç bahsetmiyordu? Yoksa gerçekten unutmuş muydu?

Gece için hazırlık yapıldığı zaman daha da sefil hissettim kendimi. Halıya serili olan sahra battaniyesinin üzerine yatak yapmışlardı benim için. Lâmba iyice kısıktı. Uzanıp, yüzümü duvardan tarafa döndüm. Asel yemek artıklarını temizliyordu.

Baytemir, yatak odasından, yavaşça, seslendi. «Asel.»

Kadın, kapıya gitti.

— «Gömleğini yıkayıver olur mu?»

Asel, kanlanmış gömleğimi alıp yıkamaya başladı. Sonra birden elindeki işi bırakarak, yatak odasına girdi.

— «Radyatörün suyunu boşalttın mı?» dediğini işittim yavaş sesle. «Donabilir...»

— «Kemal, yaptı o işi.» diye Baytemir aynı yavaş sesle cevap verdi. «Kamyonda fazla bir hasar yok. Ama yarın gidip gündüz gözüyle bakacağız.»

Ben, suyu unutmuştum bile. O anda aklımda motor filân yoktu.

Asel, gömleğimi yıkayıp, kuruması için, ocağın üzerine

astıktan sonra, derin derin içini çekip lâmbayı üfledi ve yatak odasına girdi.

Karanlklara gömülmüştü ev. O gece hiç birimizin uyumadığını biliyorum. Her birimiz, kendi düşünceleri ile başbaşaydı. Baytemir, Samat'ı koynuna almış, sevgi dolu bir sesle konuşuyor, tekmeliyerek üzerini açan oğlanın üzerini örtüyordu. Kulağıma kadar geliyordu sesler. Ara sıra, işitilir bir şekilde, içini çekiyordu, Asel. Karanlıkta, yaşlarla dolu duru gözlerini görüyordum sanki. Ne düşünüyordu acaba? Kim vardı o anda düşüncelerinde? Üçümüz bir aradaydık yeniden. Acaba tıpkı benim gibi, onun da hatıraları canlanıyor, bizi birbirimize bağlıyan, tatlı, acı olayları düşünüyor muydu? Kendisi erişemiyeceğim bir uzaklıkta olduğu gibi, düşünceleri de aynı uzaklıktaydılar. Asel değişmiş, gözleri de değişmişti. Bunlar artık, inanç dolu, masum pırıl pırıl parlıyan gözler değildiler. Bir sertlik gelmişti bir şüphecilik vardı bu gözlerde. Ama gene de benim Asel'im, benim tatlı akçakavağımdı. Her hareketi, söylediği her kelime, aziz ve kıymetliydi benim için. Her zamankinden daha pişman, daha yıkık hissettim kendimi. Yastığın bir ucunu ısırıp, bütün gece gözümü kırpmadan öyle yattım.

Pencereden; geçen karanlık bulutların arasına, dalıp çıkan ,ayı seyrediyordum.

Ertesi sabah, Asel ile Baytemir çok erken kalktılar. Ev işlerini görmek için avluya çıktıkları zaman, ben de kalkıp giyindim. Gitmek zamanı gelmişti artık. Ayaklarımın ucuna basarak, Samat'ın yanına gidip öptüm onu ve kaçar gibi çıktım odadan.

Avluda. Asel, büyük bir tencereye su dolduruyor, Baytemir de odun kırıyordu. Beraberce arabayı bıraktığımız yere gittik. Yol boyu sigara içmiş, tek kelime konuşmamıştık.

Yol dirkelerine çarpmış, bir kaç tanesini devirmiştim

beton altlıkları ile birlikte. Kamyonun bir farı kırılmış, çamurluğu ve tamponu ezilmiş, tekerlerinden biri kırılmıştı. Bütün zarar ziyan bundan ibaretti. Alet olarak elimizdeki çekiç ve kol demiriyle, elimizden geldiği kadar tamir ettik. Ondan sonra yapacağımız gerçekten güçtü. Tahmin ettiğimiz gibi motor donmuşu. Yağ kutusunu ısıtmak için üstüpü yaktık ve motoru harekete geçirebilmek amacıyla kol demirini birlikte çevirmeye başladık. Omuzlarımız birbirine değiyor, aynı kurmayı çevirmekten avuç içlerimiz ısınıyor, birbirimizin yüzüne ses veriyor, aynı gaye için çalışıp, belki de aynı şeyleri düşünüyorduk.

Oysa, makine bizimle iş birliği etmek istemiyordu. Soluğumuz kesildi yorgunluktan. Asel iki kova sıcak su getirip, tek bir kelime söylemeden, ayaklarımın dibine bıraktı ve kenara çekilip durdu. Suyu boşalttım, radyatörü. Baytemir ile birlikte, kolu yeniden çevirmeye başladık. Bir, bir daha. Nihayet, öksürdü motor. Hemen içeri girdim. Artık çalışıyordu ama tekliyordu da ara sıra. Baytemir, bujilere bakmak için motor kaputunu açtı. O anda Samat, paltosunun etekleri yel yaparak koşarak yanımıza geldi. Can atıyordu arabaya binmek için. Asel oğlanı yakalayıp, kolunu bırakmadı. Arabanın yanında duruyordu her ikisi, ve sevgilim bana öylesine acı sitem dolu ve kederle baktı ki, o anda yaptığım hatayı tamir etmek, onları geri kazanmak için her şeyi yapabilirdim.

— «Asel.» dedim, açık kapıdan eğilerek. «Al çocuğu da atla içeri. Seni ilk seferki gibi alıp götüreyim. Ebediyyen götüreyim bu sefer. Yalvarırım, Asel.»

Aralıksız yalvarıyordum. Motorun gürültüsü sesimi boğduğundan, Baytemir işitmiyordu söylediklerimi.

Hiç bir şey söylemedi, Asel. Gözleri dolduğu için, başka bir tarafa bakıp olmaz der gibi başını salladı.

— «Gel anne, biraz gezmeye gidelim.» diye Samat ağ-

ayıp, anasının kolunu çekerek yalvarıyordu. Basi önde, bir kere bile arkasına bakmadan çekip gitti. Samat eve gitmek istemiyor, anasının elinden kurtulup geriye dönmek için çırpınıyordu.

Baytemir, kaputu vurarak kapattıktan sonra, pencereden çekici uzattı. «Hazır mısın?» Gaza basıp gittim.

Gece direksiyonun başında, gene dağlarda, gene yollardaydım - kamyonum beni taşıyordu ya, üzülmenin ne manası vardı...

İşte, oğlumla karımı yeniden bu şekilde buldum. Bu şekilde buluşup, bu şekilde ayrıldık. Sınıra gidip gelene kadar hep bunu düşündüm. Umutsuz hayallerim yiyip bitirmişti beni... Bu sefer gerçekten çekip gitmeliydim, hem de bir daha dönmemecesine. Artık oralarda kalmamın imkânı kalmamıştı.

Depoya dönerken, bunu iyice düşünüp taşınmış ve kesinlikle kararımı vermiştim. Yol bakım atölyelerine kıvrılan kavşakta, Samat'ın küçük bir kız ve oğlanla oynadığını gördüm. Ufak taşlardan duvarlar yapıyordu. Çocuklar **taşkargon** adını verirler bu oyuna. Belki onları daha evvel oynarken görmüştüm. Yani öz oğlumun önünden geçmiştim defalarca onu tanımadan... Durdum.

— «Merhaba, Samat,» diye bağırdım. Şöyle bir görmek istiyordum onu. Üçü birden koşarak kamyonun yanına geldiler.

«Bizi gezdirmeye mi geldin amca?» diye, Samat, sordu.

— «Elbette, şöyle ufak bir tur atalım bakalım.»

Küçükler, içeri doluştular.

— «Bu amca, bizim arkadaşımız.» diye Samat arkadaşlarına bağırdı.

Çok kısa bir yolculuktu ama, ben çocuklardan, kat be kat daha mutlu ve sevinçli olmuştum.

— Haydi bakalım, doğru eve.» dedim, kapıyı açtıktan sonra. Hepsi atladılar. Ben de inip, Samat'ı tuttum.

— «Dur, Samat. Sana bir şey söylemek istiyorum.»

Kucağıma alıp, başımın üzerine kaldırdım ve sonra uzun uzun baktım oğlumun yüzüne. Yere indirmeden evvel de kucaklayıp öptüm.

— «Kılıç nerde, amca? Getirdin mi?» Samat, unutmamıştı demek.

— «Gördün mü ne ayıp ettim şimdi? Unuttum. Ama söz veriyorum, gelecek sefer gelirken getiririm.»

— «Unutmazsın, değil mi amca? Biz hep burda oynarız.»

— «İyi, haydi git arkadaşlarının yanına.»

Depoya döner dönmez; marangozhaneye gidip, üç tane tahta kılıç yaptım. Ve ertesi gün yanıma aldım oyuncakları.

Üç küçük, aynı yerde yolumu bekliyordu. Yeniden gezdirdim onları ve böylece oğlumla arkadaşları arasında bir dostluk kurdum. Gelişimi gördükleri zaman üçü birden yolun kenarına kadar yuvarlana yuvarlana koşuyor, bir yandan da, «Bizim kamyon... Bizim kamyon geliyor.» diye bağırıyorlardı.

Yeniden hayat bulmuştum sanki. İnsan gibi hissetmeye başladım kendimi. Günlük yolculuklarıma tüy gibi hafif bir yürek, yepyeni hislerle başlamıştım. Yolun üzerinde oğlumun beni bəklediğini biliyordum. Bir kaç dakika olsa bile, arabada, yanımda oturuyordu. Artık tek önem verdiğim şey, oraya vaktinde yetişmekti. Yolu öylesine hesaplıyordum ki, geçidi daima gündüz aşıyordum. Bahardı, günler güzel geçiyor, çocuklar dışarda oynuyorlar ve ben de onları istediğim gibi görebiliyordum. Tarif edilemiyecek kadar mutluydum. Sadece bu kısa buluşmalar için yaşamaya başlamıştım artık. Ara sıra kısa bir paniğe de kapıldığım

oluyordu. Acaba, Asel ile Baytemir, oğlumu gezdirdiğimi biliyorlar mıydı? Bilip bilmeseler bile, belki Samat'ın beni görmesini yasaklarlardı. Belki de yol kenarında oynamasına izin vermezlerdi... Son derece korkuyordum böyle bir ihtimalden ve içimden gece gündüz, Asel ile Baytemir'e bu kısa mutluluğu elimden almamaları için dua ediyordum. Ama bir gün korktuğum başıma geldi...

Bir Mayıs yaklaşıyordu. Oğluma bir hediye almaya karar verdim. Oyuncak bir kamyondu bu ve kurulabiliyordu. O sabah depoda işim olduğu için, yola daha geç çıkabildim. Kaybettiğim zamanı yolda kapamaya uğraşıyordum; Belki de o kadar sinirli olmama sebep buydu. Belki de sebepsiz yere üzülüp telâş ediyordum.Az bir yolum kaldığı zaman, paketi yanıma koyup, Samat'ın nasıl sevineceğini düşünmeye başladım. Elbette ki çok daha iyi oyuncakları vardı ama - bu özel bir hediyeydi. Bu bir kamyon şoförü arkadaştan, büyüyünce, tıpkı onun gibi kamyon şoförü olmak istiyen küçük bir oğlana verilen hediyeydi. Nasılsa o gün, Samat, yolun kenarında oynamıyordu. Arkadaşları koşarak yanıma geldiler.

— «Samat nerde?»

— «Evinde. Hasta.» diye cevap verdi oğlan.

— «Hasta mı?»

— «Hayır, hiç de hasta değil.» dedi küçük kız gönüllüce. Bilgiç bakışlarla gözlerini yüzüme dikti. «Annesi artık burda oynamasına izin vermiyor.»

— İyi ama, sebebi ne?»

— «Sebebini bilmiyorum. Sadece burda oynamasına izin yok.»

Olanlar olmuştu. Bitmişti herşey.

— «Al bunu, Samat'a ver,» dedim küçük oğlana ve paketi uzattım. Sonra fikrimi değiştirdim. «Yahut boş ver.»

diyerek geri aldım. Yıkılmış bir vaziyette, kamyonun yanına geldim.

— «Amca neden bizi gezmeye götürmüyorsun?»

— «Amca hasta.» dedi küçük kız.

O söyledi bunu. Hayatımda böylesine hasta ve yıkık olmamıştım. Asel bana karşı nasıl bu kadar sert olabilirdi? Pekalâ, ona rezil bir koca olmuştum ama merhamet dahi olsun, beraber geçirdiğimiz günlerden hiç bir his kalmamış mıydı geriye?. Hayır. İnanamazdım buna. Sebep Asel olamazdı. Muhakkak başka bir şey vardı ardında. Ama neydi bu? Nasıl öğrenebilirdim? Kendimi Samat'ın gerçekten hasta olduğuna inandırdım. Onun küçük arkadaşına inanmamak için hiç bir sebep yoktu. Onun hastalığına öylesine emindim ki, korkunç bir sahne geldi gözlerimin önüne. Samat koma halinde yatakta yatıyor, kendisini oradan oraya atıyordu. Ya yardıma ihtiyacı varsa? Ya ilâç almak gerekliyse? Ya onu hastahaneye götürecek arabaları yoksa? Herşeyden evvel şehrin göbeğinde değil, dağ başında yaşıyorlardı. Meraktan deli olacaktım. Belirli bir plânım olmadan deli gibi geri döndüm. Tek bir şey vardı kafamda. Oğlumu bir an evvel görebilmek... Onu göreceğime inanmak istiyordum. Yüreğim bana, görebileceğimi söylüyordu. Kötü talih bu ya tam o sırada benzinim bitti ve istasyona girdim...

İlyas sustu. Kızaran yüzünü eliyle ovuşturduktan sonra, kederle derin derin için çekip, pencereyi sonuna kadar açtı ve ardı arkası kesilmeyen sigaralarından birini tellendirdi.

Vakit, gece yarısını çoktan geçmişti. Her halde bizden başka trendeki bütün yolcular uykuya dalmıştılar. Çelik tekerlekler tükenmez türküsünü söylüyordu. Açık pencereden baktığım zaman, yaz gecesinin ağarmaya başladığını gördüm. Küçük istasyonları, ışıkları hızla gelip geçiyor, lokomotif devamlı olarak homurduyordu.

— «İşte bu anlattığım, seni gördüğüm gün olmuştu: agai ve ben seni yanıma almayı reddettim. Şimdi nedenini biliyorsun artık.» Sonra aklına gelen bir şeye, acı acı gülümsedi adam. «Seni benzin istasyonunda bıraktım ama, sonra sen, bir Pobeda ile beni geçtin... Gördüm yanımdan geçerken... Neyse geri döndüm kamyonumla. Yüreğim beni aldatmamıştı. Samat yol kenarında bekliyordu. Beni görünce yolun ortasına çıkıp, avaz avaz, «Amca şoför amca,» diye bağırmaya başladı.

Tam sıhhattaydı küçük oğlum. Nasıl da rahatlamıştım, Tanrım. Öylesine sevinçliydim ki, bütün dünyayı kucaklıyabilirdim o anda. Arabayı durdurup ona doğru koştum.

— «Gerçekten hasta değilsin, değil mi?»

— «Hayır anam izin vermedi. Seninle bir daha gezmeye gitmememi söyledi. O zaman ben de ağladım.» dedi, Samat.

— «Peki şimdi gelmene nasıl izin verdi?»

— «Çünkü babam, eğer birisi bizi gezdirmek istrese, bırak gezdirsin.» dedi.

— «Dedi mi bunu?»

— «Ben de ona şoför olacağımı söyledim...»

— «Elbette olacaksın. Hem de çok iyi bir şoför. Bak sana ne getirdim.» Oyuncağı çıkardım. «Gördün mü, bir kamyon. Küçük şoförlere göre, tam.»

Samat'ın yüzü pırıl pırıl oldu sevinçten.

— «Seninle her zaman gezeceğim değil mi, amca? Her zaman.» Gözlerinde bir yalvarma vardı.

— «Elbette gezeceksin.» diyerek temin ettim onu. «Bir mayıs günü benimle şehre gelir misin? Arabayı bayraklarla süsleriz. Sonra eve getiririm seni.»

Ona bunları neden söylediğimi, şimdi burada açıklamak çok güç. Ne hakkım vardı böyle bir şey söylemeye?

Ama o zaman böyle olacağına inanmıştım. Hepsi bu kadar değil. Daha da ileri gittim.

— «Eğer istersen her zaman benim yanımda kalabilirsin.» dedim büyük bir ciddiyetle. «Arabada otururuz. Seni bütün yolculuklarımda yanıma alırım. Bir daha hiç ayrılmam senden. Gelmek ister misin?»

— «Elbette,» dedi sevinçle. «Hemen şimdi gidelim, amca.»

İnsan hayatında öyle anlar vardır ki, büyük bir insana aynen çocuk gibi sorumsuz hareketler yaptırır. Arabaya bindik. Kontak'ı açıp, marşa bastım. Samat, deliye dönmüştü sevinçten. Boynuma sarılıyor, eteklerimi çekiyor, zıp zıp sıçrıyordu koltuğun üzerinde. Hareket ettik. Samat daha da mutlandı. Gülüyor, gevezelik ediyor, direksiyon hakkında, alet tablosu üzerine lâflar ediyor, beni de kendisi ile birlikte güldürüyordu. Birden kafama bir balyoz yemiş gibi kendime geldim. Ne yapıyordum ben? Aklımı mı kaçırmıştım? Yavaşladım ama, Samat durmama izin vermedi.

— «Daha hızlı.» diye yalvardı, «Daha hızlı, amca.» Yüreğim bu yalvarışla gözleri pırıldayan küçüğü reddetmeye el vermedi... Gaza basıp hızlandırdım kamyonu. Tam bu sırada yolun üzerinde çalışan bir silindir gördüm. Makine bizden tarafa dönünce, Baytemir'i tanıdım. Yolun üzerindeki bir çukuru tamir ediyordu. Onu görmemle kendime geldim. Durmak istiyordum ama fazla ileri gitmiş durumdaydım. Samat'ı fazla uzaklaştırmıştım evinden. Nasıl açıklıyabilirdim bunu. Direksiyonun üzerine abanıp, ok gibi geçtim. Baytemir görmedi bizi. Başını bile kaldırmadı işinden. Öyle ya, her dakika sürüyle araba geçiyordu yanından. Oysa. Samat görmüştü.

— «Babam orda. Hadi babamı da alalım, olur mu amca? Dur da çağırayım onu.»

Durmadım. Nasıl durabilir, ona ne söylerdim? Samat

bakmak için pencereden uzanınca, birden korktu. Avaz avaz ağlamaya başladı. Göz yaşları sicim gibi iniyordu yanaklarından: «Babamı isterim! Bırak beni ineyim! Durdur arabayı! Gitmek istemiyorum! Annee-ciğim!»

Yavaşladım ve yolun dönemecindeki bir kayanın dibinde durdum.

— «Ağlama, Samat.» dedim, «Yalvarırım ağlama. Şimdi geri götürürüm seni. Yalnız yalvarırım ağlama.»

Onu teskin etmek istiyordum ama, öylesine korkmuştu ki, bir türlü dinlemiyordu söylediklerimi.

— «Seninle gelmek istemiyorum. Babama gitmek istiyorum. Bırak çıkayım! Babamı istiyorum.» diye bağırıyor, küçücük yumrukları ile kapıya vuruyordu. «Aç kapıyı, Bırak beni, babama gideceğim.»

Ne korkunç şeydi olanlar.

— «Yalvarırım ağlama, Samat. Şimdi açarım kapıyı. Yalnız sen ağlama. Ben götürürüm seni babana. Haydi gel gidelim.

Arabadan atlıyarak koşmaya başladı. Bağıra bağıra ağlıyordu. Yetişip tuttum.

— «Bekle biraz. Sil şu gözlerinin yaşını hele. Ağlamamalısın. Yalvarırım sevgili yavrum, ağlama. Hey! Bak küçük kamyonun burda. Unuttun mu?» Oyuncağı alıp titreyen ellerimle kurdum. «Bak senden tarafa geliyor. Hadi yakala!» Küçük kamyon bir taşa çarparak devrildi ve yol kenarındaki hendeğe düştü.

— «Bakmak istemiyorum.» diye, Samat her zamankinden yüksek sesle bağırdı ve koşarak kaçmaya başladı.

— «Bekle, Samat. Ağlama!» Boğazıma bir şeyler tıkanmıştı. Arkasından koşmaya başladım. «Bekle! Ben senin... Ben senin Biliyorsun işte...» Oysa bir türlü tamamlıyamıyordum cümlemi.

Samat gittikçe uzaklaşıyordu. Dönemeci döndü ve

kaybcldu. Oraya kadar arkasından gittim ama, dönemece gelince durdum.

Onun, Baytemir'e koşup sarılmasını seyrettim. Baytemi çömelip, sarıldı oğlana. Samat kollarını adamın boynuna dolayıp korkuyla benden tarafa baktı.

Baytemir, elindeki tırmığı omuzuna koyup, elinden tuttu, Samat'ın ve birlikte yolun aşağısına doğru yürümeye başladılar büyük adamla küçük çocuk.

Kayaya sarılıp, uzun bir süre durdum orada. Sonra kamyonumun yanına gittim. Tekerlekleri havaya kalkmış oyuncak kamyonun yanında durdum bir süre. Yüzümden aşağı yuvarlanan yaşları hissediyordum. «İşte böyle.» dedim kamyonuma ve motor kaputunu okşadım. Sıcaktı. Bu sıcaklıkta bir sevgi vardı benim için. Ve eski kamyonum, orada, dilsiz bir şahit gibi oğlumu son görüşümü seyrediyordu...

İlyas ayağa kalkıp koridora çıktı. Sonra kapıdan sesIendi:

— «Çıkıp biraz hava alayım.»

Ben kompartımanda kaldım. Şafak söküyordu. Soluk bir gökyüzünün ilk ışıkları geçiyordu pencerenin önünden. Telgraf direkleri iyice seçilmeye başlamıştı. Işığa ihtiyacımız yoktu artık.

Uzanıp, İlyasın bilmediklerini kendisine anlatayım mı diye düşünmeye başladım. Ama geri dönmesi çok uzun sürdü ve ben hiç bir şey anlatmadım ona..

★

Ben, Baytemir'i, İlyas karısı ile çocuğunun yerini bulduktan sonra tanıdım.

Kırgız, yol işçilerinden bir heyet, Pamir'lere gidiyor-

du. Tajik merkez gazetesi, bu adamlar hakkında yazı yazmam için görevlendirdi beni.

Bunlardan bir tanesi, yüksek rütbeli bir yol uzmanı olan, Baytemir Kulov'du. Dolon'a sırf onu tanımak ve kendisiyle konuşmak için gelmiştim.

Oysa tesadüfen tanıştık. Son derece talihli bir tesadüftü bu benim için. Geçide girdiğimiz zaman, elinde kırmızı bayrak olan bir yol işçisi, otobüsümüzü durdurdu. Bir kayma olduğu için yolu temizliyorlardı. Arabadan inerek, kaymanın olduğu yere gittim. Yol kenarına direklerle destekler yapılmıştı. Bir buldozer yığılan toprakları temizliyordu. Ellerinde kürekler, yol işçileri ise, Buldozer'in manevra yapamıyacağı yerlerdeki toprakları kürüyordu. Üzerinde yelkenbezinden yağmurluk, ayaklarında uzun çizmeler olan bir adam, makinenin yanında yürüyüp, bağıra bağıra, emirler veriyordu sürücüye.

— «Biraz daha sola al. Haydi bir daha dayan. Şimdi direklerin yanına yaklaş. İyi boşa al motoru!»

İşleri hemen hemen bitmiş, bir geçit açılmıştı. Yolun her iki tarafına kuyruk olmuş kamyonlar yol istiyor, şoförler bağırıp, deliler gibi küfrediyorlardı. Oysa, yağmurluklu adam, bunların hiç birini duymaz ve görmezcesine büyük bir titizlikle devam ediyordu işine. «Baytemir bu olmalı,» dedim kendi kendime. «Gerçekten iyi biliyor işini. Yanılmamışım. Baytemir Kulov'du yağmurluklu adam. Sonunda yolu trafiğe açtı ve kamyonlar, otomobiller, otobüsler, yollarına devam ettiler.

— «Peki ya sen? dedi. «Otobüsünü kaçırdın.»

— «Ben buraya, seni görmeye geldim.»

Hiç şaşırmadı. «Öyleyse, hoş gelip sefalar getirdin.» dedi sade bir kibarlıkla ve elimi sıktı.

— «Seni iş başında görmeye geldim bake» dedim. Bir hürmet unvanıydı bu kelime. «Yol uzmanlarından bir

gurubun Tajikistan'a gittiğinden elbet haberin var.»

— «Duydum böyle bir şey.»

— «İşte, yola çıkmadan evvel, seninle biraz konuşmak istedim.»

Beni, gittikçe çatılan kaşlarıyla dinliyordu. Bir süre, fırça gibi, kahve rengi bıyıklarını sıvazladı.

— «Geldiğine sevindim ama, ben gitmiyorum Pamirlere. Onun için, hakkımda yazı yazmana lüzum yok.»

— «Ama neden? Buna işin mi engel oluyor, yoksa evin mi?»

— «Benim işim, yoldur. Bunu kendi gözlerinle gördün az evvel.» Sustu ve bir sigara yaktı. «Eve gelince... herkes için aynı şey değil midir bu? Bir ailem ve sürüyle yapacak işim var... Her neyse. Yani Pamir'lere gitmiyorum.»

Fikrini değiştirmeye, onun çapında bir adamın böyle bir heyetteki önemini anlatmaya çalıştım. Baytemir beni büyük bir kibarlıkla dinliyor, ama ses etmiyordu.

Son derece üzülmüş ve işleri berbat ettiğim için kendime kızmaya başlamıştım. Profesyonel iç güdüm beni yanıltmış, yanlış adımlar atmama sebep olmuştu. Sonuç olarak, yazacak bir şey yoktu elimde. Gazetenin isteğini yerine getiremeden geri dönmek zorunda kalmıştım.

— «Son derece üzüldüm, bake.» dedim. «Yoluma devam edeyim öyleyse. Her halde bir vasıta bulurum.»

Baytemir, sakin, zeki gözleri ile, düşünceleri bir şekilde bana baktıktan sonra yüzüne bir gülümseme yayıldı.

— «Sehirliler, bizim geleneklerimizi unutmuşa benzerler.» dedi. «Bir evim, bir ailem bir **dastorkon**'um (*) ve yatacak bir yerim var. Beni görmeye geldiğine göre, ancak yarın sabah çıkarsın evimden. Bu uzun yolculuğun yorgunluğunu çıkarmam lâzım. Gel. Seni oğluma ve karı-

---

(*) Beni geçindirecek dayanağım anlamında.

ma tanıştırayım. Yalnız şimdi beni affet, karanlık basmadan evvel turumu tamamlamam lazım. İş bu, biliyorsun.»

— «Ben de senlen geleyim, **bake.**»

Üzerimdeki şehirli giysilerine baktıktan sonra, gözleri pırıldadı.

— «Benimle beraber yürümek zor olur senin için. Yolumuz hem uzun hem ıslak.»

— «Aldırma.»

Beraberce yürüdük. Her köprüyü, her dönemeci kontrol ediyor, yolun üzerine sarkan her kayaya dikkatle bakıyordu. Tabiatıyla konuşmaya başladık. Bugün bile bir muammadır benim için. Hangi davranışım veya hangi sözüm, beni Baytemir'e sevdirmiş ve güvenini kazanmamı sağlamıştı. Çünkü bana, hayatının ve evliliğinin hikâyesini anlattı.

YOL UZMANININ HİKÂYESİ

Bana, demin neden Pamir'lere gitmediğimi sordun. Aslında, Pamir'li Kırgızlardanım ben. Ama kader beni buraya, Tien Şan dağlarına getirdi. Birçok Komsomol gönüllüsü ile birlikte, yol inşaatına katıldığım zaman, delikanlı bile değildim. Büyük bir istekle çalışıyorduk. Hele özellikle, biz gençler. Şaşılacak hiç bir şey yoktu bunda. Dile kolay. Geçilmez Pamir'lerin tam göbeğinde yol yapıyorduk. Şok-işçisi olmak istiyordum. İkramiyesi vardı, takdirnameleri vardı, ama hepsi şimdi aklıma geliyor bunların.

Bir kız tanıdım çalışırken. Aşık oldum. Tüm yüreğimle seviyordum onu. Güzel olduğu kadar, akıllıydı da. İnşaatta çalışmak için, kalkıp köyünden gelmişti. Hele o günlerde hiç de kolay bir şey değildi, bir Kırgız kızının böyle işlerde çalışması. Bu gün bile bir kadının, sanayi kollarında mevki sahibi olabilmesi. Sen kendin de bilirsin ya, biz Kırgızlar, eski geleneklerimize, bugün bile son derece kuvvetli bağlarla bağlıyızdır. Bir yıl geçti. Yol bitmek üzereydi. Bu sefer yol bakımı işçilerine ihtiyaçları oldu. Yol yapımı kaba kuvvetledir ama, bakım doğrudan doğruya bir uzmanlıktır. Hüseyinov adında genç bir mühendisimiz vardı. Hâlâ yol işlerinde çalışıyor ya, çok yüksek mevkide şimdi. Onunla iyi

dosttuk. Kurs görmem onun fikriydi. Oysa ben, Gulbaranın, beni o kadar uzun bir süre beklemiyeceğinden korkuyordum. Ailesinin onu köye geri çağırma ihtimali gerçekten ürkütüyordu beni. Ama, hayır. Döndüğümde bekliyordu beni sadakatle. Evlenip, yol bakım merkezine yerleştik. Mutlu bir evlilikti. Ve ben sana şu kadarını söyliyeyim ki, dağ başlarında çalışan yol işçileri için mutlu bir aile ve iyi bir kadın kadar kıymetli hiç bir şey olamaz. Bunu tecrübelerime dayanarak söylüyorum. Karım benim yetişmemde büyük bir rol oynadı. Benim kadar bağlıydı bu işe. Bir kızımız, sonra bir kızımız daha oldu ve savaş patladı.

Askere yazılmak için, bir insan seli akmaya başladı Pamir'lerin yolundan.

Benim de sıram geldi. Bir sabah, evimizden çıkarak, beraberce yola vardık. Küçük kız kucağımdaydı. Büyüğü ise paltomun eteğine yapışmış yanımda yürüyor, karım sırt çantamı taşıyordu. Ah, Gulbaram, benim zavallı Gulbaram. Serinkanlı görünmeye çabalıyordu ama, bu insan barındırmayan dağların, yol bakım merkezinde, iki çocukla yalnız kalmanın ne demek olduğunu, hissediyordum ben. Onları, köye, akrabalarımın yanına göndermek istiyordum ya Gulbara, hayır diyordu bu işe. Orada bekliyecekti beni. Ayrıca birinin yola bakması gerektiğini ileri sürüyordu... Son defa, yolun kenarında durup karıma ve kızlarıma veda ettim. Daha çok gençtik o zamanlar. Yaşamaya bile yeni başlamıştık...

İstihkâm taburunda görevliydim. O savaş yılları içinde yaptığımız yolları, köprüleri, nehir geçitlerini bir düşün. Sayısızdı. Don'u, Vistula'yı, Tuna'yı geçtik. Suyun içinde dönerken ya da ateş hattının dumanları, alevleri seni boğarken bir zaman gelir ki, artık hiç bir şeye dayanamıyacağını sanır insan. O zaman bir özlem başlar içinde. Karşı taraftakilerin elini çabuk tutarak seni öldürüp bu işe bir son

vermesi. Sonra, ıssız dağ başlarında seni bekliyen aileni hatırlarsın ve bu sana yeniden iki misli kuvvet verir savaşmak için. «Yok be!» dersin, kendi kendine. Ben ta Pamirlerden buraya şu köprünün altında ölmek için gelmedim. Gerekirse telleri bile dişlerinle koparırsın da vazgeçmezsin yaptığın işten... Ve beni öldüremediler. Berlin'e kadar gittim.

Sık sık yazıyordu karım bana. Bir kere olsun, mektup toplayan postacıyı kaçırmamıştı. Her şeyi, hatta yolun durumunu bile en ince ayrıntılarıyla anlatıyordu. Benim yerime geçmişti yol uzmanı olarak. Bu işin onun için ne kadar zor olduğunu biliyordum. Bakımı gereken alelâde bir yol değil, Pamirlerin yoluydu.

1945 yılının baharında, mektupları kesildi birden. Üzülüyordum ama, kendi kendime ateş hattında olduğumu ve mektupların kolaylıkla kaybolabileceğini söylüyordum. Sonra bir gün karargâha çağırıldım. Çavuş, dediler bana, savaşta kendi payına düşeni yaptın, teşekkürlerimizle beraber şu madalyaları da al ve evine dön. Sana ihtiyacımız kalmadı artık. Elbette ki sevindim. Hatta telgraf bile çektim eve.

Trenden indiğim zaman, askerlik şubesine uğramamaya karar verdim. Daha sonra bol vaktim vardı bu işi yapmak için. Doğru eve gitmek istiyordum. Evime! Bir an evvel evime kavuşmaktan başka bir şey yoktu gözümde. Bir kamyon beni aldı ve Pamir'lere doğru yola çıktık.

Kanatlarımın olmasını istiyordum. Cephede alıştığım, Studebaekerl'erden sonra, hızımız çok yavaş geliyordu bana.

— «Yüklen gaza, kardeş.» diye bağırıyordum şoföre. «Sık, suyunu çıkar, şu eski tavuk kümesinin.»

Yaklaşmıştık artık. Evim ilk dönemeçten sonraydı. Bu gerilim gerçekten fazlaydı benim için. Yürüyen arabadan

atlayıp, çantamı sırtıma vurduğum gibi koşmaya başladım. Deli gibi döndüm yolu... Tanımıyordum bu yeri. Her şey yerli yerindeydi. Yol, dağlar, herşey. Ama evim yoktu. Kimse yoktu çevrede. Sadece bir yığın taş toprak vardı. Evim dağın tam eteğindeydi. Vadi çok daralır orda. Gözlerimi tepeye kaldırdığım zaman, damarlarımda kanımın donduğunu hissettim. Korkunç bir çığ olmuştu. Büyük bir yükseklikten düşen karlar silip süpürmüştü yolunun üzerinde ne varsa. Sanki dev bir pençe, dağın yamacını tırmalamış ve vadiye kadar bir boğaz açmıştı. Karım son mektubunda dağda çok kar olduğundan ve yağmurların ansızın bastırdığından bahsediyordu. Kar yığınağının, zamanında dinamitle atılması lâzımdı ama, bir kadın işi değildi bu...

Nemene bir eve dönmüştü. Binlerce defa, ölümle burun buruna gelmiş ve bu cehennemden sağ kurtulmuştum... sanki hiç olmamıştı bunlar... İnme inmiş gibi duruyordum orada. İçimden, dağları titretecek gibi bağırmak geliyordu ama, tek ses çıkmıyordu boğazımdan. Her şeyin, taş kesildiğini hissettim. Yaşamıyordum artık. Canlı değildim. Çantam, omuzumdan, ayaklarımın dibine düştü. Bıraktım orda. Karıma, kızlarıma hediyeler getirmiş, hatta sahra ceketimi bir paket karamela ile değişmiştim. Orada durmuş, bir mucizenin olmasını bekliyordum. Sona dönüp yürümeye başladım. Bir kere durup, yükseklere baktım. Sanki dağlar bir araya gelmişler ve üzerime yıkılmaya baslamışlardı. Avazım çıktığı kadar bağırarak koşmaya başladım. Bu lanetli yerden kaçmak, çok uzaklara kaçmak istiyordum. Ancak o zaman ağlıyabildim.

Nereye, nasıl gittiğimi hatırlamıyorum. Sonunda bir tren istasyonuna geldim. Kaybolmuş bir ruh gibi dolaşmaya başladım insanların arasında. Birden adımın çağrıldığını duydum. Hüseyinov'du bu. Terhis olmuş, evine dönüyordu. Her şeyi anlattım ona. «Şimdi nereye gidiyorsun?» diye

sordu. Hiç bir fikrim yoktu. «İyi bir şey değil bu,» dedi. «Kendini toparlaman lâzım. Senin böyle başıboş dolaşmana gönlüm razı olmaz. Yalnız bırakmam seni. Yürü beraberce Tien Şan dağlarına bir motor yolu yapmaya gidelim. Sonra ne olacağını düşünürüz...»

Ve böylece geldim buralara. İlk yılı, köprüler yapmakla geçirdik. Artık bir yerlere yerleşmemin zamanı gelmişti. Hüseyinov, bakanlıkta çalışmaya başlamıştı. Sık sık beni ziyarete geliyor ve eski işime, yol bakım uzmanlığına dönmemi söylüyordu. Oysa bu işi yapacak yürek kalmamıştı bende artık. İnşaat sitesinde çevrem insanlarla dolu olduğu için acım hafifliyordu biraz. Oysa yol bakımı yalnız bir işti ve belki artık beceremezdim. İyileşmemiştim daha. Geçmiş bütün canlılığı ile yaşıyordu içimde. Sanki hayatım o dağ eteğinde son bulmuştu da geleceğin bana verebileceği hiç bir şey kalmamıştı. Yeniden evlenmek, aklımın köşesinden bile geçmiyordu. Gülbaramı ve küçük kızlarımı hâlâ fazlasıyla seviyordum. Onların yerini kimsenin doldurabileceğine inanmıyordum. Sırf bir kadınla birlikte yaşamak için evlenmek, benim anladığım manada mutluluk değildi. Çok daha iyiydi yalnız olmak.

Böyle olduğu halde, yol uzmanı görevini kabul edip, bir deneme yapmaya karar verdim. Bu geçide, yani bana rastladığın bölgeye tayin edildim. Hiç de fena değildi. Zamanla alıştım. Belki de buna sebep, geçidin belâlı bir yer olmasıydı. Ama böyle olması daha çok hoşuma gidiyordu. Hâlâ düşlerimde, o dağ eteğindeki evimin önünde taş kesildiğimi, omuzumdan çantamın kaydığını ve o taş yığınına baktığımı görüyordum... İşte böyle düşlü bir gecenin sabahında, evden erken çıktım. Karanlık basana kadar kalacaktım yollarda. Bütün bu süre içinde yanlızdım. Ara sıra: «Belki gene bulursun mutluluğu.» diye düşündüğüm de oluyordu.

Ve hiç ummadığım bir anda buldum, ama bu zor ve emin olmayan bir mutluluktu.

Dört yıl evvel oldu. Komşumun anası hastalanmıştı. Oysa adamın işi ve kalabalık ailesi, anasını doktora götürmesine imkân vermiyordu. O zaman ben, kadını bize malzeme getirmiş kamyonla, hastahaneye götürmeyi teklif ettim. Doktorlar, ihtiyarı hastahanede alıkoymak istediler ama, o bunun lâfını bile duymak istemiyordu. Kendi evinde ölmek istediğini söyledi. Ve eğer onu geri götürmiyecek olursam, beni de lanetlemeye yemin etti. Mecbur oldum, dediğini yapmaya. Hava kararmıştı bile. Ulaştırma merkezini az geçince, şoför durdu ve şöyle sordu birine: «Nereye gitmek istiyorsun?» Bir kadın sesi, bir şeyler söyledi. «Peki.» dedi şoför. «Atla bakalım.»

Elinde ufak bir bohça, kucağında çocuk, genç bir kadın geldi kamyonun yanına. Arkaya binmesine yardım edip, oturduğum kuytu yeri kendisine verdim, bir köşeye çekildim.

Korkunç bir soğuk vardı ve rüzgâr iliklerine işliyordu insanın. Küçük ağlamaya başladı. Anası sallıyor, yatıştırmaya çalışıyordu ama hiç bir faydası olmadı yaptıklarının. Bir şey yapmamın gerektiğini hissediyordum. Şoför mahallinde, hasta kadın oturduğu için, fazla yer yoktu. Omuzuna dokundum.

— «Ver çocuğu bana,» dedim. «Belki susar.» Sen de biraz aşağı kaysan iyi edersin. Fazla duyulmaz rüzgâr o zaman.»

Küçüğü, kürkümün içine sokup, göğsüme bastırdım. Sustu ve uyumaya başladı. Ne de sevimli bir yavruydu görsen. On aylık filân olmalıydı o zamanlar. Sol tarafımdaydı bebe. Yüreğim birden hızla atmaya başladı. Tatlı-sert bir sevinçti bu benim için. «Bir daha baba olamam artık.» diye düşündüm. Oysa küçük, sanki bütün bunlar ona

vız geliyormuş gibi sokulmuştu bana.

— «Oğlan mı?» diye sordum.

Başıyla, onayladı. Zavallı kız donmuştu soğuktan. Üzerindeki palto yeteri kadar kalın değildi. Ben kışları, bu yağmurluğu kürkümün üzerine giyerim. Başka türlü çalışılmaz benim işimde. Bir elimde çocuk, öbür elimde yağmurluğu sırtımdan çıkarmaya uğraştım. Kolumu uzattım.

— «Çıkar sırtımdan şunu. Soğuk alacaksın.»

— «Ne olur, rahatsız olmayın.» dedi.

— «Hadi çıkar.» diye inat ettim. «Hiç olmazsa rüzgârdan korur seni.»

Yağmurluğuma sarıldı. Etekleri ile bacaklarını örttüm.

— «Daha sıcak oldu mu?»

— «Evet.»

— «Neden bu kadar geç yola çıktın?»

— «Mecburdum.» dedi yavaşça.

Madencilerin oturdukları derenin kenarından geçiyorduk. Bütün pencerelerin karanlık olmasından. Herkesin uyuduğu anlaşılıyordu. Ardımıza havlıyan azgın köpekler takıldılar. Birden doğruldum. Oturduğum yerde. Nereye gidiyorsun? Ben bilmediğim sebeplerden, onun buraya geleceğini sanmıştım. İlerde ise bizim bakım istasyonu ve geçitten başka gidecek yer yoktu.

— «Gideceğin yere geldik galiba.» dedim ve arabanın tavanına vurdum durması için. «Geçide fazla bir şey kalmadı. Araba oradan öteye gitmiyecek.»

— «Peki burası neresi?» diye sordu.

— «Madenciler kampı. Buraya gelmek istemiyor muydun?»

— «Evet... Burası...» dedi, kendinden emin olmayan bir şekilde. Sonra çabucak ayağa kalkıp, yağmurluğumu uzattı ve bebeği kucağına aldı. Bir aksilik vardı bu işte. Ba-

şı dertteydi kadının. Soğukta ve karanlıkta yalnız başına bırakamazdım onu.

— «Gidecek yerin yok senin.» dedim şaşkınca. Aklına sakın kötü bir şey gelmesin. Ver çocuğu bana. «Biraz da zorla aldım küçüğü elinden. «Hayır deme. Geceyi bizim orda geçirirsin. Gerisi sana kalmış bir şey. İşte bu kadar. Haydi gidiyoruz.» dedim, ve işaret verdim şoföre.

— «Korkma. Sana hiç bir kötülük yapacak değilim. Yol uzmanıyım ben. Adım da Baytemir Kulov. Bana güvenebilirsin.»

Elleriyle yüzünü örtmüş, hiç cevap vermiyor, belki de ağlıyordu.

Evime yerleştirdim her ikisini. Avluda küçük bir oda vardı. Yatağımı oraya yaptım. Ama bir türlü uyku tutmuyordu. Beni üzen şeyi bulup çıkarmaya çabalıyordum. Hiç hoş değildir gizli şeyleri araştırmak. Mütecessis insanları gördükçe, kendi kendimden nefret ederim. Oysa ona, bir iki soru sormak gerekiyordu. Belki bir yardıma ihtiyacı vardı. Kaskatı, gönülsüz bir şekilde cevaplar vermişti bana. Söylemediği şeyleri tahmin edebilirdim. Başı derttey-di. Bir lâf söylese, on tanesi gölgede kalıyordu. Evini de kocasını da terketmişti. Gururlu bir kimse olması gerekiyordu o zaman. Her halinden son derece ızdırap çektiği belli oluyordu ama, kararlıydı. İnad ediyordu vazgeçmemek için. Herkes, dilediği gibi davranmakta hürdür, diye düşündüm. Öyle olduğu halde gene de üzülüyordum haline. Çok genç bir kadındı. Hatta daha fazla bir kızı hatırlatıyordu insana. Anlayışlı, nazik bir kişi etkisi bıraktı üzerimde. Bir erkek nasıl göz yumabilirdi gitmesine? Her neyse, bu onları ilgilendiren bir meseleydi. Sabahleyin onu ilk gelen kamyona bindirip, veda edecektim. O gün fazla çalışmış olduğum için, az sonra uykuya daldım. Rüyamda, kamyonla bir yerlere gidiyordum ve koynumda, yüreğimin üzerine,

ısınmak için sokulmuş bir küçük çocuk vardı.

Sabah şafakla kalkıp, kontrol turumu yaptım ama çabuk döndüm geriye. Merak ettim, misafirlerimi nasıl olduğunu. Ocağı yakıp, semaveri koydum üzerine. Elimden geleni yapıyordum, onları uyandırmamak için. Oysa kadın kalkmış ve gitmek için hazırlanmıştı. Yardımıma teşekkür etti ya, çay içmeden bırakmadım ve demlenmesi için beklettim. Dün geceki küçük yol arkadaşım gerçekten çok sevimli bir oğlandı. Onunla oynamak sınırsız bir zevk veriyordu insana.

Çay içerken yeniden sordum. «Nereye gitmek istiyosun?»

Bir süre, düşündükten sonra. «Ribaçi'ye.» dedi.

— «Ailen orada mı oturuyor?»

— «Hayır. Toson'un ilerisinde bir köyde.»

— «Oh! O zaman kamyon değiştirmen gerekecek. Pek kolay bir iş değil bu.»

— «Ama ben oraya gitmiyorum. Ailemin yanına dönmemize imkân yok.» dedi, endişeli bir bakışla küçüğüne bakarak. «Kendi kabahatımız.»

Ailesinin rızası olmadan evlendiğini anladım. Zaten, daha sonra kendisi de anlattı.

Gidip yol kenarında beklemek istiyordu ama, hava çok rüzgârlı olduğundan bebeğin dışarda üşüyeceğini söyleyip, evde beklemesi için ikna ettim. Ben geçen kamyonlardan birini durdururdum.

Yüreğim ağırlaşmış bir şekilde dışarı çıktım. Bir kaç dakika sonra gideceklerini ve tekrar yalnız kalacağımı düşündükçe, tarifsiz bir şekilde kederleniyordum.

Evvelâ, onun yoluna giden kamyon yoktu. Sonra elimi kaldırmadan bir tanesinin geçip gitmesine göz yumdum. Korkuttu bu beni. Neden böyle bir şey yapmak zorunda kalmıştım? İşte o zaman bir işkencedir başladı içimde. Önüm-

den bir sürü araba geçiyor ama ben hiç birini durdurmuyor, bundan sonrakini muhakkak durdururum diyordum. Oysa elim itaat etmiyordu emirlerime. Kadın ise bana güvenip, içerde beklemeyi kabul etmişti. Kendimden nefret ediyordum ya, öbür his daha ağır bastırıyordu. Bir aşağı bir yukarı dolaşmaya başladım. Özürler ve sebepler bulmakta hiç güçlük çekmiyordum: Ya arabanın ön camı kırıktı ve rüzgâr tehlikeli olurdu küçük için, ya adamın suratını beğenmiyordum. Dikkatsizin biri olabilirdi. Hatta belki de sarhoştu. Hele yolcu almış kamyonları gördükçe sevinçten bağırasım geliyordu. Onları bırakmamak için her şeyi yapmaya hazırdım artık. Biraz daha, hiç olmazsa beş dakika fazla alakoymak istiyordum misafirlerimi.

— «Nereye gidebilir?» diye sordum, kendi kendime. «Kendisi de söyledi, ailesinin yanına gidemiyormuş. Peki Ribaçi'de çocuklu bir kadını kim misafir eder? Küçük oğlan soğuktan ölür orada. En iyisi burda kalmaları. Bir süre burada oturur, dertlerine bir çözüm yolu bulurdu. Belki kocasına geri döner, belki adam gelir onu alırdı burdan...»

Yoksa yanıma alıp bir kamyona bindirmem daha mı doğru olurdu? Üç saat bu şekilde bocaladım. Kendimden nefret etmeye başlamıştım. Yeter artık. Onu buraya getirir ve gözünün önünde bir kamyon durdururdum. Yoksa, asla yapamıyacaktım bu işi. Evden çıkarken karşılaştım. Bekliyeceği kadar beklemişti. Birden utandım. Her halde hissettiğim kadar suçlu bir görünüşüm vardı.

— «Çok mu geciktim?» diye mırıldandım. Senin yoluna giden kamyon yok. Daha doğrusu var ama, gözüm tutmadı benim. Çok özür dilerim... aklına kötü bir şey gelmesin... Tanrı aşkına bir dakika içeri gir. Lütfen!»

Bana, şaşırmış ve hayal kırıklığına uğramış bir şekilde baktı ve sonra tek kelime söylemeden geldi ardımdan.

— «Yoksa, bana acıyor musun?» diye sordu.

— «Hayır, yok öyle bir şey... Anlamıyor musun... Senin hesabına korkuyorum. Çok zahmet çekeceksin. Nasıl geçineceksin sonra?»

— «Bir iş bulurum. Daha evvel de çalıştım.»

— «Nerde bulacaksın bu işi?»

— «Her hangi bir yerde. Ama geri dönmeyeceğim. Gitmiyeceğim ailemin yanına. İş bulup, geçimimi temin ederim ben.»

Ne diyebilirdim? Düşünmeden edemiyordu o anda. Gururu ve kederiydi onu sürükleyen. Nereye gideceğinin hiç önemi yoktu. «Bir iş bulur yaşarım.» demesi, bunu gerçekleştirmekten çok daha kolaydır. Ama insan zorlanamaz ki.

Bebek, kollarını uzattı bana doğru. Kucağıma alıp öptüm. «Elveda tatlı küçüğüm.» diye düşündüm «Birazdan gideceksin. Oysa öz çocuğummuşsun gibi sevdim seni.»

— «Pekalâ,» dedim yavaş bir sesle. «Gidelim öyleyse.»

Gitmek üzere ayağa kalktık. Bebek benim kucağımdaydı. Kapının önünde durakladım.

— «İstersen burada da bir iş bulabilirsin.» dedim. «Burada çalışır burada otursun. Fazladan küçük bir odam var. Ne olur kal. Bir süre otur burda. Unutma, yaşamak için hiç bir zaman vakit geç değildir. Düşün biraz.»

Başlangıçta kabul etmiyordu ama, sonunda ikna edebildim.

Ve böylece, Asel ile Küçük Samat, benimle birlikte, yol bakm merkezinde kaldılar. Avludaki oda, soğuk olduğundan, onları kendi odama yerleştirip, eşyalarımı öbür tarafa taşıdım. Burası bana yetiyordu.

Başka bir hayat yaşamaya başlamıştım. Yüzeyde hiç bir şey değişmemişti. Hâlâ yalnızdım ama, yeniden doğmuştum sanki. Ve yüreğim uzun süren yanlızlık duygusun-

dan kurtarmıştı kendini. Ondan evvel de insanlardan kaçmıyordum zaten. Oysa birinin sırtını sıvazlamak, iyi arkadaşlar edinmek, birlikte çalışmak onların yardımını kabul edip, onlara yardım etmek, insan hayatındaki belirli bir boşluğu doldurmak için yeterli değildir. Fena halde bağlanmıştım oğlana. Çalışmaya gittiğim zamanlar, onu iyice sarıp sarmalıyarak kucağıma alıyor, bütün gün beraber dolaşıyordum. Boş vakitlerimin tümünü küçüğe adamıştım artık Onlarsız yaşamama imkân yoktu. Gerek Asel'e gerek Samat'a son derece iyi davranıyordu hepsi. Zaten kim çocuk sevmez? Asel'e gelince öyle açık yürekli öyle kibirsizdi ki, kısa bir süre sonra, bizlerden biri oldu. Doğrusunu niye saklıyayım? Ben Asel'in yüzünden böylesine bağlanmıştım küçük oğlana. Ne lüzum var saklamaya. Ne kadar çabalasam, kendi kendimden saklıyamıyordum bu gerçeği. Aşık olmuştum. Onu ilk gördüğüm zaman tüm benliğim, tüm kalbimle vurulmuştum. Yıllardan beri benliğim, acılar kederlerim, sıkıntılarım ve bütün kaybettiklerim bu aşka katılmıştı. Ama aşkımdan bahsetmeye hakkım yoktu. Onun gelmesini bekliyordu Asel. Özlemini açıkça belli etmiyordu ya, yoldan geçen her kamyona nasıl merakla baktığının farkındaydım ben. Bazen küçüğü benden alıp, yol kenarındaki kilometre taşlarından birinin üzerinde saatlerce oturuyordu. Ama gelmedi beklediği. Kimdi, nasıl bir adamdı bilmiyorum. Ne ben, Asel'e sormuştum, ne de o bu konuda bana tek kelime söylemişti.

Aylar geçti. Samat, büyüyordu. Gerçekten akıllı ve kendini sevdirmesini bilen bir çocuktu. Belki birisi ona söylemişti, belki kendi fikriydi ama, beni baba diye çağırmaya başlamıştı. Geldiğimi görür görmez, kollarını açarak kucağıma atılmak istiyor ve «Ata» «Ata» diye bağırıyordu. Asel düşlü bir gülümsemeyle bakıyordu o zaman oğluna. Bu beni üzdüğü kadar sevindiriyordu da. Memnuniyetle o-

nun babası olurdum ama, ne gelirdi elimden?

O yaz, yolda tamirat vardı. Arabalar çok yakınımızdan geçiyordu. Birden, Asel'in şoförlerden birine: «Hey, Cantay, az dursana,» diye bağırdığını işittim. Birşeyler konuştuktan sonra, hırsla, kızgınlıkla. Haykırır gibi konuştu.

— «Yalan söylüyorsun. İnanmıyorum sana. Hadi git, git buradan.»

Adam, çekip gittikten sonra, Asel koşarak eve gitti. Sanırsam, ağlıyordu.

Bir türlü, işime veremiyordum kendimi. Kimdi bu adam? Asel'e ne söylemişti? Bir sürü şüpheler, düşünceler saldırdı kafama. Dayanamıyacağımı anlayınca eve gittim ama, Asel çıkmadı odasından. Akşam, ben gittim onu görmeye.

— «Samat. nerde? Bütün gün görmedim onu.»

— «Burada.» dedi, Asel kırık bir sesle.

— «Ata!» diye kollarını uzattı, Samat bana. Kucağıma gelmek istiyordu. Onunla oynamaya başladım. Mutlu bir şekilde gülüyordu. Ama, Asel hâlâ sessiz ve kederliydi.

Sordum: «Ne oldu, Asel?»

— «Gitmem gerekiyor.» dedi içini çekerek. «Bunun sebebi, burada mutlu olmamam değil, bake. Sana son derece teşekkür borçluyum. Ama burasını terketmem lâzım. Daha nereye gideceğimi bilmiyorum ya, gideceğim.»

Son derece ciddiydi söylediklerinde. Yapabileceğim tek şey, ona gerçeği söylemekti.

— «Seni burada tutmaya hiç hakkım yok. Asel. Ama ben de burada kalacak değilim. Daha evvel, boş bir yeri terketmiştim. Açıklamalara ne lüzum var? Hislerimi biliyorsun, Asel. Eğer beni bırakıp gidersen, Pamir'lerdeki o gün gibi olacak. Düşün, Asel... Eğer geri gelir ve yüreğin hâlâ onun için çarparsa, yoluna engel olmıyacağım. Gitmekte her zaman serbest olacaksın.»

Samat'ı kucağıma alarak yola çıktım ve bir aşağı, bir yukarı dolaşmaya başaldım. Uzun bir süre dışarda kaldım. Sevgili oğlanın hiç bir şeyden haberi yoktu.

Asel gitmedi. Ne kadar kalacağını bilmiyordum. Ne düşünüyordu acaba? Vereceği karar ne olacaktı? Bu üzüntülü sorular, canımı alacaklardı neredeyse.

Sonra bir öğlen vakti, eve geldiğim zaman ne göreyim? Samat yürümeğe başlamıştı. Asel, düşerse tutmak için üzerine eğilmişti oğlanın. Olduğum yerde kaldım.

— «Bak, oğlun yürümeye başladı, bake.» dedi mutlu bir gülücükle.

Doğru mu işitmiştim? «Oğlun,» mu demişti, Asel? Omuzumdaki küreği atıp, yere çömeldim, ve Samat'ın bana gelmesi için gayret vermeye başladım.

— «Haydi yavrum, haydi küçük devam benim. Sağlam bas minik ayaklarını yere. Korkma sakın.»

Samat, kollarını iki yana açmış. «Ata!» diye bağırarak bana doğru koştu. Kucaklayıp havaya kaldırdıktan sonra, sıkı sıkıya bağrıma bastım.

— «Asel, yarın kutlayalım bunu.» dedim. «Yünden siyah beyaz bir örgü yap ve komşuların çocuklarını çağır.»

— «Peki, bake.» dedi gülerek.

— «Beyaz ve siyah yün olmalı.»

Atıma atladığım gibi, hayvan yetiştiricisi olan arkadaşıma gittim. Bol miktarda kımız'la kuzu eti aldım. Tüm komşularımızı çağırdık, «Seke seke yürüme» şenliklerine, ertesi gün.

Samat'ı yere yatırıp, ayaklarını, siyah beyaz yünle bağladım ve bir makas koydum yanına. Sonra, küçük misafirlerimizi, avlunun öbür tarafına götürüp bir açıklama yaptım.

— «Samat'ın yanına ilk varan ve de yünleri kesen büyük ödülü alacak. Arkadan gelenlere de sırasıyla dağıtıla-

cak ödülleri. Haydi! Başlayın bakalım.»

Küçükler, bağıra çağıra, Samat'a doğru koşmaya başladılar. Yünler kesildi.

— «Şimdi koş bakalım oğlum,» dedim, Samat'a. «Çocuklar alın onu yanınıza.»

Samat'ın ellerinden tutup, koşturmaya başladılar.

— «Ahali.» dedim belirli bir kişiye hitap etmeden. «Küçük tayım yürümeye başladı. Umalım ki büyüyünce, ayağına çabuk bir at olsun.»

Samat, küçüklerin ardından koşmaya çabalıyordu. Sonra benden tarafa dönüp. «Ata» diye bağırdı ve yere kapaklandı. Asel'le birlikte kaldırmak için koştuk ve Asel bana ilk defa olarak, «Sevgili kocam,» dedi.

Ve böylece karı koca olduk.

O kış üçümüz birlikte, Asel'in ailesini görmeye gittik. Kendisine hâlâ kızgındılar ama, affettiler sonunda. Ve takdis ettiler hepimizi. Mutluluk dilediler.

Yıllar geçti. Samat şimdi beş yaşında. Büyük bir anlayış içinde geçiyor hayatımız tek bir konu var konuşmadığımız. Bunu kelimelerle söylemiyoruz ama, artık o adamın bizim için var olmadığını, anlıyoruz karşılıklı.

Oysa, işler her zaman senin istediğin şekilde gelişip şekillenemezler. Bir gün çıkageldi, hem de bir süre evvel...

Yolda bir kaza oldu. Gece geç vakitti. Yardımcım, aynı zamanda komşudur. Carpma sesini duyunca, birinin yaralandığından korkarak, kaza yerine gittik. Kamyonun biri, kayarak, yol kenarındaki direklere bindirmişti. Epey hırpalanmıştı şoför. Baygın olduğu gibi, körkütük sarhoştu da. Adamı hatırlıyordum ama, adı gelmiyordu aklıma. Bir vakitler bana yardım etmiş, bozulan kamyonumu arkasına bağlıyarak geçidi aşırmıştı. Ve bir kamyonu çekerek Dolon'u aşırmak, hiç de gülünecek bir konu değildir, bilirsin. Daha evvel böyle bir şey olmamıştı bu yollarda. Ama bu delikanlının gerçekten gözü pekti.

Üstelik, sağ salim getirdi bizi istasyona kadar. Bu yüzden, ondan hoşlanmıştım. Hem de çok hoşlanmıştım. Olaydan kısa bir süre sonra, başka birisi, ardına taktığı bir treyleri geçitten aşırmak istemiş, ama herhangi bir aksilik yüzünden, işi başaramamış ve hendeğe saplanan treyleri bırakıp gitmişti. O zaman gene o şeytana meydan okuyan adamı düşündüm. Acaba aynı kişi miydi kazayı geçiren. Başarısızlığı gerçekten üzmüştü beni. Oysa az bir zaman sonra, Treylerleri geçitten aşırmak, günlük olaylardan biri oldu. Şoförler bu işin nasıl yapılacağını öğrenmişlerdi artık. Ve iyi bir usuldu bu.

Doğrusunu söylüyorum, o adamın, Asel'in terkettiği kocası olduğunu bilmiyordum. Ama bilseydim bile, gene de aynı şeyi yapardım. Evime getirdiğim anda her şey gün gibi ışıyıverdi gözlerimin önünde. Asel, kucak dolusu odunla, odaya girmişti. Onu görmesiyle düşürdü elindekileri. Oysa hepimiz, daha evvel sanki hiç karşılaşmamış gibi hareket ettik. Onları kıracak bir söz söylememek için elimden gelen gayreti gösteriyor, birbirlerini bulduklarını açığa vurmak istemiyordum. Verecek kararım yoktu benim. Onlara bağlıydı herşey. Çocuk ve geçmiş onlarındı. Şimdi benim yatağımda, kollarımın arasında uyuyan çocuk.

Hiç birimiz uyuyamadık o gece. Herbirimizin kendine göre düşünceleri vardı. Ben de bir sürü şey düşünüyordum.

Asel, çocuğunu alıp gitmekte serbestti. Haklarıydı bu onların. Yüreğinin sesini dinlemek zorundaydı. Bana gelince... Kim oluyordum ona engel olup yoluna karşı çıkacak...

Hâlâ buralarda. Bu yol üzerinde çalışıyor. Bunca yıldır nerelerdeydi, ne yapmıştı haberim yok. Konunun dışındaydı bütün bunlar. Onları ilgilendiren bir meseleydi...

Turunu bitirmişti. Baytemir. Beraberce evine gittik. Gün sona eriyordu. Dumanlı bir bahar akşamının başlangıcıydı. Güneş, Tine Şan dağlarının karlı tepelerini kucaklıyarak batıyor, yoldan peş peşe kamyonlar geçiyordu.

— «Şimdilik, durum böyle.» dedi, Baytemir, uzun bir sessizlikten sonra. «Şu anda evimi bırakıp gitmeme imkân yok. Eğer Asel, benden ayrılmak isterse, onun rahat olmasını, bunu bana kendisinin söylemesini istiyorum. Karar verirse, alakoyamam. Hem onu hem de oğlumu takdis ederim. Benim kanımdan olsa bile, daha fazla sevmeme imkân yoktu Samatı. Böyle olduğu halde, koparıp almaya hakkım yoktu küçüğümü. İşte bu sebeplerden gitmiyorum. Bütün bunları sana, gazetene yazasın diye anlatmadım. Sadece erkek erkeğe konuşuyoruz...

★

SON YERİNE

İlyas'tan, Oş'ta ayrıldım. O, Pamir'lere gidiyordu.

—— «Oraya varınca, Alibek'i bulmaya çalışacağım. Yeniden başlarım hayata. Üzülme, kendimi tümüyle yitirmiş bir adam değilim. Zamanla ben de evlenirim. Benim de bir ailem, bir yuvar olur bütün insanlar gibi. Dostlar da edinirim kendime. Bir daha asla sahip olamıyacağım tek şey, ebediyyen kaybetmiş olduğum şeydir... Yaşadığım sürece, hattâ son nefesimi verene kadar, Asel'i ve bizim olan tüm güzel şeyleri hatırlıyacağım.

— «Ayrılacağım gün, göle giderek, o tepenin üzerinde durdum. Tien Şan dağlarına ve Issik-Kul'a veda ediyordum. Elveda, Issik-Kul, bitmemiş türküm benim. Seni nasıl be-

raberimde götürmek isterdim bilemezsin. Mavi sularını, sarı topraklı sahillerini. Ama yapamam bunu. Nasıl sevdiğim kadını beraberimde götüremiyorsam, seni de götüremem. Elveda, Asel. Elveda benim güzel, kırmızı başörtülü akçakavağım! Elveda sevgilim, aşkım. Ben, sadece senin mutlu olmanı istiyorum...»

SON

Cengiz Aytmatov, çağdaş Sovyet edebiyatının en güçlü yazarlarındandır. 1963 yılında Lenin ödülünü kazanmıştır. Kırgızca ve Ruscayı aynı güçte kullanan yazar Kırgızistan'da doğmuş öksüzler yurdunda büyümüş ikinci dünya savaşında bir kolhozda çalışırken yazmağa başlamış. «YOL ARKADAŞI» adlı eserinde taptaze bir hava, doğayla insanı sevgisi yan yana, iç içedir.

Fiatı : 10 Lira